

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

DVACÁTÝ ROČNÍK

10

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

Pokrokový charakter socialistické vojenské doktríny

Historické zkušenosti nás učí, že nejreálnějším měřítkem účinnosti vojenské doktríny a vědecké pravdivosti jejích požadavků je konečný výsledek války. Vítězství sovětských ozbrojených sil, dosažené v letech 1918 — 1920 a 1941 — 1945, jsou přesvědčivým svědectvím pokrokového charakteru socialistické vojenské doktríny. Současně jsou i historickým svědectvím neúspěchu vojenských doktrín imperialismu.

Jak známo, byl sovětský stát za 53 let své existence nucen věnovat skoro dvacet let na odrazení vpádů imperialistických mocností a obnovení válekou narušeného národního hospodářství. Když 14 imperialistických dravců hned po Velké říjnové socialistické revoluci zahájilo útok proti nám, ubránili jsme dosažené úspěchy Října. Přijali jsme výzvu starého světa a za vedení V. I. Lenina jsme zvítězili. Imperialističtí dobyvatelé a jejich chráněnci byli smetení, utrpěli krutou porážku.

Zvlášť tvrdé prověrce byla však podrobena vojenská organizace socialismu a socialistická vojenská doktrína v letech Velké vlastenecké války — nejtěžší války ze všech jaké kdy znaly dějiny. I zde se však leninská strana ukázala být na výši. Pokus světové reakce rozdrtit socialismus pomocí fašistické branné moci skončil katastrofou. Hitlerovská válečná mašinerie shořela na bojištích, socialismus však překročil hranice jednoho státu a stal se světovým systémem. Úplné vítězství nad německým fašismem a japonským militarismem, kterého dosáhl hrdinný sovětský lid a jeho ozbrojené síly pod vedením KSSS, je toho nejpresvědčivějším dokladem. Vítězství v této válce potvrdilo, že na světě není síly, která by mohla zastavit progresivní vývoj socialismu a komunismu.

Velkého vítězství nad fašismem bylo dosaženo též díky převaze socialistické vojenské doktríny, vědy a vojenského umění. Předválečné rozpracování otázek socialistické vojenské doktríny a nová rozsáhlá zobecnění, dosažená v průběhu Velké vlastenecké války, umožnila celkově úspěšné splnění stanovených úkolů. Socialistická doktrína triumfovala nad vojenskou doktrínou fašistického Německa, která si činila nároky na prioritu a neomylnost řešení nejdůležitějších otázek vojenství a vedení války.

Rozvoj socialistické vojenské doktríny je stále co nejtěsněji spjat s hlubokými změnami ve vojenství, vyvolanými sociální a vědeckotechnickou revolucí. Její historická převaha nad vojenskou politikou a doktrínou imperialismu byla a je zabezpečena tím, že byla a je produktem socialismu, diktatury proletariátu, který vytvořil ve srovnání s kapitalismem vyšší vojenskou organizaci. Teoretickým základem vědeckého řešení otázek vojenské doktríny socialistického státu, jakož i organizátorské a mobilizační úlohy revoluční teorie a politiky vcelku, je marxisticko-leninské učení o aktivní úloze společenského vědomí při rozvoji společnosti v průběhu i výsledku války.

Z toho vyplývá, že společenský systém socialismu, jeho státní ekonomické a organizační možnosti a marxisticko-leninská ideologie byly a jsou hlavním zdrojem, podmiňujícím formování pokrokové socialistické vojenské doktríny. K hlavním činitelům této převahy, vytyčeným výše uvedeným hlavním zdrojem, patří ideová a politická jednota socialistické společnosti, přátelství mezi národy, jejich semknutost kolem marxisticko-leninské strany, socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus.

Válečná vítězství socialismu nad imperialismem jsou historickým svědectvím správnosti vojenské organizace proletářského státu, založené na marxisticko-leninské vojenské teorii. Jsou znovu odhalovány v soudobých politických, ekonomických a vědeckých úspěších socialistických států, v neochvějném upevnění jejich obranyschopnosti.

Dějiny i současnost názorně svědčí o tom, že socialistická vojenská doktrína na výrazně upevnila svoji převahu nad vojenskou doktrínou imperialismu. Zdůrazňují principiální stránky této otázky, charakterizující revoluční charakter socialistické vojenské doktríny.

Socialistická vojenská doktrína je protikladem doktrín imperialistických vojenských bloků, které odrážejí zájmy reakční třídy, odcházející z historické arény. Socialistické vojenské doktríně jsou organicky vlastní rysy komunistické stranickosti, které svědčí o jejím pokrokovém, progresivním charakteru. Objektivně tato doktrína vyjadřuje zájmy nejpokrokovějšího společenského a státního zřízení, zájmy všech pokrokových sil světa.

Aktivní zápas o ideovou čistotu marxisticko-leninské teorie ve vojenské oblasti, nesmiřitelnost k buržoazní ideologii a politice, které jsou cizí pracujícím a utlačенým, je jedním z rysů socialistické vojenské doktríny. V této souvislosti komunistická stranickost předpokládá opravdu vědecké, kritické zhodnocení vojenských teorií a doktrín imperialistických a jiných reakčních sil s uvážením výsledků buržoazního vojenského myšlení.

V protikladu k doktríně imperialistických států a jejich vojenských bloků, povolanych sloužit cílům zachování kapitalismu, odráží socialistická vojenská doktrína objektivní potřeby obrany socialismu před imperialismem. V tom spočívá hluboký zdroj jejích historických předností. Její určení, cíle a úkoly odpovídají objektivním zákonům vývoje společnosti, zatím co určení imperialistických vojenských doktrín, jejich cíle a úkoly jsou v příkrém protikladu s celým během dějin a neodpovídají základním zájmům lidových mas.

Poučky a závěry socialistické vojenské doktríny se vyznačují vědeckostí. Jsou rozpracovány na základě marxismu-leninismu, pokrokové vojenské vědy, objektivní analýzy společensko-politického a vědeckotechnického pokroku, poměru a rozestavení třídních sil na mezinárodní aréně. Světónázorové a metodologické výchozí pozice imperialistické vojenské doktríny jsou založeny převážně na idealistických a metafyzických učeních a teoriích. Pomocí antikomu-

nismu, nacionalismu, šovinismu, rasismu apod. se imperialismus snaží uskutečňovat své militaristické tužby, vnucovat světu svoji úlohu čteníka.

Socialistická vojenská doktrína je proniknuta duchem humanismu, protože chrání nejvyšší ideály lidstva. Současně však hlavní ideou imperialistické vojenské politiky a vojenské doktríny je nastolení světovlády monopolního kapitalismu pomocí ozbrojeného násilí — tedy idea hluboce antihumánní. Rostoucí antihumanismus, protilidovost historicky k zániku odsouzeného vykořisťovatelského řádu je jedním z činitelů, podemílajícím samotné jeho základy.

Socialistická vojenská doktrína má velmi výrazný internacionální charakter. Spojují se v ní národní zvláštnosti a společné zájmy států socialistického společenství.

Socialistická vojenská doktrína vyjadřuje ideu ochrany socialismu před imperialistickým napadením. V případě jeho zahájení provedou naše ozbrojené síly nejrozhodnější opatření k rozdrčení agresora. V zemích a armádách socialistického společenství si dobře pamatují slova V. I. Lenina " ... říkat nám, že musíme vést pouze obrannou válku, když na nás je dosud napražen nůž, ... říkat nám něco takového znamená opakovat staré fráze maloburžoazního pacifismu, které dávno ztratily smysl. Kdybychom se před takovými stále vůči nám aktivně nepřátelskými silami museli, jak nám to navrhuji, zařeknout, že nikdy nepřistoupíme k určité činnosti, která může být ve vojenskostrategickém smyslu činností útočnou, pak bychom nebyli jen hlupáky, nýbrž i zločinci" (sv. 42, str. 173 rus.). Socialistické armády jsou vychovávány v aktivně útočném duchu. Je to jeden z nejdůležitějších požadavků socialistické vojenské doktríny.

Obrana socialismu musí být i v budoucnu účinná a spolehlivá a musí zabezpečovat zájmy velkého socialistického společenství. Společným úsilím socialistických států, mezinárodního komunistického a dělnického hnutí, národně osvobozených sil a všech států, které mají zájem na upevnění míru a bezpečnosti, je možné zkrotit agresora a přehradit cestu agresí.

V tomto směru je nutné soustředit pozornost a úsilí na ty problémy, na jejichž řešení závisí další posílení obranyschopnosti socialistického společenství. Patří k nim: rozpracování jednotné vojenské politiky na třídně stranickém vědeckém základě; další rozpracování vědecky zdůvodněné vojenské doktríny; rozvoj vojenské vědy a vojenského umění na základě výsledků vědeckotechnického pokroku a jiných problémů vojenskopolitické povahy v dohledné budoucnosti.

Nejdůležitějším směrem v této oblasti je další zdokonalování obranné organizace Varšavské smlouvy. Je nepřekonatelnou překážkou pro ty, kteří by chtěli revidovat výsledky druhé světové války a spolehlivě chránit úspěchy socialismu, suverenity a nezávislost bratrských států.

Velký význam jak teoretický, tak i praktický, má rozpracování otázek koaliční vojenské doktríny Varšavské smlouvy. Tak na příklad v časopise „Mysl wojskowa“ (PLR) byla v průběhu diskuse na toto téma vyjádřena řada zajímavých myšlenek o nutnosti rozvoje jak koaliční, tak i národních doktrín států socialistického společenství. Zástupce ministra obrany, náčelník generálního štábu polské armády divizní generál B. Chocha při argumentaci úkolů socialistické koaliční doktríny (č. 10 z r. 1968) podtrhl důležitost úzkého vojenského spojení, zesíleného prostřednictvím jednotné koaliční doktríny i národními doktrínami cestou jejich vzájemného teoretického obohacení na základě zkušeností vojenské výstavby. Základní ideje socialistické koaliční vojenské doktríny budou muset hrát tím větší úlohu při rozvoji a posílení společenství

ozbrojených sil a při posílení obrany států Varšavské smlouvy, čím těsnější bude její spojení s národními doktrínami, vztahy uvnitř samotné koalice, čím důraznější a účinnější bude jejich stálá součinnost při plnění spojeneckých úkolů.

Je především žádoucí, aby výsledky vědeckotechnického pokroku byly i v budoucnu bez meškání použity při výstavbě ozbrojených sil a zaváděny do bojové přípravy vojsk. Je tedy třeba zdokonalovat ozbrojené síly států socialistického společenství — hlavní zbraň při řešení problémů vojenství, umět zápasit s nepřítelem za jakékoliv vojenskopolitické a strategické situace a provádět vhodnou morálně politickou i psychologickou přípravu vojsk pro činnost v raketové jaderné válce. Jinými slovy na základě poznání zákonů soudobé války rozpracovávat odpovídající způsoby jejího vedení na různých válčištích a za tím účelem správně určovat hlavní směry technického vybavení a organizačního zdokonalení pozemních vojsk, letectva a loďstva. Sem patří i příprava kvalifikovaných vojenských kádrů všech stupňů, určení obsahu a forem výcviku a výchovy vojsk.

Kromě jiných zásad socialistické vojenské doktríny vidíme i takové, jako je soulad vojenských cílů koalice socialistických států s jejich materiálními, morálními a vojenskopolitickými možnostmi, účinné využití činitelů podmiňujících dosažení vítězství v soudobé válce na základě požadavků vojenské vědy, reálné zvážení všech ekonomických, vojenských a morálních možností, jakož i zeměpisné polohy pravděpodobného nepřítele a jeho spojeneckých států.

To jsou v hrubých rysech hlavní zásady socialistické vojenské doktríny, vybudované na základě marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Organicky prostupují její politickou a vojenskotechnickou stránku. Hlavním a určujícím v socialistické vojenské doktríně je obsah její politické stránky, v níž jsou odraženy výchozí zásady o rozhodném vlivu světové socialistické soustavy na průběh rozvoje společnosti a vztahu socialistických států k problémům války a míru v současné epoše.

Konkrétní obsah politické stránky socialistické vojenské doktríny vyplývá z respektování těchto základních zásad:

Pramenem válečného nebezpečí je imperialismus. I když se imperialismus jako světový systém nestal silnějším, zůstává vážným a nebezpečným protivníkem. Jeho agresivita zesílila. Je schopen rozpoutat světovou jadernou válku. Současně však bereme v úvahu skutečnost, že stále rostoucí převaha sil socialismu nad imperialismem, sil míru nad silami války vytváří reálné možnosti jejího odvrácení. Nelze však zapomínat ani na poučení z dějin. Imperialističtí agresori, oslepení třídní nenávisť, mohou rozpoutat válku proti státům Varšavské smlouvy. Právě na tyto státy jsou zaměřeny strategické prostředky vedení války, proti nim je vytvořeno mohutné válečné uskupení NATO, soustředěné v západní Evropě.

Pokusí-li se tedy imperialisté rozpoutat jadernou válku proti státům socialistického společenství, bude taková válka nejspíše světovou válkou dvou mohutných koalic států, patřících k protikladným systémům — kapitalistickému a socialistickému. Bude mít nekompromisní charakter. Obě strany budou sledovat nezhodnější politické a strategické cíle, které budou mít přímý vliv na charakter a způsoby jejího vedení. V současné epoše nelze vyloučit ani možnost vzniku lokálních válek různého charakteru.

V souvislosti s těmito zásadami se v doktríně objevují i vlastní vojenské otázky, v nichž se uvádí zhodnocení soudobé války, názory na způsoby jejího

vedení a konkrétní úkoly výstavby ozbrojených sil. To vše tvoří druhou, vojenskotechnickou stránku doktríny, která zaujímá v poměru k politické podřízené místo.

Vojenskotechnická stránka socialistické vojenské doktríny je založena na těchto nejdůležitějších předpokladech:

Především se opírá o pevné vědecké, vojenskotechnické a výrobní úspěchy socialistických států, o jejich neustále rostoucí ekonomické možnosti. Právě na tomto základě mohly socialistické státy vyrobit soudobou výzbroj a vybavit jí své ozbrojené síly. Ekonomické možnosti socialistických států umožňují i další rozvoj a zdokonalování spojeneckých vojsk, zvyšování jejich bojové síly a udržování jejich vysoké bojové pohotovosti.

Vojenskotechnická stránka socialistické vojenské doktríny odráží i hluboké změny ve složení ozbrojených sil, podmíněné vítězstvím socialismu. Příslušníci socialistických armád jsou lidmi nového společenského řádu, uvědoměli a aktivní, chápající své vojenské poslání a schopní čestně je plnit. Mají vysoké morální a bojové kvality, výtečné odborné znalosti a návyky, jsou věrni socialistickému vlastenectví a internacionalismu a jsou s to projevit hromadné hrdinství a sebeobětování.

Vojenskotechnická stránka socialistické doktríny se opírá o nejdůležitější poučky a principy marxisticko-leninské vojenské vědy, obohacení teorií a praxí ozbrojeného zápasu proletariátu, výsledky světového pokrokového vojensko-teoretického myšlení a zkušenostmi minulých válek, v první řadě těch, jejichž obsahem byla obrana socialismu.

Jádrem vojenskotechnické stránky socialistické vojenské doktríny je jednotná strategie. V ní se odrážejí jednotné názory na charakter, prostředky, způsoby i formy vedení soudobé války. Jednotná strategie je nutnou podmínkou pro sladění politického, ekonomického i vojenského úsilí spojenců k dosažení strategických cílů ve válce s agresorem.

V jednotné strategii se dosahuje totožnosti názorů na strategické způsoby činnosti vojsk s použitím jak jaderných, tak i konvenčních zbraní a z toho vyplývající úkoly pro přípravu států a jejich ozbrojených sil na válku. Historické zkušenosti ukázaly, že jedním z nejdůležitějších principů socialistické výstavby ozbrojených sil a vedení války na obranu socialistických vlastí je jednotnost politického a vojenského vedení.

Abychom ještě plastičtěji vyznačili předěl mezi pokrokovým, které je vlastní socialistické vojenské doktríně, a reakční podstatou vojenských doktrín imperialismu, ukážeme některé stránky jejich původu. Vojenská doktrína jako základní výraz vojenské politiky státu nebyla vlastní předmonopolnímu kapitalismu; v této době jí ještě politika nepotřebovala. Války vedla armáda, zcela oddělená od lidu, spojení války a ekonomiky, týlu a fronty nebylo ještě tak úzké. Mobilizace a vedení války se uskutečňovalo v rámci buržoazní demokracie.

Vojenská doktrína se historicky rodila v epoše imperialismu. Byla vyvolána k životu třídními a politickými zájmy monopolního kapitalismu. V epoše imperialismu, kdy se rozpory kapitalistické společnosti krajně zostřují, probíhá vývoj kapitalismu nerovnoměrně a ve skocích, narůstá politická reakce a militarismus, monopolní uskupení připravují a rozpoutávají války o znovurozdělení světa, o získání světové nadvlády a způsobují světové války.

V důsledku toho se podstatně mění rozsah válek. Jestliže se válek před epochou imperialismu zúčastňovalo zpravidla několik států, pak už do první

světové války bylo zataženo 33 států. Za imperialismu jsou rozpory mezi prací a kapitálem, mezi kolonizátory a koloniemi pramenem revolučních, osvobozeneckých válek národů, válek proti uchazečům o světovládu, o zachování národní suverenity a nezávislosti. V této době se výrazněji projevila souvislost válek s bojem tříd uvnitř státu a možnost přeměny imperialistické války v občanskou.

Výrazněji se projevuje i souvislost války a ekonomiky, roste úloha zázemí státu, zvláště velkého významu nabývají jeho morálně politické možnosti. Mění se sociální a odborné složení ozbrojených sil, které se zvětšují do kolosálních rozměrů. V letech první světové války bojující státy zmobilizovaly více než 70 miliónů vojáků. To už nebylo stále, poměrně malé žoldnéřské vojsko nebo vojsko představitelů kasty, zpola odtržené od lidu, jak tomu bylo v minulosti. Teď to byla mnohamiliónová masa vojáků, získaných z rolníků, dělníků, malých i středních buržoazie. To vše vedlo imperialistickou politiku k vypracování různých vojenských doktrín, povolaných ochránit třídní, politické zájmy různých skupin monopolního kapitálu, uzákonit válku pro cíle ochrany těchto zájmů.

Do té doby nevídaného rozsahu nabyt militarismus, který pronikl do všech pórů společenského života buržoazních států. Právě militarismus zosobňuje protinárodní, reakční charakter posledního vykořisťovatelského zřízení. Imperialismus všude místo práva postavil militaristické násilí a přivedl na svět takovou zrůdu, jakou je fašismus. V současné době se militarismus úplně spojil se zuřivým antikomunismem a tvoří podstatu politické moci imperialistické buržoazie, monopolního kapitálu.

Aby byl imperialistický monopol úplný, je nutné potlačení a odstranění konkurentů z vnitřního i zahraničního trhu, monopolní ovládnutí zdrojů surovin a sfér uplatnění kapitálu na celém světě. Z monopolu v ekonomice nevyhnutelně vyplývá snaha, směřující k monopolu ve vnější i vnitřní politice, k neomezené agresí a světovládě. Zápas o světovládu se stává hlavním obsahem politiky imperialismu.

Názorně to ukazuje historie a vývoj vojenských doktrín imperialismu. Za imperialismu politické vědy ztratily poslední stopy objektivit. Karel Marx ve svém díle „Kapitál“ napsal, že když ještě nebyla v Německu možná vědecká politická ekonomie z důvodů nezralosti buržoazních vztahů, byla v té době možná z toho hlediska, že německá buržoazie se ještě nestala reakční třídou a naopak, když vývoj kapitalistických vztahů umožnil v Německu vznik a vývoj vědecké politické ekonomie, byla tato už nemožná, jelikož se německá buržoazie v této době stala reakční třídou. To se ve značné míře vztahuje na vojenské doktríny současných imperialistických států. Jestliže je socialistická vojenská doktrína ve svém zaměření progresivní, protože slouží zájmům socialistického státu, jenž může na základě své podstaty vést pouze spravedlivé, osvobozenecské války, pak imperialistická vojenská doktrína je naopak ve svých cílech i zaměření reakční, slouží zájmům kapitalistických monopolů, vedoucích dobyvačné, loupežné války.

Imperialistické vojenské doktríny stojí tedy před problémem nemožnosti využít zákonů rozvoje společnosti pro zájmy imperialismu. V tom spočívají i zásadní omyly a prameny voluntarismu, tak charakteristického pro různé druhy vojenských doktrín soudobého imperialismu. Zde se můžeme odvolat na historické příklady.

První válku epochy imperialismu — španělsko-americkou válku roku 1898 vyprovokovaly a rozpoutaly USA. V. I. Lenin pokládal tuto válku za jeden

z hlavních historických mezníků začátku epochy imperialismu. Napsal, že imperialismus, jako nejvyšší stadium kapitalismu Ameriky, Evropy a později i Asie, se plně vyvinul v letech 1898—1914. Španělsko-americká (1898), anglo-burská (1899—1902) a rusko-japonská (1904—1905) válka, jakož i hospodářská krize v Evropě r. 1900 jsou hlavními historickými mezníky nové epochy světových dějin.

Základem tehdejší vojenské doktríny a strategie USA byla teorie „ovládání moře“, vyjádřená v knize A. Megena „Vliv námořní moci na dějiny“, vydané v r. 1890. Tato práce bezprostředně vyjadřovala imperialistické snahy buržoazie USA a současně odpovídala expanzivní politice Británie, Německa a Japonska. Megen tvrdil, že vojenské námořní síly jsou rozhodujícím a hlavním činitelem, majícím vliv na běh světových dějin. Velmocí podle jeho tvrzení mohou být jediné silné námořní mocnosti, neboť „kdo ovládá moře, ovládá i celý svět“. Tutéž ideu rozvíjel i britský admirál F. Colomb, který v r. 1891 vydal knihu „Námořní válka, její základní principy a zkušenosti“. Jeho základní koncepce spočívala v tom, že nelze vyhrát válku na moři bez vybojování nadvlády na něm. Avšak Colomb stejně jako Megen nebral v úvahu ostatní rozhodující činitele války, spojené s ozbrojeným zápasem na souši.

Tato doktrína nebyla jak známo potvrzena praxí ani v první ani ve druhé světové válce. Je však též zřejmé, že až do druhé světové války se americká vojenská doktrína opírala o Megenovu teorii námořní síly. Teprve v průběhu války nebo nejspíše po válce, kdy došlo k zjevnému odhalení nesouladu této teorie s reálnými podmínkami a potřebami vedení války, začala v USA přestavba vojenské doktríny. Mimo jiné stojí za povšimnutí, že tato přestavba byla založena především na jaderném vydírání a přisuzovala hlavní úlohu vojenským vzdušným silám, jako nositelé jaderných zbraní. V souladu s tím se v poválečné době vojenská doktrína USA opírala o Douhet-Mitchellovu teorii „války ve vzduchu“, modernizovanou principem nenadálého použití „jaderné moci ve vzduchu“. To však nepředstavovalo nic jiného než další dobrodružnost, i když teorii jaderné bleskové války ve vzduchu uznávalo a dosud uznává velitelství vojenských vzdušných sil USA. Tato teorie plně odpovídala agresivní doktríně „hromadné odvety“, kterou vyhlásil J. F. Dulles a má své příznivce mezi mnoha zaoceánskými „jestřáby“.

Jako historicky neudržitelné se ukázaly vojenské doktríny rychlé války von Schlieffena a totální války Ludendorfa. Důkazem toho je okolnost, že německý imperialismus a militarismus byl dvakrát na hlavu poražen ve dvou světových válkách. V bankrotu vojenské doktríny hitlerovského Německa se nejvýrazněji projevila krize celého buržoazního vojenského myšlení, jeho třídní omezenost, reakční podstata, neschopnost správně poznávat a brát v úvahu ty objektivní zákonitosti a závislosti, které určují průběh a výsledky války. Nejcharakterističtějším rysem fašistické vojenské doktríny byla dobrodružnost, která vždy byla a zůstane základem politiky a strategie nejagresivnějších sil imperialistické reakce. Její podstatou je krajní přeceňování vlastních sil a nedoceníení sil druhé strany, a to bez ohledu na to, že německá vojenská škola se vždy na Západě vydávala za pokrokovou. Ještě na konci 18. století francouzský politik Mirabeau napsal: „Prusko — to není stát, který ovládá armádu, nýbrž armáda, která ovládá stát... Válka je národní průmysl Pruska“.¹⁾ „Prusko vyrostlo z dělového náboje“ — říkal Napoleon.²⁾ Němečtí militaristé tyto závěry hrdě potvrzovali. Ludendorff

¹⁾ J. W. Wheeler, Bennet: The Nemesis of Power, London, 1954, p. VII.

²⁾ J. W. Gerard: My Pone Years. The Germany, London, 1917, p. 44.

například nazýval válku „vyšším výrazem“ vůle Německa k životu a pokládal za přirozené, aby říše ve válce žila pro válku a v míru pro přípravu další války.

Dějiny jasně odhalily neudržitelnost vojenských doktrín imperialismu a neschopnost buržoazního vojenskoteoretického myšlení správně hodnotit charakter příští války. Bylo tomu tak před první i druhou světovou válkou a tak tomu je i teď, kdy nejagresivnější oddíly imperialismu, především v USA, vzdor poučení z dějin ještě nezanechaly nadějí srazit socialismus z pozice jeho světového vlivu. To však nesvědčí o moci světového imperialismu. Spíše možno hovořit o opaku: veškeré historické zkušenosti ukazují nevyhnutelnost katastrofy soudobé agresivní imperialistické vojenské doktríny USA.

Je obecně známé, že současná vojenská doktrína USA je logicky vyjádřena strategií „hromadné odvety“, „pružné reakce“ a koncepcí „protisíly“. Avšak při všech odstínech modernizace zůstává jejím středem strategie „pružné reakce“, kterou přijali i partneři USA v Severoatlantickém paktu. Vývoj americké vojenské doktríny názorně ukazuje, že její vojenskotechnické koncepce doznávají určitých změn, avšak agresivní podstata doktríny „hromadné odvety“ a řady jiných koncepcí současné doktríny USA byla a zůstává přímým důsledkem bankrotu imperialistické teorie násilí. Existence mohutných soudobých zbraní v rukou SSSR postavila agresory před reálnou perspektivu, že budou smeteni s povrchu země v případě, že se pokusí o rozpoutání nové světové války. To však ještě neznamená, že jsou zbaveni možnosti takovou válku rozpoutat.

Bylo by proto hluboce nesprávné mít nihilistický vztah ke všem teoretickým závěrům vojenských doktrín imperialismu a jeho praktické politiky. Imperialismus má ještě nemalé možnosti a aktivně využívá výsledků vědeckotechnického pokroku pro válečné cíle. Klade odpor vítěznému pochodu socialismu a nelituje prostředků na závody ve zbrojení a na rozvoj vojenství. Buržoazní vojenští teoretici pečlivě analyzují zkušenosti z minulé války, včetně bojových zkušeností sovětských ozbrojených sil. Bylo by nerozumné, nebo dokonce zločinné chování armády, která by se nepřipravovala na zvládnutí všech druhů zbraní, všech prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu, které má nebo by mohl mít nepřítel — říkal V. I. Lenin. „Nejnebezpečnější ve válce... — je nedocenit nepřítele a spokojit se s tím, že jsme silnější“ (Sebrané spisy, sv. 41, str. 144 — rus.). Tyto leninské výroky byly vždy základem socialistické vojenské doktríny a vědy.

Naším úkolem je nyní aktivně pokračovat ve studiu vojenskostrategických koncepcí imperialistických států, rozsahu a podstaty jejich válečných příprav, možného charakteru a způsobů rozpoutávání a vedení války, jakož i cest přerůstání jednoho druhu války do druhého. S tím je úzce spojen i problém zkoumání způsobů zdokonalení bojové pohotovosti všech druhů ozbrojených sil i ozbrojených sil jako celku k odrazení nenadálých úderů nepřítel, ke včasnému zkrocení a rozdrčení kteréhokoli imperialistického agresora.

Je tedy žádoucí všestranné zkoumání stavu vojenství a tendencí jeho rozvoje, teoretické rozpracování nových způsobů vedení ozbrojeného zápasu v raketové jaderné i konvenční válce, studium metod zvýšení bojové pohotovosti vojsk, spolehlivého odrazení nenadálého napadení nepřítel a zmaření jeho agresivních úmyslů. Tím může být dosaženo cilevého rozvoje socialistického vojenskoteoretického myšlení na základě teorie a metody tvůrčího marxismu-leninismu. Právě na těchto ideově teoretických a metodologických základech spočívá pokroková socialistická vojenská doktrína.

Systémové vědy ve vojenství - - móda nebo nutnost?

Při vyslovení názvů teorie systémů, systémové vědy, systémová analýza vzniká u čtenářů různá reakce, která je závislá na tom, co čtenář zná nebo co si představuje pod jednotlivými názvy.

Pojem „systém“ se stal v posledních letech nejen oporou moderního vědeckého myšlení, ale i centrálním pojmem v teoretické sféře i v mnoha oborech aplikované vědy.

Výsledky systémových teorií a věd jsou patrné i člověku, který se jimi nezabývá přímo či nepřímo. Je to pronikání lidí do vesmíru, překlenutí propasti mezi úspěchy v technice a v organizovanosti života, ve vojenství je to navrhování a budování systémů velení, metod řízení ozbrojených sil a zbraňových systémů.

Nemusíme brát vzdálené příklady. Stačí vzít člověka a vývoj jeho poznání. Vývoj lidského poznání jde vždy cestou tvorby a překonání systémů. Jsou to sice otázky, které zabíhají do filosofie, ale právě tím je dokázána dialektika a životnost teorie systémů a systémových věd. Potřebnost systémů vyplývá z toho, že jediné zařaze-

ním určitého poznatku do systému (tj. do určitého celku) můžeme poznat souvislosti s jinými poznatky. Je však nebezpečí, že tím dostáváme částečně zkrácený obraz skutečnosti, protože porušujeme nepřetržitost poznání, chápanou z hlediska filosofie.

V současné době existuje mnoho věcí, které si kladou za úkol zkoumat systémové předměty, tj. předměty, které jsou samy systémy a jako takové jsou zkoumány.

Rozpracování metodologických principů výzkumu konkrétních systémů a pokusy vypracovat obecnou teorii systémů probíhá jak v Sovětském svazu, tak v západních zemích.

Známe stovky případů využití některých ze systémových teorií a věd ve vojenství, a to ve všech vyspělých armádách světa. Nejdůležitější z nich jsou: vybudování protiraketového obraného systému v SSSR, systém použití raketových vojsk (zejména strategického významu), budování systémů řízení v Sovětské armádě, v armádě Spojených států a Velké Británie a řada jiných.

Teorie systémů, systémové vědy

a) Začlenění a klasifikace

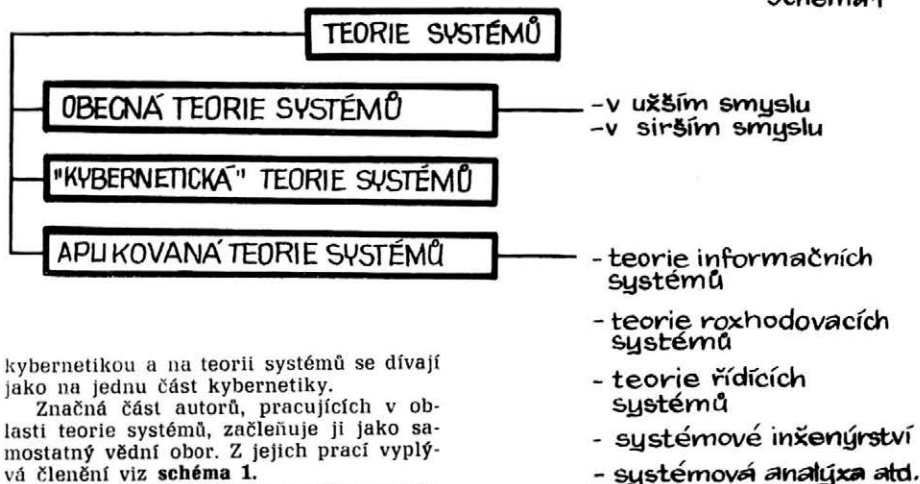
Systémové teorie a vědy se zabývají problematikou struktury a chování jakýchkoli systémů nezávisle na tom, do jakých vědních oborů tyto systémy patří. Při prolínání systémových teorií s jinými vědními obory vzniká řada hraničních oborů. Bylo by možné srovnat postavení teorie systémů s postavením kybernetiky nebo matematiky. Jde také o specifické postavení, a to v tom smyslu, že zasahují do ostatních vědních oborů.

Právě tak jako řada nově vznikajících vědních oborů nebo teorií systémů, systémové vědy nemají ustálené začlenění ani terminologii.

V podstatě jsou dva hlavní názory:

- začlenit je do kybernetiky,
- začlenit je samostatně.

Do kybernetiky je začleňuje řada zahraničních i našich autorů, a to hlavně do teoretické kybernetiky a do technické kybernetiky. Jde o autory, kteří se zabývají

kybernetikou a na teorii systémů se dívají jako na jednu část kybernetiky.

Značná část autorů, pracujících v oblasti teorie systémů, začíná ji jako samostatný vědní obor. Z jejich prací vyplývá členění viz schéma 1.

Obecná teorie systémů v užším smyslu se snaží odvodit z obecné definice systémů jako komplexu vzájemně působících složek pojmy, které jsou charakteristické pro organizované celky a aplikovat je na konkrétní jevy.

Obecná teorie systémů v širším smyslu má charakter fundamentální vědy a nachází svůj korelát v aplikované teorii systémů pod obecným termínem systémová věda.

V systémové vědě rozlišujeme obory:

- systémové inženýrství,
- operační výzkum,
- inženýrská psychologie.

Toto rozlišení je podle největší školy teorie systémů, vedené Ludvíkem v. Bertalanffym. Má řadu odpůrců, ale důležité je vždy posuzovat daný obor podle jeho funkce a ne podřízenosti či začlenění do určité teorie.

Právě Bertalanffy ve svém členění bere zřetel na funkci jednotlivých teorií.

Nejvíce rozporů vzniká u vztahu systémové inženýrství a operačního výzkumu. Podle funkce však vidíme, že operační výzkum se obvykle zabývá fungováním existujícího systému, vědeckým řízením existujících systémů a systémové inženýrství je vědeckým plánováním, přípravou a projektováním nových systémů ke zlepšení výkonu existujících operací nebo vytvoření operací, které dříve neexistovaly.

Zkoumat systémy a přístup k vytvoření obecné teorie systémů je možné dvěma metodami:

— První metoda je empiricko-intuitivní. Je spojena s realitou, může být snadno do-

ložena a verifikována příklady z jednotlivých oborů vědy. Jejím hlavním představitelem je L. v. Bertalanffy se svými spolupracovníky. Berou svět ve své realitě a zkoumají jeho různé systémy a zajímají se o pravidelnosti, které zde pozorují a ty potom generalizují.

— Druhá metoda je deduktivní. Seřazuje oblasti zkušeností do hierarchie komplexnosti organizace podle jejich základní „individuality“ nebo-li jednoty chování se snahou vyvinout úroveň abstrakce, vhodnou pro každou z nich. Tudíž namísto studia jednoho, druhého, třetího atd. systému vychází z druhého extrému a uvažuje třídu všech myslitelných systémů a pak ji redukuje na třídu s mnohem rozumnějším obsahem. Touto metodou postupoval W. R. Ashby.

b) Obecná teorie systémů

Obecná teorie systémů je logicko-matematický obor, jehož předmětem je formulace a dedukce těch principů, které jsou platné pro systémy obecně. Je to formální disciplína aplikovatelná na všechny vědy, které se zabývají systémy.

Je pokusem vybudovat teorii organizovaných komplexů vypracováním určité matematické formalizace, jejíž interpretace dává možnost popisovat fungování velké třídy konkrétních jevů a procesů, zkoumaných jako otevřené systémy.

Chce vypracovat obecné metodologické principy zkoumání systémových předmětů.

Přitom vychází z předpokladu, že
— mezi jednotlivými druhy systémů existuje určitá analogie,
— chování systémů není souhrnným chováním prvků, ale výsledkem dynamické interakce jednotlivých prvků systému.

Obecná teorie systémů začíná hledat své základy. Není proto možné přesně ji definovat a předčasně konstruovat její teoretický model jako něco uzavřeného a definitivního.

c) „Kybernetická“ teorie systémů

Tuto teorii rozpracovali ve svých dílech W. R. Ashby a N. Wiener. Co je nejdůležitějším obsahem této „kybernetické“ teorie systémů? Jakých nástrojů používá a jaké od ní můžeme čekat výsledky?

Nebudu popisovat díla Ashbyho ani Wienera. Čtenářům jsou dostatečně známá nebo lehce přístupná. Hlavní obsah byl publikován v některých vojenských sbornících nebo časopisech. Zastavím se u řešených otázek, z nichž vyplýne i obsah i možné očekávané výsledky.

„Kybernetická“ teorie systémů:

1. definuje systém na objektu, který zkoumáme,

2. řeší úlohu analýzy, syntézy a černé schránky na systému pomocí kybernetických modelů,

3. zkoumá z kybernetického hlediska proces regulace a řízení zkoumaného systému.

4. kybernetickým přístupem řeší:

— proces stěhování v oblasti komunikace zkoumaného systému,

— problematiku programového řízení a regulování zkoumaného systému z hlediska algoritmu,

— problematiku organizace systému, — procesy autoregulace a autoorganizace systémů.

Hlavním požadavkem této teorie je komplexní přezkoumání systému, jeho rozbor a zhodnocení úlohy jednotlivých kybernetických teorií, metodologických i matematicko-logických prostředků ve výzkumu systémů.

d) Systémové inženýrství

Dát jednoduchou a vyčerpávající definici systémového inženýrství není jednoduché. V mnoha našich i zahraničních pramenech se autoři přidržují definování systémového inženýrství, které napsal jeden z teoretiků systémového inženýrství A. D. Hall. Ten se vyhýbá přímé definici

a dává jen všestranný pohled na tento obor a definuje jej v jednotlivých směrech:

— ve vývoji systémového inženýrství,

— v procesu systémového inženýrství,

— v jeho cílech,

— v druzích práce prováděných systémovými inženýry,

— v organizačním uspořádání práce,

— v nástrojích a technických postupech, kterých systémové inženýrství používá,

— ve výběru vhodných lidí,

— ve vztahu k jiným oborům.

Tento obor vznikl zcela zákonitě. V současné době se těžko můžeme dočkat vynálezů a vynálezů typu Edisona, Křižíka a jiných průkopníků vědy a techniky. Růst vědeckých výsledků totiž těžko závisí na jednotlivci, a proto možnost přínosu velkého jednotlivce je stále více nepravděpodobnější, i když není vyloučená. K řešení složitých otázek vývoje a budování systémů se přechází skupinovou (týmovou) metodou a právě systémové inženýrství používá těchto postupů.

Definovat jednotlivé popsané směry by znamenalo napsat článek jen na toto téma. To není mým cílem. Chci jen ukázat, jak se člení teorie systémů a dát alespoň jeden příklad použití těchto teorií řešených v Sovětské armádě při analýze systému výzbroje. Rozsah článku nedovoluje uvést více konkrétních příkladů, protože jen definování problémů, které je nezbytné pro úvod k analýze, je rozsáhlé a nástin řešení úkolu by mi dal látku na napsání samostatného článku.

Pokusím se shrnout obsah definovaný v uvedených bodech a zařadit systémové inženýrství do organizovaného technického rozvoje.

Narůstající složitost systémů podnítila rozvoj disciplíny, která měla dát faktografické údaje k budování systémů novou vědeckou metodou. Proces práce se rozkládá na několik návazných kroků, které logicky budují systém od základních kamenů k jeho zakončení. Jsou to: systémová studie, výzkumné projektování, vývojové projektování, výzkum během vývoje a práce v oboru tradičního inženýrství. Cílem systémového inženýrství je dát zadavateli optimální systém, který je adaptabilní v takovém časovém úseku, který zaručuje, že systém morálně a technicky nezastará. Systémoví inženýři jsou nuceni pracovat v nejrůznějších oborech a oblastech. Zárukou jakosti práce je týmová metoda a výhodné organizační uspořádání práce. Při své práci tyto pracovní skupiny používají

nejrůznější pracovní nástroje a postupy. Do pracovních skupin se vybírají lidé, kteří mají ukončené vysokoškolské studium v požadovaném oboru a základní znalosti předepsaných teorií pro určitou pracovní skupinu.

Úvaha o možnostech využití systémových teorií ve vojenském

Je více než jisté, že tradiční popisné metody ve vojenském již nestačí. Různé armády již delší dobu používají exaktních metod (hlavně matematických), které se snaží přesně formulovat a rozvíjet poznatky o struktuře a kvantitativních závislostech jevů ve vojenském. Budeme-li chtít mluvit o vojenské vědě jako o exaktně pojaté vědě, potom musíme použít právě této cesty a zkoumané poznatky musíme dostatečně objektivně a exaktně formulovat a dokázat. K tomu nám může pomoci i zavedení systémových teorií do vojenského.

Vojenské systémy patří mezi dynamické hromadné systémy, které mají ve své struktuře lidské i technické prvky. Proto jejich výzkum a systémový přístup k nim je velice složitý.

V naší armádě nemáme tolik poznatků, které bychom mohli shrnout a udělat závěr, jak a kde jednotlivých teorií používat. V aplikaci systémových teorií do vojenského jsou nejdále v americké armádě a v Sovětské armádě. Materiály o použití systémových teorií se však velice těžko hledají v odborné vojenské literatuře jak americké, tak sovětské. I když z jejich studia vyplývá, že jsou to teorie široce používané, nacházíme jenom zmínku o jejich použití bez metodologie nebo praktického příkladu.

Z těchto materiálů vyplývá, že je možné použít všech systémových teorií. V nejběžnější rovině je používána obecná teorie systémů. Aplikace ve vojenském jsou popisovány v ročence General Systems, vydávané ve Spojených státech. Tato ročenka je k dispozici v našich vědeckých knihovnách.

Konkrétnější aplikace řeší „kybernetická“ teorie systémů, kde formuluje přesně a exaktními důkazy základní zásady fungování jakéhokoli funkčního procesu ve složitých soustavách. Tato teorie nám dává i popis, kterým můžeme zkoumat složité řídicí systémy, jako je i armáda. Je to způsob makropřístupu a mikropřístupu, který popsali sovětská vědci A. A. Ljapunov a S. V. Jablonský.

Podle těchto postupů byl v Sovětském svazu zkoumán řídicí systém státu a byly učiněny důležité závěry. Podstata těchto

Systémové inženýrství v organizovaném technickém rozvoji se začíná za výzkum. Posloupnost je tato: výzkum, systémové inženýrství, vývoj, výroba, využití. Tím se má docílit jeho nejvýhodnějšího použití.

závěrů je v tom, že každý složitý systém je nutné řešit mikropřístupem, který používá jako hlavní nástroj systémové analýzy všech procesů probíhajících v systému řízení. Systémová analýza je založena na matematicko-logické analýze dílčích procesů a komplexním zkoumáním a zhodnocením jednotlivých prvků systému a jejich funkcí.

Systémová analýza jako jeden z nástrojů systémových teorií je zajímavá. Má zkoumat zvláštní, široký problém, v němž je mnoho neurčitostí a proměnných. Přitom je to jeden z prvních nástrojů použitých v armádě a stále má stejnou účinnost. V naší republice, jak je vidět podle odborného tisku hlavně ekonomického, začíná se používat teprve nyní a je předmětem výuky na různých vysokých školách a institutech.

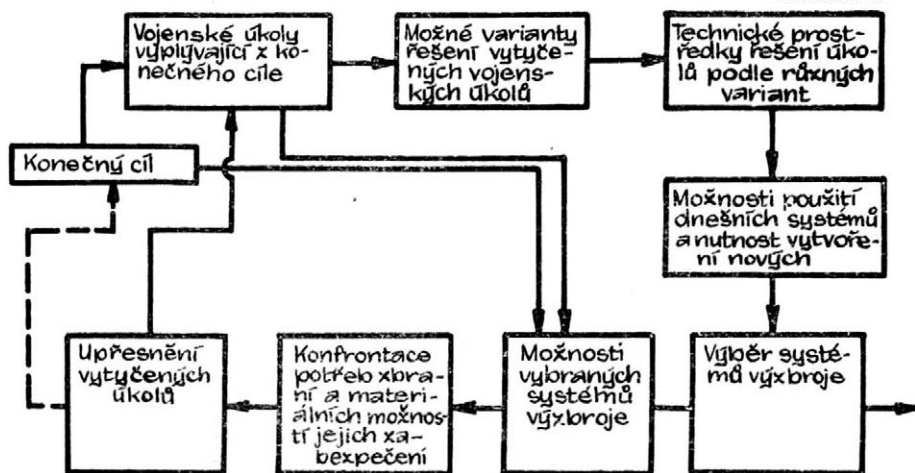
Kdybychom v naší armádě při řešení problémů spojených se strukturou a chováním vojenského systému používali jenom tohoto jediného nástroje systémových teorií, určitě by bylo možné dát funkcionářům rozhodujícím o vojenských systémech takový podkladový materiál, který v současné době nemají a který by ulehčil jejich rozhodování.

Nejrozsáhlejší použití ve vojenském prozatím našly aplikované teorie systémů (nebo podle Bertalanffyho systémové vědy) jako je systémové inženýrství, operační výzkum a inženýrská psychologie.¹⁾

O důležitosti systémových teorií a výhodnosti jejich používání nemůže být pochyb. Víme, že není argument poukazování na to, že někde jinde jich bylo výhodně použito k výstavbě takových systémů, které udivují lidstvo. Bylo by potřeba uvést konkrétní případ z našeho života, kdy pomocí těchto teorií by byl vytvořen takový systém, který by vyhovoval funkci, kterou má plnit. Prozatím v této oblasti jenom teoretizujeme a nikde nejsou vidět aplikace, přínášející proklamované výhody. Tento stav však potrvá ještě nějakou do-

¹⁾ V tomto případě jde o začlenění operačního výzkumu do systémové vědy podle Bertalanffyho; někteří vědci s tímto rozčleněním nesouhlasí. Budeme-li chápat toto začlenění funkčně a ne jako podřízení jedné teorie druhé teorii, nemohou proti němu vzniknout logické námitky.

Schéma 2

bu. Ta je ohraničena příkazem k prvnímu použití systémových teorií v naší armádě a výsledkem této práce.

Sovětská armáda těchto teorií používá. Jedním z konkrétních příkladů uvedených ve vojenském tisku je článek generála Parchomenka ve Vojennoj mysli 1/68, který pojednává o analýze systému výzbroje. Ukazuje, že systémový přístup ke zkoumání velkých systémů je ve skutečnosti cyklem výzkumů, které postupně zkoumají cíle války, výzbroj nutnou k dosažení výsledků možné varianty použití různé výzbroje, organizaci, operační umění a taktiku atd. Rozbor všech prvků systému spolu s předpokládaným chováním systému v různých situacích dává možnost správného vytyčení úkolů a závěrů, které někdy vyžadují revizi faktorů mající vliv na stanovené úkoly.

Tento postup v některých bodech odporuje základům vojenské organizace a subordinace, protože mnohdy staví v pochybnost úkol zadaný vyšším orgánem. To však je součástí objektivního zhodnocení možných následků přijatých rozhodnutí na základě rozboru různých variant. Chceme-li mluvit o vědecky zdůvodněném rozhodnutí, potom se nevyhneme uvedení rozporů. Schéma možné posloupnosti analýzy problémů, které jsou spojeny s určením racionálního systému výzbroje může být viz schéma 2.

Analogicky můžeme vytvořit cyklus pro rozbor jakéhokoli systému. V podstatě jde o uzavřené schéma, kde analýzu můžeme zahájit z libovolného místa nebo v libovolném okamžiku a závěry dělat po vý-

zkumu všech etap a vyhodnocení jejich vzájemného vlivu. Vytvoření podobného cyklu při rozboru jiných otázek však může být podstatně složitější. V tomto případě jde jenom o ukázkou hrubého schématu na konkrétním příkladu.

Každý uvedený blok se musí zkoumat ze systémového hlediska, které zahrnuje

- nalezení prvků systému (vytypování vlastností),
- prozkoumání vzájemných vztahů,
- algoritmizace procesů s jejich analýzou a syntézou,
- modelování chování,
- výběr optimálního modelu a jeho návrh.

Tato práce není jednoduchá a zpravidla probíhá v dlouhých časových intervalech. V některých případech nemusí zahrnovat všechny vypsání faktory, v některých případech se jejich počet rozšiřuje.

Snad by bylo ještě vhodné odpovědět na otázku, proč se systémových teorií tak málo používá v armádě. Uvedu odpovědi, které byly publikovány v Military Review 7/1967, str. 89—95 v článku D'Arezzo: Systémová analýza v armádě. Možná, že na základě uvedených faktorů bylo by možné opět metodou analogií udělat závěry i pro nás. Co se říká o jejich používání v armádě, která jako jedna z prvních přešla na exaktizaci?

D'Arezzo jmenuje překážky, které brání jejich plnému využití:

- důstojníci štábu pozemních vojsk jsou konzervativní v myšlení a musí podporovat linii své skupiny štábu,

— důstojníci štábu pozemních vojsk nejsou seznámeni se systémovou analýzou a ve své většině podle bojové připravenosti a povahových vlastností nejsou zvyklí provádět rozbor všech prvků problému exaktními metodami,

— vedoucí funkcionáři často vyjadřují bez znalostí podstaty problému svůj antagonistický přístup k zavedení nových progresivních forem a příslušníci jejich štábu opakují jejich myšlenky,

— zpracovaná analýza příslušníky štábu bez hlubších znalostí bývá neúplná, bez domyšlených zásad a závěrů. Očekává se rychlé dosažení výsledku a někdy se připouští i nedostačující zpracování proto, že je možné poukázat na to, že problém byl exaktně řešen. Studie jsou zaměřovány k přezkoušení již předem dosažených závěrů a kvalita analytické práce je nedostačující. Podle mínění některých lidí systémová analýza představuje určitý limit v myšlení lidí, který průměrný důstojník pozemních vojsk nemůže překročit vzhledem ke svému vzdělání. Tedy zápor, který vzniká z nesprávného použití metody.

Kromě toho v systémové analýze jsou nedostatky, které vyplývají z jejího použití, na které odpůrci poukazují:

— malá názornost „zobrazení“ skutečných situací, mnohdy nevýraznost některých dílčích výsledků,

— některé údaje nemohou být kvantitativně vyjádřeny nebo převedeny na jednodušou hodnotu,

— často je třeba vytvářet externí studijní skupiny,

— analýza „okouzluje“ čísla a technickou, ale pro laika je nepřehledná.

Tato ukázka dokumentuje, že není jednoduché zavést a používat některé nezvyklé metody. Vzniká přitom řada potíží, které jsou odstraněny teprve tehdy, kdy většina pracovníků pocítí výhody této metody.

Přes tyto nedostatky se ale stále více prosazuje používání nových metod a teorií a vojenská věda se exaktizuje.

Právě tak, jako jsem uvedl příklad z použití systémové analýzy by bylo možné uvést příklady z použití jiných systémových teorií.

Článek je jen úvahou o systémových teoriích, úvahou, která má ukázat čtenářům, že závěry systémových teorií je možné aplikovat ve vojenství a že se tak ve světě děje. V naší republice není dostatek zkušeností z používání systémových teorií a někdy ani dostatek materiálů. Zahraniční zkušenosti však ukazují, že se těchto teorií používá při zpřesňování a zkvalitňování podkladů pro rozhodnutí a pro budování optimálních systémů v různých oblastech.

Systémový přístup není možné chápat jako všelék a na základě toho podceňovat ostatní metody. Není možné ani tento přístup odmítat, aniž bychom znali jeho podstatu a výhody. Tyto dva extrémy provázejí každou novou disciplínu či vědu a po určitém čase její aplikace se najde optimální použití.

Článek není návodem, jak těchto teorií používat ve vojenství. Má jen ukázat hlavní nástroj těchto teorií a podat informaci o tom, že tyto teorie existují.

Plukovník ing. Miroslav Nedvěd, CSc.

PROTITANKOVÁ OBRANA

Většina prací o protitankové obraně rozebírá její organizaci a možnosti ničení tanků protivníka a je zpravidla zaměřena na obranný boj, jehož základ v podstatě tvoří.

Já chci ukázat na možnosti soudobé nepřátelské i vlastní obrany s důrazem na problémy, související s překonáváním protitankové obrany v průběhu útočné činnosti.

I když velmi často hovoříme o nutnosti organizace protitankové obrany, v praxi ji převážně podceňujeme.

O její nutnosti zpravidla méně uvažujeme při přípravě vlastní útočné činnosti, kdy se domníváme, že jako útočníci máme převahu sil a prostředků, takže je zbytečné klást zvláštní důraz na protitankovou obranu, která má „obraný charakter“. V tomto případě chápeme překonávání protitankové obrany nepřítele jako samozřejmou součást naší útočné činnosti a přípravu jejího překonávání spatřujeme v celkovém systému prolomení obrany nepřítele.

Podle těchto názorů útočí při cvičeních naše tankové jednotky a útvary doslova „zchodu“ bez ohledu na nepřátelské protitankové odpory, které by mohly podstatně ovlivnit jejich postup. Útok tanků si někdy zjednodušujeme na technický problém, kdy požadujeme, aby tanky v krátké době překonávaly pouze určitý prostor. Tak se stává útok převážně záležitostí řidičů a méně již střelců, kteří budou nuceni ničit velké množství palebných, zvláště protitankových prostředků nepřítele. Protitankové zbraně nepřítele bereme zpravidla na vědomí pouze na tankových střelních, při střelbách na makety protitankových zbraní nepřítele.

Skutečné možnosti nepřítele při ničení našich útočících tanků si však uvědomujeme velmi málo. V žádném případě nebudu dělat „problém“ z překonávání protitankové obrany nepřítele v průběhu naší útočné činnosti, avšak chci upozornit na některé skutečnosti.

Vzpomínám si na poznatky bývalých příslušníků tankové brigády v SSSR, kteří nám, nastávajícím tankistům krátce po válce vyprávěli, jaké problémy měli na frontě při překonávání fašistické protitankové obrany. A to tenkrát měli v podstatě jen pancéřovky s malým dostřelem, láhve s hořlavinou, protitankové kanóny, nepočítáme-li samotné tanky. Tito soudruzi často zdůrazňovali, že pro útočící tanky mohl znamenat velké nebezpečí každý okraj lesa nebo osady, což je nutilo organizovat pečlivý průzkum a v nepřehledném terénu často útočit s pěchotou před tanky, která jim vyčistila terén od tankoborníků nepřítelů.

Je pochopitelné, že ve 2. světové válce byl boj s protitankovými zbraněmi nepřítelů snadnější, poněvadž nepřítel ničil útočící tanky a samohybná děla převážně palbou na krátké vzdálenosti. Pěchota, která doprovázela tanky, mohla vyhledávat a ničit protitankové zbraně nepřítelů velmi rychle v těsné součinnosti s tankovými jednotkami.

V současné době, kdy chceme, aby tanky útočily v rychlých tempech, nemůže pěchota působit obdobně, jak tomu bylo ve 2. světové válce. Na druhé straně se však podstatně několikrát zvýšil počet protitankových zbraní u jednotek a útvarů našeho pravděpodobného nepřítelů a možnosti jejich dostřelu, takže ničení těchto zbraní za útoku bude mnohem složitější.

Pokusím se proto přispět k důkladnějšímu ujasnění tohoto problému.

Možnosti pravděpodobného nepřítelů při organizování protitankové obrany

Vojevní teoretici NATO zdůrazňují, že hlavní údernou silou útvarů a svazků pozemního vojska je tankové vojsko.

Z této skutečnosti vyvodila především armáda USA a NSR důležitý závěr pro organizaci svých protitankových prostředků. Nasycenost jejich útvarů protitankovými zbraněmi je vysoká. O tom svědčí např. jen tyto stručné údaje: mechanizovaná brigáda NSR má (bez pancéřovek a tarasnic) celkem 67 protitankových zbraní (PTŘS, PT kanóny) a s tanky je jich celkem 121 PT hlavní. Naproti tomu náš motostřelecký pluk má podle cvičné organizace 18 protitankových zbraní a spolu s tanky celkem 48 hlavní.

Lze předpokládat, že nepřítel bude používat v boji proti našim tankovým útvarům a svazkům jaderné zbraně, letectvo, dělostřelectvo, tanky a zejména protitankové zbraně, jejichž kvalitu i kvantitu neustále zvyšuje. Z protitankových zbraní to jsou protitankové kanóny, PTŘS, tanky, bezzákluzová děla, pancéřovky, puškové granátomety, ruční zápalné granáty a náboje, dýmové prostředky, ruční granáty, láhve s hořlavinou apod. V posledním období rozšiřuje použití vrtulníků, vyzbrojených protitankovými řízenými střelami SS-11, Tow apod., které mohou velmi účinně bojovat proti tankům a jiným obrněným vozidlům. Dosavadní výsledky zkoušek použití vrtulníků při ničení tanků ukazují, že tato forma je perspektivní a ničení tanků na volném otevřeném terénu pomocí vrtulníků je nejvýhodnější palbou z týlu a boků. Uvážíme-li naše nynější možnosti vedení boje tankovými jednotkami proti vzdušným cílům nepřítelů, nesmíme podceňovat ani tento vzdušný protitankový prostředek nepřítelů.

Velení armád USA a NSR, které se nejvíce zabývají studiem a rozvojem protitankové obrany, pokračují v zavádění nejvýhodnějších organizačních struktur protitankových zbraní a ve studiu nových taktických způsobů v boji proti tankům.

Naš pravděpodobný nepřítel si uvědomuje, že úspěch operace a boje v příštím válce zejména v období bez použití jaderných zbraní bude záviset na zničení

hlavních tankových uskupení. Proto klade důraz na neustálý rozvoj klasických moderních protitankových zbraní.

Podle údajů západoněmeckého tisku můžeme rozlišit jejich protitankovou výzbroj na

- protitankové bojové prostředky pro boj s tanky zblízka (dýmové prostředky a hořlavé látky, ruční zápalné náboje a ruční granáty, láhve s hořlavinou aj.),

- protitankové zbraně pro boj zblízka (pancéřovky, puškové granátomety) a

- protitankové zbraně (stíhače tanků, které mají buď kanóny nebo PTRS, PTRS SS-11 a Cobra).

- Pravděpodobné rozmístění protitankových zbraní můžeme předpokládat podle jejich účinnosti:

- PTRS SS-11 zahajují boj s útočícími tanky a mohou účinně působit do vzdálenosti 3,5 km,

- stíhače tanků, protitankové kanóny a tanky mají dostřel 1,5 až 2 km,

- těžké pancéřovky mají účinný dostřel 450—500 m,

- lehké pancéřovky — do 200 m,

- puškové granáty, ruční granáty apod. — do 100 m.

U armády NSR musíme počítat ještě s kanónem 20 mm, umístěným na obrněných transportérech HS-30.

Kromě protitankových zbraní bylo již v 2. světové válce úspěšně používáno letectvo a dělostřelectvo, které ničilo tanky na dalekých přístupech, v prostorech soustředění, ve vyčkávacích prostorech, na přesunech apod. Tyto způsoby platí i dnes. Dále to budou raketové útvary, které mohou jadernými nebo chemickými náplněmi ničit útvary.

Je pochopitelné, že nemůžeme opomíjet v boji proti tankům i široké využívání ženiijních zátarasů, dovedné využívání terénu apod., z nichž zejména dnes má velký význam činnost POZ s využitím vrtulníků apod.

Při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní má být podle názorů nepřítele základem jeho protitankové obrany palba jeho PTRS, tanků a ostatních protitankových prostředků.

Celkový systém protitankové obrany nepřítele je založen na hloubce členěného systému protitankové palby při dosažení velké hustoty protitankových prostředků tak, aby palby vytvořily souvislé pásmo protitankové palby, ve kterém se překrývají různé protitankové zbraně. Palbu protitankových zbraní doplňuje protitankovými minovými zátarasy, využíváním terénu k zesílení protitankové obrany a širokým použitím záloh k likvidaci průlomu útočících tanků.

Hlavním prostředkem boje proti tankům jsou tankové a obrněné jednotky bez ohledu na to, bude-li boj veden s použitím jaderných zbraní či bez nich. Snaha nepřítele je ničit útočící tanky dříve, než budou moci zahájit palbu na pěchotu obránce.

Bundeswehr podle zkušeností fašistické armády i armád USA a SSSR provedl rozbor protitankové obrany a učinil řadu organizačních opatření s cílem zesílit protitankovou obranu. V divizi zvýšil celkový počet protitankových zbraní, do výzbroje zavedl stíhače tanků s 90 mm kanónem, nové typy PTRS apod.

Protitankové zbraně bude nepřítel rozmísťovat přibližně tak, že na předním okraji budou protitankové granátomety, za nimi bezzákluzové kanóny, za opěrnými body čet budou tanky a samohybná PT 90 mm děla spolu s obrněnými transportéry vyzbrojenými 20 mm kanóny, které může umístit v palebných po-

staveních a z nich vyjíždět k vedení palby. Mezi opěrnými body může rozmístit PTRS.

Podle dosavadních zpráv předpokládají vedoucí činitelé NATO, že jejich prapor, brigáda a divize jsou schopny organizovat odolnou protitankovou obranu.

Organizace protitankové obrany podle našich názorů

Všeobecně uznáváme, že tankové vojsko je nejlépe přizpůsobeno k vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách. Proto je boj s tanky jedním z hlavních úkolů v boji a operaci. Tento závěr je důležitý zvláště pro nás v důsledku vysoké nasycenosti bojových sestav nepřítele tanky a obrněnými transportéry, které vzhledem ke své výzbroji představují též vážný palebný činitel na bojišti.

V poválečném období prošla protitanková obrana velkými změnami a z původního jednoho z prvků bojového (a operačního) zabezpečení se stala nyní nedílnou součástí organizace ve všech fázích a druzích bojové činnosti.

Protitankovou obranu chápeme jako „základ obrany“ a zdůrazňujeme, že „obrana je především bojem proti tankům“.

Tento výklad pojmu „protitanková obrana“ potvrzuje mj. „Slovník základních vojenských termínů“ (Voj. vydavatelství MO SSSR, Moskva 1965), který uvádí, že „PTO je souhrn opatření, zabezpečujících úspěšný boj s tanky; palebný systém protitankových prostředků a zátarasů v obraně. PTO se organizuje do celé operační hloubky obrany, především na tankových směrech ...“ (str. 184).

Doposud tedy používáme všeobecně vžitý pojem boj s tanky. Vzhledem k tomu, že v organizační struktuře vojsk podstatně vzrostl kromě tanků i počet jiných obrněných cílů, zejména obrněných transportérů, bude vhodné nahradit tento dosavadní pojem — „boj s obrněnými cíly“.

Domnívám se, že protitankovou obranu chápeme dosud příliš staticky pod zorným úhlem 2. světové války, kdy tvořila součást i samostatný prvek celkové obrany. Tehdy se totiž již při jejím budování dalo vcelku jednoznačně předpokládat, že kterých pravděpodobných směrů dojde k útoku tanků nepřítele. Na základě těchto odhadů bylo možné budovat i systém protitankové obrany.

Nyní však zdůrazňujeme, že v prvních dnech války bude boj veden na samostatných směrech a úsecích, na nesouvislé frontě, že bude mít ohniskový charakter apod. To tedy znamená, že boj s tanky nepřítele povedeme na různých směrech, které nebudeme moci vždy předem jednoznačně určit, takže nebudeme moci budovat klasické schéma protitankové obrany.

Máme-li tudíž chápat nyní protitankovou obranu dynamicky, musíme přehodnotit zásady její organizace, zejména budování a využívání dříve všeobecně používaných opatření a zařízení, známých ze 2. světové války (jako např. budování protitankových překážek a zátarasů, protitankových uzlů a rajónů). Tyto způsoby boje proti tankům budou v příští válce vzhledem ke kvalitativně naprosto jinému charakteru vedení boje a operace jistě méně používány.

Počítáme-li se skutečně dynamickým charakterem boje, pak se přece nelze držet dříve platných zásad a dogmat. Musíme vidět, že při odrážení útoku nepřítele bude skutečně rozhodující zničení jeho tanků a OT. Podle toho zásadně přehodnotíme celkový názor ve vedení obranného boje a protitankové obrany.

Podle doktrinálních názorů našeho pravděpodobného nepřítele nemusí být při zahájení války použito jaderných zbraní od jejího začátku, takže musíme počítat při ničení obrněných cílů nepřítele jen s klasickými zbraněmi.

Tanky a obrněné transportéry nepřítele musíme ničit ve všech druzích činnosti a všechny druhy vojsk. K tomu bude potřebné vybavit i spojovací, týlové, dělostřelecké a ostatní speciální jednotky a útvary určitým počtem protitankových prostředků. Vždyť můžeme počítat s rychlým pronikáním tanků nepřítele do hloubky naší sestavy, která nebude nikdy kompaktní a tanky nepřítele se mohou nenadále objevit na našich spojovacích uzlech, v týlových skladech, na velitelských stanovištích atd. Přiznejme si např., jak jsou dnes vycvičeny a vybaveny provozní jednotky našich štábů pro boj s tanky nepřítele. K těmto situacím docházelo i v minulé válce. Příklad proniknutí nepřátelských tanků na velitelské stanoviště frontu ve 2. světové válce uvádí A. I. Jeremenko ve své knize „Na západním směru“ (Moskva 1959, Voj. vydavatelství MO SSSR) na str. 104: „Ve 14.30 6. 10. 1941 vyšlo 50 tanků a pěchota nepřítele do prostoru VS štábu frontu ...“ a na straně 106 pokračuje: „Viděli jsme tanky nepřítele, z domu ve vzdálenosti maximálně 40 m ...“

Když jsme už v nedávné historii, podívejme se krátce, jak byla za Velké vlastenecké války organizována protitanková obrana Sovětské armády. Po celou dobu války tvořily tanky hlavní údernou sílu fašistických vojsk.

Německá fašistická tanková divize měla v r. 1939 celkem 250 tanků (dva tankové pluky po 125 tanků, které tvořily tankovou brigádu). (Soudobá obrněná divize má celkem 324 tanků a tanková divize NSR má celkem 288 tanků).

K boji proti tankům měla v létě 1941 sovětská střelecká divize (podle tabulek počtu) 18 kanónů ráže 45 mm, takže na 1 km fronty mohla vytvořit hustotu 2—5 PT hlavní do hloubky 2—3 km. V tomto období nesla hlavní tíhu boje s nepřátelskými tanky pěchota, která nebyla dostatečně vybavena (kromě PT granátů, PT min a zápalných lahví) a neměla dokonce ani protitankové pušky.

Při začátku války byl u motostřeleckých divizí v důsledku nedostatku dělostřelectva zrušen samostatný protitankový oddíl, který byl však opět zaveden v r. 1942 a měl 12 kanónů ráže 45 mm a u střeleckých praporů byly čtyři 45 mm.

Během války počet protitankového dělostřelectva neustále rostl („Vývoj taktiky Sov. armády v letech VVV 1941/1945“, NV 1959, str. 345):

r o k	45 mm	76 mm	57 mm
1941 (červenec)	18	28	—
1943 (červenec)	48	32	—
1944 (prosinec)	36	32	30

V současné době uznáváme, že tanky tvoří hlavní údernou sílu pozemních vojsk, avšak vybavenost našich útvarů a svazků protitankovými prostředky této skutečnosti plně neodpovídá. Počet zbraní, umožňujících boj s tanky nepřítele totiž nedosahuje ani posledního období 2. světové války.

Tak např. sovětská střelecká divize měla v prosinci 1944 celkem 98 protitankových hlavních. Naše nynější motostřelecká divize má z protitankových zbraní podle cvičné organizace (čj: 002630/1961) celkem 72 protitankových hlavních, z toho 36 PT kanónů, 18 bezzákluzových kanónů 82 mm a 18 naváděcích zařízení PTRS.

Taktická hustota tanků v útoku za 2. světové války ve srovnání s nynějšími předpoklady byla větší, avšak to neznamena, že si můžeme dovolit podceňovat účinnost protitankové obrany.

„Vývoj taktiky Sovětské armády v letech Velké vlastenecké války 1941—45“, NV 1959, str. 284 uvádí: „v průběhu války soustřeďoval nepřítel k útoku na hlavních směrech velké množství tanků a vytvářel na úsecích průlomu hustotu 30—50 i více tanků na 1 km. Průměrná hustota PT dělostřeleckých prostředků (včetně tanků a děl) na směrech pravděpodobných nepřátelských úderů v pásmech obrany svazků dosahovala 20—25 PT hlavní na 1 km fronty“.

Nyní můžeme předpokládat, že nepřítel použije tanky s mezerami 50—100 m mezi jednotlivými tanky a četami. Jeho tankový prapor (54 tanků) může útočit na šířce 2—3,5 km (zesílený mechanizovanou rotou a baterií houfnic 155 mm). To znamená, že taktická hustota bude 15—27 tanků na km. Na naší straně může bránit úsek 2 km široký jedna zesílená motostřelecká rota, která má k odražení útoku 30—60 tanků nepřítele celkem 6 pancéřovek a lze počítat s posílením jednou tankovou četou, případně dvěma bezzákluzovými kanóny. Celkem tudíž by v tomto případě měla motostřelecká rota k dispozici do 11 protitankových zbraní, kterými může z útočících 30—60 obrněných cílů nepřítele vyřadit 15—20 (za předpokladu, že poměr protitankových zbraní v obraně k obrněným cílům nepřítele bude 1:1,5 až 2).

V soudobém boji a operaci budou pochopitelně hlavním prostředkem ničení tanků a obrněných transportérů nepřítele jaderné zbraně.

Jedním úderem 10 kt lze přibližně vyřadit do jedné tankové roty. To znamená, že v zásadě nemůžeme vidět použití jaderných zbraní, zvláště na taktickém stupni, jako rozhodující prostředek boje proti obrněným cílům nepřítele. Ukazuje se, že i v soudobých podmínkách budou mít dále svůj význam protitankové zbraně, bez ohledu na to, zda budou používány jaderné zbraně či nikoliv.

V poválečném období se stal základem naší protitankové obrany praporu bezzákluzový kanón.

BzK 82 mm je poměrně účinnou zbraní, ale jeho značným nedostatkem je nutnost trakce, což snižuje manévrovost a jeho rychlé použití. Jeho bezzákluzová zbraň umožňuje však nepříteli jeho rychlé zjištění a zničení (vzhledem k charakteristickým znakům, kterými se snadno prozradí palebné stanoviště).

V dalších letech byl použit modernější prostředek — PTRS, který má umožnit pěchotě vést boj s tanky na větší vzdálenost, než je dostřel tanků.

V naší armádě převažují na stupni praporu bezzákluzové kanóny, u pluku jsou kromě samohybných děl a tanků i PTRS, které v rámci pluku tvoří zpravidla PTZ a mohou být poměrně málo využity, vzhledem ke své poměrně malé možnosti manévru na bojišti.

Vytváření protitankových záloh u pluku z PTRS je nevýhodné. Mnohem vhodnější jsou k tomuto účelu tanky. Ve 2. světové válce byly tanky nasazovány jen na některých směrech a ve vševojskových svazech a svazcích bylo tanků relativně velmi málo. Střelecká divize Sovětské armády neměla žádné organické tanky a i vševojskové armády měly nízký počet tanků. Tak např. 65. armáda (2. Běloruského frontu) při zahájení své poslední útočné operace na Odře (20. 4. 1945) měla celkem 86 tanků a samohybných děl na tři střelecké sbory, které byly v sestavě armády (viz gen. arm. P. J. Batov „Operacija ODER“, Voj. izd. 1965, str. 46).

V tomto období se proto vytvářely protitankové rajóny a uzly, které stačily ničit útočící tanky spolu s protitankovými zálohami nadřízených velitelů. Protitankové zálohy musíme nyní chápat v podstatě jako druhé sledy a zálohy, do kterých budou vyčleněny tankové jednotky a útvary.

Dnes musíme mít u vojsk vysoký počet PT prostředků, poněvadž v manévrovém boji se počítá pro ničení tanků s poměrem 1 tank na 1 protitankovou zbraň. V naší protitankové obraně máme poměrně nízké počty ručních protitankových zbraní, které jsou málo pohyblivé a účinné.

To vše naznačuje, že bude vhodné vyzbrojit vojáky u rot ručními protitankovými zbraněmi — nejlépe granátomety, dále u rot by bylo vhodné mít kromě účinných pancéřovek i PTRS nebo alespoň bezzákazkové kanóny na OT, u praporů by měly být i PTRS a u pluků samohybné kanóny jako stíhače tanků, které chrání obsluhu pancířem a působí zvláště v terénu, kde nelze účinně použít PTRS (osadách, v nepřehledném terénu, v noci apod.).

Nynější PT kanóny ráže 100 mm, tažené nákladními automobily, tvoří základ PT obrany od svazků výše. Tyto kanóny mohou úspěšně ničit tanky do vzdálenosti 1—1,5 km, na větší dálky se snižuje jejich přesnost střelby.

Jejich tahače jsou velmi zranitelné a málo pohyblivé v terénu. Výhoda těchto kanónů je v poměrně rychlých přesunech na komunikacích při manévru podél fronty. Tento manévr byl však podle mého názoru typický ve 2. světové válce, kdy tanky neútočily „všude“ jako nyní. Proto ztrácí svůj význam i PT zálohy, vyzbrojené kanóny ráže 85 mm nebo 100 mm.

Kromě vrtulníků schopných ničit obrněné cíle velmi účinně jsou perspektivní i samohybná protitanková děla, která jsou pohyblivá, obrněná a mají zpravidla děla větších ráží, než tanky. Tyto zbraně však musí odpovídat moderním požadavkům. Nelze se domnívat, že jsme zásadně přispěli ke zvýšení bojeschopnosti pluku vytvořením plukovní baterie samohybných děl ráže 100 mm. Tyto zbraně svými technickými parametry byly moderní ve 2. světové válce, avšak nemohou postačovat soudobým požadavkům.

Úkolem protitankové obrany je ničit tanky nepříteli ještě dříve, než mohou zahájit svoji palbu na naše vojska. Tento úkol musí plnit jaderné zbraně, letectvo, dělostřelectvo a PT prostředky vojsk.

Systém PT obrany musíme vytvořit tak, aby nejméně na vzdálenost 3—4 km PTRS ničily nepřátelské tanky, od 2 km s nimi vedly boj vlastní tanky a samohybná děla a na bližší vzdálenost pancéřovky, ruční granátomety aj.

Možnosti překonávání protitankové obrany

Boj s nepřátelskými protitankovými zbraněmi musíme vést nepřetržitě všemi silami a prostředky, které máme na daném bojišti.

Hlavním prostředkem jejich ničení budou jaderné zbraně, avšak stupeň zničení nepříteli nebude všude stejný a zejména protitankové zbraně nepříteli, rozmístěné v prvním sledu obránce nebudou plně zničeny jadernými údery. Tyto budeme ničit a umlčovat dělostřelectvem a ostatními palebnými prostředky. Naučíme-li se dobře překonávat protitankovou obranu nepříteli bez použití jaderných zbraní, získáme tím všechny předpoklady, abychom i za použití jaderných zbraní mohli vést úspěšnou útočnou činnost.

Při letmém pohledu na historický vývoj protitankové obrany vidíme určitý zvrat v její účinnosti.

Na počátku 2. světové války měly tanky nespornou převahu nad protitankovou obranou, avšak v průběhu války se tento vzájemný poměr měnil ve prospěch protitankových prostředků.

Proto se začalo v poválečných letech 1946—1952 hovořit o „soumraku tanků“, které prý ztratily svůj význam v důsledku vývoje velmi účinných proti-

tankových zbraní, které zvítězily v onom stálém „soutěžení“ mezi pancířem a protitankovou zbraní.

Rozmach tanků nastal až po zavedení jaderných zbraní do výzbroje armád obou hlavních světových velmocí. Tehdy se ukázalo, že tanky kromě svých hlavních výhodných vlastností, jako je úderná síla a pohyblivost, jsou též velmi vhodným ochranným prostředkem před účinky jaderných zbraní.

V tomto období dochází k přeceňování tankového vojska, k jakési fetišizaci tanků. Mnozí považují tanky za zbraň, schopnou plnit všechny úkoly, bez ohledu na nebezpečí, které bylo pro tanky vždy velké již ve 2. světové válce. Tato úhroza pro tanky se nyní znásobila zavedením velmi účinných protitankových zbraní do výzbroje všech armád.

Při vlastní útočné činnosti musíme více hodnotit možnosti protitankové obrany nepřítele. Hustota našich tanků v útoku bude přibližně 15 tanků na 1 km. Uvážíme-li, že nepřítel používá svých PTRS k účinné palbě na vzdálenost do 3 km a jeho tanky v okopech mohou účinně ničit naše útočící tanky na dálku 1800 m, musíme si uvědomit, že otázka překonávání protitankové obrany nepřítele je velmi důležitá. Vzhledem k vysoce účinné protitankové obraně nepřítele budeme muset zřejmě přehodnotit i nynější názory na vytváření bojových sestav tanků v útoku a mnohem více je členit do hloubky.

Zdá se, že zapomínáme na takové okolnosti, které za 2. světové války byly samozřejmé. Protitankové palby lze očekávat prakticky z okraje každého lesíka či osady, což bude velmi časté ve středně hornatém a zalesněném terénu, který je z větší části typický pro předpokládanou bojovou činnost našich vojsk. Někdy budou motostřelecké jednotky nuceny útočit před tanky, zejména v těžkosjízdných úsecích terénu, v zaminovaném prostoru nebo při silné palbě protitankových zbraní nepřítele.

Hlavní tíhu boje s protitankovými zbraněmi nepřítele ponese útvary prvního sledu. Boj s PTRS nepřítele povede především letectvo a dělostřelectvo.

K zabezpečení úspěšné útočné činnosti našich tanků bude nutné bezpodmínečně organizovat kromě průzkumu nepřetržitou palebnou součinnost se všemi palebnými prostředky, které musí postupovat v minimální vzdálenosti od prvořadových jednotek. Tanky bude nutné vybavit účinnější výzbrojí proti letadlům, zejména proti vrtulníkům, určených k ničení tanků palubními raketami a kanóny. Tyto PL zbraně budeme moci podle potřeby používat i k ničení pozemních cílů, zejména proti OT nepřítele, které jsou v armádě NSR vzhledem ke své výzbroji 20 mm kanónem velmi nebezpečnou a účinnou zbraní.

Stíhače tanků a tanky nepřítele v okopech musí ničit vlastní útočící tanky. Tento úkol by mělo plnit i posilové dělostřelectvo, které by mělo být samohybné, poněvadž v moderních podmínkách si nemůžeme představit pohyb těžkého posilového dělostřelectva přímo na bojišti. V tomto směru bude snad nejvýhodnější používat k přímé střelbě praporní raketomety, které mohou účinně umlčovat a ničit nepřátelské protitankové prostředky a které by měly být umístěny na OT.

Jedním z projevů určitého přeceňování úlohy a možností tanků je názor, že tankové jednotky a útvary mohou působit samostatně, bez doprovodu motostřeleckých jednotek, což se projevilo i v organizační struktuře našich vojsk, kde máme vesměs tankové útvary bez organických motostřeleckých jednotek. Tyto jednotky mohou chránit tanky v boji, označují jimi cíle a odpory nepřítele a pomáhají osádkám budovat okopy pro tanky, střeží prostory rozmístěných tankových útvarů apod.

Na druhé straně musí být boj motostřeleckých jednotek zásadně podporován tanky. Je nepředstavitelné, že motostřelecké prapory povedou boj bez tanků v normálním terénu. S touto variantou lze podle mého názoru uvažovat jen při zahájení války na některých směrech v horských pohraničních oblastech Šumavy, kde motostřelecké jednotky budou nuceny útočit pěšky mimo komunikace bez tanků a obrněných transportérů. V podmínkách střeoevropského válčiště bude však nutno bojovat v těsné součinnosti tankových a motostřeleckých jednotek. Nemůžeme tudíž reálně plánovat vedení samostatné bojové činnosti tankových jednotek na samostatných směrech bez podpory motostřeleckých jednotek a naopak. Tato skutečnost by se měla promítnout i do organizace našich útvarů.

Charakter boje vyžaduje udržovat těsnou součinnost na nejnižších stupních. K tomu musíme vytvořit organizační předpoklady již v míru. V průběhu boje nebude vhodné přidělovat např. k tankovým jednotkám a útvarům posilové jednotky nebo naopak tankové roty přidělovat k motostřeleckým praporům, které nejsou dostatečně vycvičeny ve vzájemné součinnosti a jejichž velitelé se neznají již z mírové služby.

Kromě této skutečnosti vyvstává v podmínkách raketové jaderné války ještě další problém, kdy jaderné údery mohou značně ovlivnit morální stav vojsk a vyvolat případnou paniku. V této situaci může značně ovlivnit morální stav jednotek a jejich schopnost plnit úkoly i vzájemná důvěra a pocit kolektivní soudržnosti. Tato vzájemná důvěra vyplývá především z dříve pevně vytvořeného kolektivu, který se vzájemně zná, a kde každý ví, co může jeden od druhého očekávat. To platí nejen na stupni jednotlivců, ale i jednotek. Bude proto výhodnější vytvořit již v mírové organizaci takové bojové celky, které nebude nutné posilovat přidělováním dalších jednotek. To znamená, že např. tankové jednotky by měly mít ve své organizaci kromě speciálních (ženijních a chemických) i motostřelecké a dělostřelecké jednotky. Např. u tankového praporu kromě tří tankových rot mít jednu motostřeleckou rotu, u tankového pluku mít motostřelecký prapor a dělostřeleckou baterii — nejlépe raketometnou. Naopak u motostřeleckých praporů bude vhodné trvale organicky začlenit jednu tankovou rotu a dělostřeleckou baterii samohybných děl a rotu zbraní (s raketometnou četou a četou PTRS). Tuto organizaci by se na stupni praporu vytvořily kompaktní bojové celky, které bychom měly v míru společně dislokovat i cvičit.

Tímto řešením by se zamezilo zbytečným přesunům dělostřeleckých a speciálních jednotek při jejich přidělování, zlepšila by se součinnost, velení apod.

Závěrem chci zdůraznit, že ke zkvalitnění naší protitankové obrany bude vhodné přehodnotit její úroveň. Především je nutné zvýšit počty protitankových zbraní na stupni pluku, přehodnotit použití PTRS u pluku a začlenit je k praporům. Tím se zvýší samostatnost a odolnost praporů.

K urychlenému překonávání protitankové obrany nepřítele vlastními tanky bude účelné skoncovat s podceňováním možností obrany nepřítele, zejména jeho protitankové obrany.

Při cvičeních bychom měli soustředit větší pozornost na konkrétní otázky překonávání protitankové obrany. Hlavní důraz přitom bychom měli položit na organizaci průzkumu palebných prostředků, na těsnou součinnost tanků s motostřeleckými a dělostřeleckými jednotkami a na zlepšení spolupráce s letectvem. Tak budeme moci přispět ke zvýšení bojové připravenosti naší armády, aby byla schopna plnit své úkoly v soudobých podmínkách.

BOJ

s nepriateľskými výsadbami

NA TERITÓRIU

Na základe doteraz platných predpisov a prevedených cvičení armád NATO je výsadebným jednotkám pripisovaná zvláštna úloha pri vedení operácií a ich význam s rozvojom vedy a techniky bude i naďalej vzrastať.

Poprední americkí vojenský činitelia, opierajúc sa o skúsenosti z bojov v Južnom Vietname, venujú výstavbe výsadebných jednotiek veľkú pozornosť a ich názory o použití vzdušných výsadekov prijali i ostatné armády NATO, pre prípad vojny proti socialistickým štátom.

Vzhľadom ku geografickej polohe našej republiky možno teda očakávať, že v prípade vyvolania válečného konfliktu, bude teritórium ČSSR napadnuté vzdušnými výsadbami protivníka už od samého počiatku zahájenia vojny.

Preto je správne, že v našich predpisoch i v príslušnej vojenskej literatúre je boj proti výsadekom chápaný ako objektívna nevyhnutnosť a potreba so všetkou rozhodnosťou čeliť tomuto nebezpečeniu.

No napriek tomu boj proti výsadekom z hľadiska teritória sa rieši podľa obecných platných zásad, často nahodilými jednotkami, bez prihliadnutia k charakteristickým rysom a povahe výsadku.

Existuje i rôznorodosť, rozpornosť a nejasnosť názorov na otázky pôsobnosti a zodpovednosti za likvidáciu nepriateľských výsadekov. Riešenie tejto problematiky je založené na neúmerne množstve súčinnostných vzťahov, ktoré neprispievajú k rýchlemu a ekonomickému provedeniu protivýsadebných akcií.

Dôležitosť obrany teritória

Do kategórie obrany teritória zahrňujeme všetku činnosť pripravovanú s cieľom zabrániť nepriateľskej činnosti a zachovať na celom území štátu organizovaný život a poriadok, nezbytný k zabezpečeniu potrieb ozbrojených síl i k ochrane životov a zdravia obyvateľov v prípade vojny.

Pre teritórium nášho štátu je charakteristické, že so zahájením vojny by značná jeho časť ležala v pásme poľných vojsk, v ktorom by pôsobili vyššie звязy prvého operačného sledu (so svojimi звязmi a im pridelenými звязkami), včítane týlového priestoru vyšších звязov. V tomto pásme platí zásada nedeliteľnej veliteľskej právomoci a zodpovednosti vojenského veliteľa, nielen

za vedenie bojových operácií, ale i za všetko čo sa na území pásma nachádza a za všetko čo sa na tomto území deje. Táto skutočnosť nijako neznižuje význam teritória v uvedenom pásme, ale naopak umožňuje veliteľovi efektívnejšie a do všetkých dôsledkov využiť cez teritoriálne orgány riadenia a velenia na príslušnom teritoriálnom stupni všetkých ľudských materiálnych a iných zdrojov teritória v prospech bojujúcich vojsk. Spolupráca veliteľa s teritoriálnymi orgánmi nielenže neznižuje význam teritória, ale demonštruje novú kvalitu vzťahu jednoty poľných vojsk a teritória, ktorá vyplýva z charakteru jadernoraketovej vojny. Jednota tohoto vzťahu vystúpi nám ešte viac do popredia pri porovnávaní dôležitosti fronty a teritória štátu ako celku, pretože niektoré funkcie teritória v prípade válečného konfliktu by mali na výsledok vojny rovnaký význam ako akcie poľných vojsk.

Najväčším nebezpečením pre naše územie sú zbrane hromadného ničenia. Vážnym nebezpečením je však i použitie vzdušných výsadvok všetkého druhu, ktoré sú schopné pri masovom nasadení vyradiť alebo sa zmocniť dôležitých objektov (priestorov) a dezorganizovať činnosť na teritórii.

Úkoly vojsk a teritoriálnych štábov pri boji so vzdušnými výsadvkami nepriateľa

V súlade s plánom obrany štátneho územia stanovuje najvyšší vojenský teritoriálny štáb:

a) úkoly pre organizáciu, zabezpečovanie a prevádzkanie protivýsadvkovej obrany pre vojenskú oblasť všetkým priamo podriadeným štábov,

b) návrh úkolov pre RO, najvyšší štátny riadiaci orgán a ostatné rezorty štátnej správy a jednotky ľudovej milície.

— Najvyšší vojenský teritoriálny štáb — okrem koncepčných otázok protivýsadvkovej obrany — centrálnie riadi prieskum vzdušných výsadvok, organizuje, zabezpečuje a prevádza ich ničenie, zabezpečuje súčinnosť s poľným velením a organizuje včasné varovanie a uveďovanie o ich pravdepodobnom použití. Pri vysadení silných takticko-operačných výsadvok vyčleňuje dostatok síl a prostriedkov pre ich ničenie. Ťažisko ničenia je na území protivníka.

— Poľné velenie vedie boj s vzdušnými výsadvkami podľa platných poriadkov a predpisov, pričom disponuje rozsiahlymi špeciálnymi prostriedkami pre ich zisťovanie a ničenie na území protivníka, za prepravy, pri vysadzovaní i po vysadení vo frontovom pásme. I tu ťažisko ničenia vzdušných výsadvok a dopravného letectva musí byť na území protivníka s použitím zbraní hromadného ničenia, čím sa podstatne uľahčí boj nielen poľnému veleniu, ale i teritórii.

— Všetky podriadené stupne velenia vo vojenskej oblasti prevádzajú plánovanie, organizovanie a zabezpečenie obrany proti výsadvkom nepriateľa na svojom teritórii.

Zodpovedajú za zničenie taktických a takticko-operačných výsadvok organickými teritoriálnymi silami samostatne, alebo v súčinnosti s vyčlenenými silami ostatných rezortov štátnej správy a LM, alebo s poľnými vojskami.

— PVOS plní tiež úkoly protivýsadvkovej obrany s cieľom brániť hospodársko-priemyslové oblasti, správne a politické centrá, obyvateľstvo, vojenské a iné dôležité objekty na území štátu proti nepriateľskému leteckému, raketovému a kozmickému napadnutiu.

Disponuje protiletadlovým raketovým vojskom, stíhacím letectvom, radio-technickým vojskom, útvarmi rádiového prieskumu protiradiotechnickými útvarmi a radiotechnickými hláskami PVOS.

PVOS má koaličný charakter a pretože je vybavená najmodernejšími prostriedkami javí sa ako veľmi účinný prostriedok pre boj s nepriateľskými výsadbami.

— Jednotky ľudovej milície ako ozbrojená zložka KSČ môžu plniť úkoly pri vyhľadávaní pátraní a ničení nepriateľských výsadek môžu byť použité po súhlase vedúceho tajomníka príslušného stupňa.

Možno povedať, že jednotky LM majú u nás nielen tradíciu, ale i svoje opodstatnenie a pokiaľ ide o stráženie dôležitých objektov sú reálnou silou, ktorá je dokonale oboznamená s prostredím a okolím strážneho objektu a môže ho účinne brániť ničením protivníka v objekte samostatnom i na prístupoch k nemu.

Pretože majú pravidelný výcvik, sú vojensky organizované a dobre vyzbrojené môžu byť LM použité na ničenie nepriateľských výsadek vo vzduchu pri ich vysádzovaní, k zdržovaniu ich postupu, k ich izolácii a k likvidácii prieskumno-diverzných skupín.

— Zložky MV na príslušnom stupni riadenia preberajú plnú zodpovednosť za aktívne a rýchle vyhľadavanie a ničenie nepriateľských výsadek zvláštnebo určenia, pričom majú všetky predpoklady, aby vyhľadavanie a ničenie výsadek zvláštneho určenia úspešne previedli. Územné bezpečnostné orgány majú možnosť zriadiť dostatočne hustú prieskumnú a informačnú sieť, nezbytnú pre zistenie a pátranie po výsadekoch. Treba však pripomenúť, že orgány bezpečnosti nebudú vždy stačiť svojimi silami izolovať, obkľučovať a likvidovať zistený výsadek. Počíta sa pritom s pomocou vojenských jednotiek a LM v záujme rýchleho zničenia nepriateľa.

Z uvedených úkolov, ktoré vo vojenskej oblasti plnia v rámci protivýsadkovej obrany jednotlivé útvary armády i ostatné zložky teritoriálne dá sa predpokladať, že bude dosť prostriedkov a síl, aby boj s nepriateľskými výsadbami bol úspešný.

Kalkulácia potreby síl proti vzdušným výsadbom nepriateľa

Pri organizovaní a prevádzaní protivýsadkovej obrany je treba predovšetkým vychádzať z množstva, možnosti, účelu a spôsobu použitia nepriateľských výsadek a ohodnotiť nebezpečie, ktoré predstavujú pre teritórium. Každý potenciálny prostriedok má svoje ohraničené možnosti, dá sa teda proti nemu nájsť protizbraň a dá sa proti nemu účinne bojovať.

Podľa doterajších poznatkov **taktické vzdušné výsadky** v sile čaty až práporu používajú divízie, armádne sbory i poľná armáda predpokladaného nepriateľa do hĺbky 12—50 km od čiar dotyku na udržanie vlastného tempa postupu. Je teda jasné, že ich ničenie bude povinnosťou poľných vojsk, armád prvého sledu. Je nám však známo, že priestor v hĺbke 12—50 km od predného okraja je veľmi dôležitý z hľadiska presunov druhých sledov a záloh, ktorých prvoradým úkolom má byť aktívna bojová činnosť, zameraná na rozvíjanie úspechu. Ich zaviazanie do boja s výsadbami znemožnilo by im plnenie predpokladaného útočného úkolu. V uvedenom priestore budú rozmiestnené i týly zväzkov a rôzne iné špeciálne útvary, ktoré majú obmedzené možnosti brániť sa vlastnými silami a bolo by aj neúčelné a neekonomické zasadzovať ich do boja s výsadbami. Za predpokladu, že protivník prekročí naše štátne hranice so 4 zväzkami v prvom slede, môžeme počítať s vysadením štyroch taktických výsadek na naše územie v sile do práporu. Proti tejto úhrze javí sa nám potrebné mať v uvedenom priestore teritoriálne sily v hodnote po dvoch prápo-

roch. Tieto prápory boli by vstave taktické výsadky likvidovať v súčinnosti s LM, ktoré by vytvárali clony a obmedzovali nepriateľovi pohyb. Tým by boli poľné vojská uvoľnené pre plnenie vlastných bojových akcií. Okrem toho teritoriálne sily by sa podieľali i na likvidácii prieskumno-diverzných výsadek, bránili by prístup k postaveniam raketových útvarov, zabezpečovali by ich presun, prepravu hlavíc, odber a plnenie raketového paliva a podobne. Za predpokladu, že by každý prápor bol mobilný o troch rotách s organickými delostreleckými hlavňami a protitankovými prostriedkami, bol by dostatočnou silou v súčinnosti s LM v známom teréne pohotove likvidovať nepriateľské výsadky.

V počiatočnom období sa počíta s vysadením **takticko-operačných výsadek** v sile do brigády na dôležité prechody cez rieky na teritóriu ešte v pásme poľných vojsk, v záujmovom priestore velenia, ktorého je povinnosťou tieto výsadky ničiť. Vzhľadom k dôležitosti takých prechodov bolo by správnejšie mať tieto prechody neustále pod kontrolou a predísť zbytočnému boji o ich opätovné získanie. Udrzaním prechodov môžeme sa vyhnúť nebezpečeniu zdržania presunov ďalších sledov alebo záloh a zamedziť ich predčasnému zasadeniu do boja s výsadekami. Udrzaním prechodov nedovolíme prerušenie zásobovacích ciest pre bojujúce vojská a môžeme i odvrátiť prípadný obchvat hlavného mesta. S prihliadnutím k zvláštnostiam a dôležitosti takých prechodov bolo by správne poveriť územného veliteľa organizovaním boja s takticko-operačnými výsadekami v tomto priestore, k čomu by sa musela vyčleniť stabilne hodnota jedného teritoriálneho pluku na každý takticko-operačný výsadek. Každý takýto pluk mal by mať už v mieri zárodok s povinnosťou v prípade mobilizácie rozvinúť sa na válečné počty s konkrétnym úkolom v určených priestoroch. Vymedzené rajóny by boli pod stálou kontrolou teritoriálnych jednotiek. Príslušný vojenský teritoriálny veliteľ by mohol centralizovane použiť na likvidáciu takticko-operačných výsadek i v tomto priestore rozmiestnené jednotky LM. Všetky tieto vymenované sily by predstavovali solídnu hodnotu, schopnú ničiť takticko-operačné výsadky pri vysadzovaní, schopnú zamedziť organizovanej činnosti výsadku a postupne ho ničiť po častiach.

Operačne-strategické výsadky, ktorých vysadenie protivník počíta do hĺbky 500 i viac km v hodnote niekoľkých vzázkov na územie našej republiky je málo pravdepodobné i keď ho nemôžeme úplne vylúčiť. Nesmieme totiž ponechať stranou cieľ, účel a zámysl ich nasadzovania, s možným predpokladom rozvinutia útoku pozemnými silami z vysadzovaného priestoru.

Z tohto hľadiska je potrebné mať v nebezpečných (vyhodnotených) priestoroch možného vysadenia operačne strategického výsadku permanentne hodnotu aspoň jedného vzásku, ktorý sa mobilizuje a ktorý mimo iných úkolov bude plniť i úkoly boja s vysadenými jednotkami nepriateľa.

V doteraz vydaných prednáškach a materiáloch sa hovorí, že v prípade vysadzovania nepriateľských výsadek bude ťažko určiť o aký výsadek ide. Toto konštatovanie dá sa ľahko vyvrátiť znalosťou organizácie a spôsobu používania výsadek pravdepodobného nepriateľa čo do sily, hĺbky, priestoru a časového plnenia predpokladaných úloh. Je jasné, že taktické výsadky budú používané v sile do práporu viac — menej v taktickej a v bližšej operačnej hĺbke a takticko-operačné v sile do divízie v operačnej hĺbke, teda v záujmovom priestore poľného velenia. Iný predpoklad je málo pravdepodobný, pretože i možnosti výsadek sú obmedzené.

Vzdušné úderné jednotky akou je 1. úderná aeromobilná divízia USA mohli by byť použité ako prvý útočný sled vojskových výsadek. Skúsenosti z Juž-

ného Vietnamu potvrdzujú, že i keď predstavujú značnú silu a nebezpečie, ich prípravu do akcie nemožno dôsledne utajiť a okrem toho nedá sa posúdiť do akej miery by obstáli proti tejto dobre vyzbrojenému protivníkovi. Tieto sily doteraz totiž vystupovali len na potlačenie národno-oslobodzovacieho boja.

Použitie **vzdušných výsadkových prepadov, prieskumných výsadkov a výsadkov zvláštného určenia** dá sa povedať, že je priestorove neobmedzené, pričom vzdušné prepady pôsobia len niekoľko hodín a bezohľadne idú za splnením daného úkolu. Boj s nimi je veľmi obtiažny pre ich fyzickú zdatnosť, odbornú pripravenosť a dynamiku akcie. Preto je nutné, aby predpokladané objekty ich záujmu boli strážené, chránené a pripravené k obrane dostatočným počtom síl a prostriedkov podľa charakteru a dôležitosti. K tomu účelu by mali byť určované vojenské, alebo teritoriálne zložky, ktoré by vlastnými silami už či vojskami, LM, bezpečnosťou zahájili boj so vzdušným výsadkovým prepacom, znemožnili by mu splniť rýchle úkol a po príchode teritoriálnych vojenských jednotiek podieľali by sa na jeho zničení.

Prieskumné výsadky a výsadky zvláštného určenia sú typické tým, že sa vyhýbajú priamemu otvorenému stretnutiu s protivníkom a vo vysadzovacích skupinách sa ich počet pohybuje okolo 4—12 osôb. Znamenajú veľké nebezpečie pre poľnú vojská i pre teritórium, ani nie tak svojou početnosťou, ako následkom svojho jednanja, ktoré môže mať nedorozumenie následky a spôsobiť nam citeľné straty.

Zodpovednosť za ich vyhľadávanie a ničenie majú zložky MV, v úzkej spolupráci s LM, pričom možno vjsť na pr. z tohto prepočtu:

Ak vyjdeme z predpokladu, že ČSSR meria 127.870 km² a priemerná rozloha 1 kraja je 12.000 km² a priemerná rozloha okresu je 1.200 km² dôjdeme k takémuto prepočtu síl:

- vysadenie výsadku sa zistí do 30 minút (vizuálnym pozorovaním vojenských hliadok, družstiev TRHS, oznamom civilných osôb);

- pátracia skupina bezpečnosti do 20 minút môže byť v priestore vysadenia a do 30 minút zistí skutočnú situáciu a v prípade potreby vyžiada si pomoc;

- teda za 1 hod. a 20 minút môže byť vydaný rozkaz na zneškodnenie výsadku po jeho vysadení;

- ak počítame okres v rozlohe 30 km X 40 km a jednotka LM je umiestnená niekde uprostred, najvzdialenejšie miesto môže dosiahnuť za 30 minút a najbližšia pohyblivá jednotka LM môže zasiahnuť za 60 minút. Za tú dobu, do príchodu prvých jednotiek LM sa nám výsadok môže vzdialiť od miesta vysadenia až o 10 km, tj. v okruhu 10 km ho musíme hľadať čo predstavuje obvod 62 km. Pri hustote clony 12—15 ľudí na 1 km javí sa potreba zasadiť na clonu okolo 600 osôb. Na pátranie potrebujeme 10 skupín, v každej 15 osôb, tj. 150 osôb a v zálohe mať okolo 75 osôb. Celkom asi 825 osôb. Možno teda povedať, že zložky MV s jednotkami LM, ktoré dosiahnu uvedeného celkového počtu osôb, sú v stave zneškodniť prieskumno-diverzný výsadok, avšak za neúmerne veľkého počtu síl.

Vojenský teritoriálny veliteľ však musí mať tiež záujem na rýchlom vy pátraní a likvidácii týchto výsadkov hlavne k vôli ich možnosti použiť jaderné míny a schopnosti navádzať letectvo i jaderné prostriedky na cieľ.

Je však potrebné, aby mal k tomuto účelu vlastnú teritoriálnu jednotku, schopnú rýchle ničiť základne špeciálnych výsadkov a proviesť ich likvidáciu

v priestore obkľúčenia. Takáto jednotka by musela byť vysoko pohyblivá, vyzbrojená automatickými zbraňami.

Každý kraj by mal mať tiež vrtulníky, prispôsobené pre vedenie boja zo vzduchu i na rýchlu prepravu časti svojich síl do ohrozeného priestoru a vrtulník pre prieskum a riadenie vojskovej akcie.

Urýchlilo by sa tým pátranie, zamedzilo by sa veľkému rozptylu vysadeného výsadku a znížila by sa potreba síl na jeho likvidáciu. Za predpokladu že sa vysadenie bezpečne zistí do 30 minút, vrtulníková jednotka by bola schopná zhruba za ďalších 30—40 minút, pri rýchlosti 160 km, zasiahnuť v priestore vysadenia.

Za túto dobu by sa mohol výsadok vzdialiť asi na 5 km od miesta vysadenia, čo predstavuje obvod kruhu asi 32 km. Pri hustote clony 12—15 ľudí by sa javila potreba asi 380 osôb na clonu.

Na pátranie by boli potrebné asi 4 pátracie skupiny po 15 osobách, tj. celkom asi 450 osôb na celú akciu. Oproti normálnemu pešiemu vyhľadávaniu, za použitia vrtulníkov by sa teda potreba síl na zamedzenie pohybu nepriateľského výsadku znížila na polovinu.

Za výhodných podmienok, ak by osádky vrtulníka spozorovali nepriateľské skupiny, mohli by ich likvidovať priamo, bez ďalších potrebných síl.

Za sťažených podmienok pátrania a obkľúčovania javí sa potreba túto vrtulníkovú rotu zosilniť 1 čatou OT s PT BzK vybavenú prostriedkami pre videnie v noci, 1 čatou Pl dv K 12.7 mm a 1 čatou minometov 82 mm. Tieto sily by mohli veľmi zasiahnuť pri likvidácii už izolovaného a obkľúčeného výsadku jednotkami LM a zložkami MV.

Potreba mať tieto teritoriálne sily vyplýva z nutnosti rovnomernejšieho pokrytia teritória aktívnymi vojenskými jednotkami, čím by sa účinnejšie zabezpečila činnosť tyla, odbremenili by sa od tohoto úkolu mobilizujúce sa a presunujúce sa zväzky a vyplnila by sa medzera v pozorovaní a zisťovaní nepriateľských výsadek v tých priestoroch, kde poľné vojská sa nenachádzajú. Okrem toho vrtulníkové jednotky šetria nám sily a ľahšie môžu prekonávať rozrušené a zamorené priestory.

Je to skutočne minimálny počet pravidelných teritoriálnych síl, ktoré by boli schopné splniť stanovené úkoly. Na stupni okres by nemuseli byť organizované žiadne jednotky.

Záver

Možno povedať, že v prípade rozpútania vojnového konfliktu výsadkové vojsko predpokladaného nepriateľa je reálnym nebezpečením pre celé územie nášho štátu. Je pravdepodobné, že v počiatočnom období vojny v prihraničných krajoch by boli vysádzované taktické výsadky; s takticko-operačnými možno počítať na prechody cez rieky vo väčšej hĺbke teritória; s prieskumnými výsadbami sa budeme môcť stretnúť na celom území ČSR a čiastočne i na Slovensku a s výsadbami zvláštneho určenia v celej ČSSR. I keď vysadenie operačno-strategického výsadku na našom území je málo pravdepodobné, nesmieme ho úplne vylučovať, pretože sú na území ČSSR priestory, odkiaľ po vysadení by sa dala rozvíjať útočná operácia. Je ťažko predpokladať, kde, do akého priestoru a za akým účelom mohli by byť prevedené vzdušné výsadkové prepady, pretože v každom kraji sú umiestené dôležité objekty, ktoré môže byť stredom ich záujmu. Preto pri protivýsadkovej obrane teritória ČSSR treba sa

zamerat predovšetkým na nepretržité, systematické sledovanie dislokácie, výcviku, výzbroja a premiestňovanie výsadvkov a dopravných leteckých prostriedkov. Za tým účelom je treba využiť všetkých možných dostupných spôsobov a foriem prieskumu, počínajúc agentúrnym prieskumom, cez kozmický, rádiový, letecký, pozemný, špeciálny až po zprávy získané civilným obyvateľstvom. Na podklade získaných zprav tážisko ničenia vzdušných výsadvkov položiť na územie protivníka pri organizovaní a prevádzaní jeho príprav k výsadvkovej operácii a za prepravy výsadvkov vzduchom. K ničeniu použiť rakiet a letectva s jadernou muníciou a podľa situácie nanášat pozemné, za prepravy vzduchom vzdušné jaderné údery. Ak sa nepriateľovi podarí preniknúť na naše územie ničíť ho letectvom, systémom PVOS a ostatnými silami, ktoré sa na teritóriu nachádzajú. Pri vysadení taktických výsadvkov ničíť ich teritoriálnymi silami v súčinnosti s jednotkami LM. Ochranu proti takticko-operáčnym výsadvkom zveríť územnému vojenskému veliteľovi a za tým účelom mať na vytypovaných prechodoch a v ich blízkosti potrebnú hodnotu teritoriálnych vojsk. V prípade potreby použiť na likvidáciu taktickooperačných výsadvkov i sily LM. Proti možnému operačno-strategickému výsadvku udržívať v ohrozenom priestore permanentne hodnotu najmenej jedného zväzku buď mobilizovaného, presunujúceho sa, vyčleneného zo zálohy, alebo stiahnutého z boja.

LM použiť na vytváranie clon a na stráženie, ochranu a obranu dôležitých objektov. V prípade potreby stráženie objektov zosilovať okresnými zálohami.

Vyhľadávanie prieskumno-diverzných výsadvkov a ich ničenie prevádzat zložkami SNB za účasti pohyblivých vrtulníkových teritoriálnych jednotiek kraja.

Teritoriálne jednotky postavíť s rôznou organizáciou (organizačne rozdielne), pričom dôraz položiť na vyzbrojenie a organizáciu teritoriálnych plukov a práporov pre boj s vojskovými výsadvkami. Mať tiež pripravené vrtulníkové teritoriálne jednotky proti prieskumno-diverzným výsadvkom a proti výsadvkovým prepadam, ktorých organizáciu prispôsobovať podľa pohybu frontu.

I keď úhroza nepriateľských výsadvkov proti našej ČSSR je bezprostredná a predstavuje početne veľkú silu, pri dobre organizovanom prieskume a za predpokladu, že značná ich časť bude vyradená pri príprave výsadvkovej operácie a za prepravy vzduchom dá sa proti nim na teritóriu účinne bojovať a zlikvidovať ich.

Bojová činnost v týlu nepřítele má svoji zvláštnost a řadu faktorů, které nemůžeme všechny předem ani předvídat. Tyto faktory přímo ovlivňují způsob rozhodovacího procesu v krátkých časových lhůtách. Podklady pro rozhodnutí velitele se vyznačují neúplností zpráv o činnosti protivníka v prostoru bojové činnosti padákového výsadku, neznalostí dislokace důležitých objektů, systému jejich ochrany, pravděpodobném zámyslu, organizace PVO, rozmístění jednotek teritoriální obrany, protivýsadkových záloh apod. Tyto faktory ztěžují též reálný propočtení poměru sil.

Na druhé straně rozhodovací proces ovlivňuje předpokládaná možnost bojového použití padákového výsadku, jeho úkol, celkový charakter a způsob bojové činnosti v prostoru vysazení, geografický povrch, povětrnostní podmínky a tím i skutečné možnosti, předpokládaná doba působení v týlu a v neposlední řadě efektivnost a účelnost využití nejen bojové techniky, ale i materiálně technického, týlového a zdravotnického zabezpečení.

Při rozboru možnosti padákového výsadku bereme v úvahu především možnosti dopravní padákového letectva, které jsou v této oblasti základní a rozhodující. Bereme též v úvahu určité negativní podmínky, které mají bezprostřední vliv na možnosti použití padákového výsadku ještě před zasazením do týlu nepřítele. Padákový výsadek je přímo vystaven zá-

sahu prostředky PVO protivníka již při vlastní vzdušné přepravě, při výskoku z letounu, během snosu na padáku a bezprostředně po přistání, kdy není zcela odstrojen, nebo nevyhledal zásobníky s protitankovými zbraněmi.

V těchto fázích je vysoce zranitelný, nebude-li veškerá činnost maximálně utajena a zahájena s překvapením.

Navíc zahajuje boj v neznámém terénu, který prostudoval pouze z mapy (v optimálním případě z leteckého snímku), nezná skutečné rozmístění a sílu protivníka, musí být v neustálém střehu, bojuje bez sousedů, za nepředvídaných změn, prakticky neustále v podmínkách obklíčení, za maximálního vypětí fyzických a morálních sil, značného odříkání, různých povětrnostních podmínek, při minimálním počtu střeliva, trhavin, bez těžké bojové techniky a odolnosti jeho pancíře.

Po dopadu do týlu je vystaven neustálé činnosti průzkumných jednotek nepřítel, soustředění paleb dělostřelectva, úderů letectva, bitevních vrtulníků, intenzivního rádiového rušení, je ovlivňován desinformacemi o vývoji boje apod.

Tyto negativní jevy podstatně narůstají s přihlédnutím na celkové možnosti protivníka, který při zásahu různými druhy jaderných zbraní vůči padákovému výsadku bezprostředně ovlivní další vývoj bojové činnosti ve vlastním týlu.

V článku chci objasnit podstatnou rozdílnost při vedení boje na velkém prostoru oproti soustředěné činnosti, ukázat na negativní jevy i optimální možnosti, se-

známit s hlavními odlišnostmi podmínek pro vysazení, určitými potřebnými podmínkami pro plánování a použití padákového výsadku v souladu s potřebami naší armády.

Je rozdílnost forem bojové činnosti padákového výsadku opravdu rozhodující?

Padákový výsadek plní v týlu nepříteli velmi náročné a rozmanité úkoly, které můžeme rozdělit na dvě základní formy bojové činnosti.

1. **Činnost na velkém prostoru** (dříve decentralizovaná a ve spojitosti s výsadkem anorganická,

2. **Soustředěná činnost** padákového výsadku, centralizovaná, organická.

Rozdílnost je již v samotných formách, jejich pojetí, možnostech dopravního letectva, předpokládané síle padákového výsadku, délce bojové činnosti, prostoru vysazení a charakteru činnosti protivníka.

V jednotlivých formách chci uvést principiální odlišnosti bojového použití padákového výsadku, hlavní charakteristiku a celkové obsahové zaměření z pozitivní i negativní stránky.

Soustředěnou bojovou činnost padákového výsadku používáme při ovládnutí důležitých předmostí na vodním toku, k přehrazení neb obsazení důležitých prostorů, míst, čar, komunikačních (železničních) uzlů, stacionárních objektů zvláštní důležitosti, letišť protivníka nebo obsazení velkých objektů a jejich udržení do příchodu pozemních svazků.

Bojový úkol plní v palebném a taktickém styku mezi jednotkami, uvnitř padákového výsadku a je časově limitován možností výsadku odolávat jen omezenou dobu úderům nepříteli do příchodu přesunutých odřadů a hlavních sil pozemních vojsk.

Plánovat a organizovat soustředěnou činnost v týlu nepříteli pro padákový výsadek vyžaduje mít

— zcela odlišnou organizační strukturu padákového výsadku přizpůsobenou minimálně motostřeleckému svazku (útvaru), navíc zesílenou protitankovými a protiletadlovými prostředky pro boj v týlu protivníka,

— v organizaci začlenění maximální počet řízených protitankových střel k ničení silně střežených stacionárních objektů zvláštní důležitosti,

— mobilní protiletadlové baterie a přizpůsobené pro shoz padákovým způsobem k zabezpečení prvního sledu padákového výsadku bezprostředně po vysazení,

— dostatečný počet OT, lehkých tanků, dopravní techniky pro zesílení zásob střeliva, ženijní munice a nejnútějšího

materiálu jako i pro organizaci a praktický sběr zásobníků při dodatečném zásobování,

— potřebný počet středních nebo velkokapacitních letounů přizpůsobených pro shoz těžké bojové techniky na speciálních plošinách pomocí vícevrcholového neb raketového systému,

— všestrannou podporu pozemních vojsk především RVD a letectva.

I při realizaci těchto podmínek bude mít soustředěná bojová činnost padákových výsadků řadu nevýhod.

Požadavek maximální koncentrace bojové techniky padákového výsadku prakticky na malý prostor vytváří výhodné podmínky pro nepříteli. Přímou mu umožňuje soustředit potřebné síly a prostředky jen do určitého prostoru, organizovat postupné přehrazování směrů, přístupů k prostoru bojové činnosti padákového výsadku, připravovat obklíčení, vstřelné údery, zteče k rozdělení výsadku na menší skupiny, jejich likvidaci jakož i použití prostředky ZHN, biologické bojové látky, NAPALM, údery letectva a dělostřelectva.

Současně jakmile protivník zjistí přítomnost padákového výsadku (v síle pluku, divize), může zmanévrovat prostředky a zálohy všeho druhu a použít je jako klínu na pravděpodobný směr sloučení s pozemními vojsky a současně zesílit prvky protivzdušné obrany k znemožnění dodatečného zásobování padákového výsadku potřebným a životně důležitým materiálem všeho druhu.

Přítom materiální zabezpečení zejména střelivem a trhavinami je pro padákový výsadek rozhodující. Víme např., že výsadek podle základní kompletace má 240 ks nábojů, z toho polovinu v bojové výdejní. Za předpokladu, že bude upřesňovat cíle během snosu, při klesání na padáku, ničit nepříteli bezprostředně po přistání, odrážet silné protizteče protivníka po zaujmutí obrany, popřípadě páliť proti vrtníkům, musí zákonitě vést přesně mířenou střelbu jednotlivými ranami. 120 ran při pravidelných krátkých dýchávkách je prakticky 60 možností, při eventualitě, že jedna možnost = 1 minuta boje může plnit úkol pouze 60 nebo 120 minut (po doplnění).

Nyní zůstává na úvaze co dříve, zda ničit protivníka podle předem stanoveného pořadí, nebo této skutečnosti při-

způsobit zásady vedení boje v týlu nepříteli.

Obdobnou analýzou u ostatních druhů bojové techniky si můžeme ověřit, že potřeba a možnosti nejsou v dialektické jednotě, ale právě naopak.

Tato forma bojové činnosti nemusí být typická pro naše podmínky vzhledem k abnormálním ekonomickým nákladům, celkové nízké efektivnosti s přihlédnutím na možné bojové použití v zájmovém prostoru pravděpodobného válčiště a jeho geografickému ztvárnění.

Nemůžeme vyloučit, že v průběhu bojové činnosti se vyskytnou menší důležité cíle a objekty, které si přímo vynutí použití padákového výsadku tímto způsobem.

Při bojové činnosti na velkém prostoru padákový výsadek vytváří optimální podmínky k dokonalé dezorientaci protivníka přímo v jeho vlastním týlu, izolaci a ničení důležitých prvků jeho systému. Narušuje to rychlost a pružnost jeho vedení, ztěžuje nebo dočasně ochromuje jeho zásobování životně důležitým materiálem zejména municí, pohonnými hmotami a a vytváří chaos v přísunu záloh a bojové techniky k frontě.

Padákový výsadek plní úkol bez palebného a taktického styku mezi jednotkami na maximálně velké ploše. Velikost prostoru vysazení je plně závislá na charakteru bojového úkolu a síle padákového výsadku, geografické tvárnosti, předpokládané délce působení v týlu protivníka, systému dodatečného zásobování, možnostech vytvořit dílčí vlastní zásobovací základny důležitého materiálu, činnosti partyzánských skupin v prostoru bojové činnosti padákového výsadku, podmínkách pro kořističení a možnostmi přežití v případě zpomalení postupu pozemních svazků v důsledku neočekávané změny situace na frontě.

Podle terénu, skutečné síly padákového výsadku, jeho výzbroje a možností dopravního výsadečného letectva může výsadek padákový četa (vpč) působit na prostor 20–50 km², výsadek padáková rota (vpr) 100–170 km², výsadek padákový prapor (vppr) 400–600 km² a výsadek padákový pluk (vp) na prostoru 600–1800 km².

Tyto normy nejsou stanoveny náhodně, ale podle skutečných možností bojové činnosti padákového výsadku. Např. u padákového výsadečného čety jsou přímo ovlivněny organizační strukturou, početním stavem, předpokládaným členěním do dalších samostatných skupin, počtem doskových ploch, počtem záložních ploch, prostorem dodatečného zásobování, cha-

rakterem bojové činnosti a možnostmi spojovacích prostředků. Přitom vyhrazený prostor bojové činnosti dělíme na hlavní, záložní prostor, prostor shromaždišť, základen a bezpečnostních pásem.

Nemůžeme prakticky vyžadovat, aby padákový výsadek aktivně působil na velkém prostoru a přitom mu omezovat prostorově určitá „postavení“. Proto i rozsah u vpč je 20–30 km² u ostatních stupňů se úměrně zvyšuje tam, kde narůstá nebezpečí nepřátelských jaderných úderů proti padákovému výsadku.

K bojové činnosti se padákový výsadek rozčleňuje do družstev, čet, rot a ojediněle praporů k plnění samostatného bojového úkolu. Přesto, že každý bojuje samostatně, jejich činnost i na velkém prostoru má být důsledně sladěna. K tomu zpracovává plán rozhodnutí pro vysazení a vedení bojové činnosti, který odpovídá rozpočtu pro vysazení.

Plán rozhodnutí pro vysazení a vedení bojové činnosti na velkém prostoru zpravidla obsahuje:

- zámysl činnosti s podrobným vyhodnocením objektů určených ke zničení, stanovení pořadí podle důležitosti, způsob ničení, povolenou spotřebu střeliva a zejména munice,

- předpokládanou činnost teritoriálních jednotek nepříteli, jeho časové možnosti a předpokládaný poměr sil,

- plochu vysazení, výšku vysazení, předpokládané povětrnostní podmínky upřesněné péčí vlastního stíhacího letectva, směr větru, délka snosu, intervaly mezi jednotlivci včetně doby odpálení zásobníků, způsob vyhledávání a čas vysazení,

- bojový úkol jednotky s přesným ohraničením prostoru bojové činnosti v rámci prostoru vysazení, stanovení hlavního, záložního prostoru, bezpečnostní mezery mezi jednotkami padákového výsadku, které nabývají zvláštní důležitosti při činnosti v noci, prostory prvních shromaždišť, prostory hlavních a záložních základen a prostor činnosti jednotek na jednotlivých směrech,

- způsob součinnosti vojsk uvnitř padákového výsadku, mezi jednotlivými skupinami, rozhraní mezi nimi, časově do kdy splnit BÚ a postupné úkoly, systém vzájemné informace v případě přechodu do prostoru působení jiné skupiny padákového výsadku, signály pro identifikaci a vizuální pozorování, označení svého stanoviště,

- materiálně technické, týlové a zdravotnické zabezpečení, určení předpokláda-

ných ploch pro příjem dodatečného materiálu, způsob vytyčení se stanovením variabilnosti signálu, aby byl zabezpečen shoz pro vlastní jednotky, způsob vyžádání potřebného materiálu, prostory shromáždění raněných, systém střežení a možnosti odsunu,

— organizace velení, stanovení systému předvídání signálu v určité době, odposlech kódů pro usměrňování další činnosti, vzájemné informace, doba relací, smluvené signály pro vzájemnou identifikaci.

Tento rozsah bude výsadek podle skutečné situace usměrňovat a v průběhu souběžného plánování na stupních četa, skupina, družstvo detailně rozpracovávat s přesným stanovením povinností až do jednotlivce.

Plán je náročný na sladění veškerých součinnostních otázek zejména při bojové činnosti v noci, kdy padákový výsadek vyvíjí maximum své činnosti.

Zásady bojové činnosti na velkém prostoru se vyznačují organizací léček, přepadů, výpadů s kombinací se zatarasováním, zřizováním nástrah, využívání noci k rychlým, energickým, krátkým úderům s maximálním využitím momentu překvapení, dovedností a lští při dokonalé znalosti zásad bojové činnosti protivníka.

Padákový výsadek se nezavazuje do boje, naopak dlouhodoběmu boji se přímo vyhýbá vhodným manévrem, využívá překvapení k zasazení neočekávaného úderu na různých místech, vzdálenostech a časových intervalech.

V některých případech může dojít k situaci, kdy velitel bude muset k zničení nového důležitého objektu použít dočasně větší síly. Shromáždí skupiny působící v blízkosti k energickému úderu z několika stran. Prakticky přejdou dočasně k soustředění a manévrové činnosti, která se však svým obsahem liší od soustředěné činnosti v pravém slova smyslu. Kromě toho může dojít k soustředění určitých sil k poskytnutí vzájemné pomoci.

Hlavní rozdílnost je v tom, že padákový výsadek i za podmínek dočasně soustředění bude vést úderu na protivníka s využitím noci formou náhlých přepadů s překvapením. Nebude se zavazovat do boje. Po rychlém úderu se bude snažit odpoutat od nepřítele. Na směru pronásledování bude organizovat léčky, nástrahy apod.

Vzhledem k tomu, že jde o zcela odlišnou náplň soustředěné bojové činnosti jak ji dosud známe, uvedu některé varianty.

1. Soustředěná činnost při koncentraci maximálního počtu sil a prostředků

Zde úspěch bojového použití bude plně závislý na celkových podmínkách v týlu nepřítele. Ovšem pak jakákoliv manévrová činnost k soustředění větších sil a prostředků je značně omezena. Proto otázky utajení a překvapení jsou rozhodující. Síly můžeme soustředit buď postupně po menších celcích v časovém omezení a s využitím noci, nebo najednou. Narůstá zde možnost prozrazení na základě demaskujících příznaků, nebo nenadálého střetnutí se skupinami nepřítele pro střežení, hlídkování a pronásledování padákového výsadku.

Navíc možnosti použití bojové techniky z hlediska utajení jsou velmi problematické, zejména v první fázi.

Postupné soustřeďování vyžaduje maximální dobu. To z hlediska rychlého zásahu je málo rentabilní a neúčelné.

2. Organizace soustředěné činnosti v určitém prostoru

V tomto případě jde o dokonalou součinnost mezi jednotlivými skupinami co do času a prostoru. Bojová činnost padákového výsadku je organizována do skupin, které jsou rozmístěny podle objektů protivníka od sebe na vzdálenosti i několika kilometrů. Úder probíhá buď v jednom časovém údobí nebo postupně za sebou s dostatečnou gradací.

Například:

— skupina číslo 1 udeří na objekt střediska navádění ve 22.00 hodin;

— skupina číslo 2 na objekt VS v 22.30 hodin;

— skupina číslo 3 na sklady v 23.15 hodin.

Přítom po úderu, rychle ztečí, odpoutání od objektu rychle zmanévruje do nového prostoru. Postupně na ose odchodu organizuje léčky a nástrahy s cílem zbavit se pronásledování ze strany protivníka.

Na předem určeném místě přechází k pasivní činnosti a vyčkává. Další boj vede na odlišném místě, nebo znovu opakuje úder na předcházející objekt nepřítele. Osa manévru je mezi skupinami dohodnuta a je zabezpečena vzájemná identifikace.

Může použít i takový způsob, že padákový výsadek se odpoutá od objektu v určitém směru a po 2–3 km se vrátí zpět do blízkosti objektu nepřítele.

Systém organizace soustředěné činnosti v určitém prostoru je velmi efektivní

	Činnost ve velkém prostoru	Soustředěná činnost
– minimální síla pro samostatnou bojovou činnost	samostatné družstvo, skupina	samostatný prapor, pluk
– potřeba dopravního letectva	1–3 IL-14	42–94 IL-14
– předpokládaná výška vysazení	200 m/SOL	600–800 m/SOL
– délka snosu	do 35 sec.	96–110 sec.
– počet doskovových ploch	1	3–5
– počet přistávacích ploch	Ø	2–3
– rozměr doskovové plochy	600 × 300 m	1 × 1,5 až 3 × 4 km
– doba ke shromáždění výsadku	10–15'	45–120'
– demaskující příznaky	odklizení 10–20 padáků	bojová technika, značný počet osobních padáků, obalů do zásobníků
– délka bojové činnosti bez dodatečného zásobování	několik dnů	4–6 hodin
– při dodatečném zásobování	týden i více	8–12 hodin podle situace
– potřeba letounů pro dodatečné zásobování	1 AN-2 neb IL 14 T	se svazky zásobníků 10–16 IL 14 T přitom kapacitně využity na 40 %

zejména proto, že umožňuje vést údery současně, nebo postupně v krátkých časových intervalech s dostatečnou gradací.

Přitom odpadá náročnost soustředění větších sil a s tím spojeného rizika bezprostředního prozrazení.

Proto tuto činnost nemůžeme jednostranně chápat jako soustředěnou činnost v dosavadním pojetí, ale musíme přizpůsobit tuto formu bojové činnosti zvláštěm a vysoce náročným podmínkám, které vznikají v týlu nepříteli.

Rozhodující pro úspěšnou bojovou činnost na velkém prostoru je členění sestavy do malých samostatných skupin vyzbrojených podle charakteru boje v síle samostatných skupin vyzbrojených podle charakteru boje v síle samostatného družstva a skupiny maximálně do hodnoty čtyř. Nejde přitom v žádném případě o současnou četní strukturu, ale jen o početní hodnotu.

Výhoda je v tom, že k dopravě skupiny (čtyř) do týlu protivníka je zapotřebí pouze 1–3 letouny IL-14-T včetně dostatečného materiálního zabezpečení, které umožní vést úspěšnou bojovou činnost po

několik dnů a při dodatečném zásobování i týdnů. Přitom tento počet letectva stačí pokrýt 2–3 prostory bojové činnosti. Opakem je vysazení vpr, vppr neb výsadkového pluku, které mimo neúměrného počtu dopravní techniky je navíc ovlivněno:

– značnou těžkopádností, nedostatečnou vybaveností výzbroje, celkovou efektivností potřebné váhy u každého jednotlivce,

– nízkou mobilní a při použití dopravní techniky, její neuplatnění v horském, zalesněném terénu,

– značnou demaskující činností při přesunech velkých celků, při použití techniky velká hlučnost, maximální zranitelnost, vyloučení pohybu mimo komunikace, zejména při špatných povětrnostních podmínkách, velké spotřebě PHM a ztíženými podmínkami doplnění.

– omezeným dosahem rádiových stanic a prostředky velení,

– vyčlenění silných prvků k zajištění, ochraně jednotky a tím odčerpání sil pro údery,

– velkou zranitelností velitelských sta-

noviší, nutností jejich ochrany a obrany a tím prakticky vytvářením podmínek pro prozrazení vlastní činnosti,

— rozsáhlým spojovacím systémem mezi jednotlivými stupni řízení.

Předpokladem pro úspěšné a efektivní použití padákových výsadek na velkém prostoru je vytvořit samostatné skupiny s univerzálním zaměřením, které budou schopny plnit náročné úkoly v týlu protivníka.

V takovém případě by péčí dopravního výsadkového letectva mohlo být pokryto 20—30 prostorů při organizaci vysazení

samostatných skupin v hodnotě 20—25 osob s potřebným materiálem.

Při metodice postupného vysazení ve směru náletu při početně slabších skupinách (samostatných družstev) pokryto 50—70 prostorů.

O činnosti na velkém prostoru hovoříme tehdy, kdy příslušníci padákového výsadku ochromují a dezorientují protivníka na takovém prostoru, který ztěžuje jakýkoliv manévr neb obejítí prostoru bojové činnosti padákového výsadku.

Některé odlišnosti podmínek pro vysazování uvádím v tabulce.

Vedení boje na velkém prostoru je pro naše padákové výsadky velmi výhodné za předpokladu, že

- přizpůsobíme organizační strukturu pro vytvoření samostatných skupin,
- přehodnotíme výzbroj, výstroj, účelnost a efektivnost s přihlédnutím na potřebu, skutečnou váhu a bezprostřední uplatnění pro boj,
- změníme současný systém řízení při bojové činnosti, ovlivníme tok informací mezi potřebnými stupni řízení,
- sladíme a přehodnotíme vzájemnou pomoc a potřebu pro rychlý zásah mezi padákovými a průzkumnými jednotkami a jednotkami zvláštního určení.

Tato opatření mohou podstatně zvýšit nejen bojovou připravenost, ale specifiiku výcviku padákového výsadku pro předpokládané úkoly. Tato opatření v první řadě sledují otázky efektivnosti, účelnosti a skutečných potřeb pro předpokládané bojové použití v souladu s operačně taktickými úkoly naší armády.

DĚLOSTŘELECTVO *o útočném boji*

V útočném boji, vedeném bez použití jaderných zbraní, je dělostřelectvo jedním z hlavních prostředků, předurčeným k ničení a umlčování prostředků jaderného napadení, dělostřelectva, tanků, živé síly, míst velení, radiotechnických prostředků a jiných nepřátelských cílů vyskytujících se na bojišti. Při posuzování jeho bojové činnosti zaměřím se ve svém příspěvku na dvě velmi důležité otázky a to

- na plánování palebné přípravy a plnění jejích cílů dělostřelectvem
- na uskupení dělostřelectva a organizaci velení.

Plánování palebné přípravy a plnění jejích cílů dělostřelectvem

K umlčení a zničení nepřítele před zahájením útočného boje vševojskových útvarů a jednotek připravujeme mohutnou palebnou přípravu, na níž rozhodující podíl má dělostřelectvo a letectvo, i když neméně významnou složkou je rovněž přímá střelba tankových i motostřeleckých jednotek. Ženíjní budování obrany nepřítele v nebývalé míře zvyšuje i požadavky na účinnost palebné přípravy, jejíž struktura v tomto roce doznala některých podstatných změn. Požadavek minimálního času k jejímu uskutečnění, jak je zvýrazněn především při vedení boje za použití JZ, vyžaduje totiž některé změny oproti „klasickým způsobům“ jejího provedení, kdy byla charakterizována palebnými přepady, střezeními, údobím přímé střelby apod. Dnešní pojetí, tj. na sebe navazující a z části se i překrývající palebné přepady na rozhodující cíle obrany nepřítele, doplňované palbou téměř všech prostředků přímé střelby, spolu s plánovitým použitím především stíhačů — bombardérů na cíle v hloubce, to vše ve svém souhrnu tvoří soudobou podstatu palebné přípravy, umožňující v nejkratším časovém období dosáhnout požadované umlčení, případně zničení bránícího se nepřítele. I tak však je nutné počítat s časovým úsekem kolem 30 minut i delším, který si palebná příprava vyžádá. Rozhodující podíl na její organizaci má velitel divize a štáb, především při průlomu obrany nepřítele na

samostatném směru. I tak však nezbytná usměrňení především NRVD armády, spolu s řadou informací, získaných součinností ve štábu divize, jsou důležitými podklady k její organizaci. Jen tak se můžeme vyvarovat toho, že její trvání, struktura či spotřeba nebudou určeny „odhadem“, ale že bude plánována na reálných podkladech a propočtech náčelníka a oddělení RVD divize. Pro určitou celistvost uvádím přehled hlavních informací, které v té či oné podobě se odrážejí v celkovém způsobu zpracování palebné přípravy (viz obr. 1).

K výpočtu palebné přípravy jsou vhodná některá opatření na oddělení RVD divize, usnadňující práci. Jeden z možných způsobů jsem uvedl v článku „Palebná příprava“, uveřejněném ve VM čís. 6/67. Od té doby došlo již i v tomto způsobu k některým změnám, případně zlepšením, ale i k dalším zjednodušením, která se v praxi osvědčila.

Výpočet palebné přípravy, vhodně uspořádaný do přehledného formuláře, velmi usnadňuje její plánování. Můžeme ji plánovat i bez něho, avšak uvážíme-li v praxi se vyskytující únavu, stressové situace a další, nepříznivě působící vlivy, pak její plánování podle předem připraveného postupu je značně výhodné. Postup práce je zřejmý podle předtištěného záhlaví. Řada údajů, uvedených mimo silně orámovanou část, je připravena předem a vychází ze základních podkladů účinné střelby, jako jsou úplná příprava nebo využití údajů zastřelovacího děla, délka střelby do 10 km, požadovaný účinek umlčení, avšak i přes určitý stupeň abstrakce jsou uvažovány podmínky rozmístění ohnisek odporu (na předním okraji nebo v hloubce) a stupeň jejich ženijního vybudování. Sled rozhodujících cílů, zahrnutých k umlčení při palebné přípravě, odpovídá jejich důležitosti. Ke zjednodušení výpočtu bereme za základ plochu cíle a její pokrytí s požadavky podle předpisu Děl-2-1. Také rozměry uvažovaných cílů jsou částečně zjednodušeny, avšak odpovídají předpisu Zprav-51-88. Koeficienty jsou vypočteny pro všechny cíle s výjimkou těch, pro které je charakteristická plocha, na níž jsou rozmístěny a vztahují se na ráži 122 mm jako základní, která u motostřelecké divize v současné době převažuje.

Průměrná norma spotřeby k umlčení nepozorované kryté živé síly a palebných prostředků, obrněných transportérů a tanků je pro ráži 122 mm 150 ran na hektar. Uvážíme-li, že ke zničení odpalovacího zařízení je stanovena průměrná norma pro tutéž ráži 260 ran, pak výpočet koeficientu je dán

$$260 : 150 \doteq 1,7$$

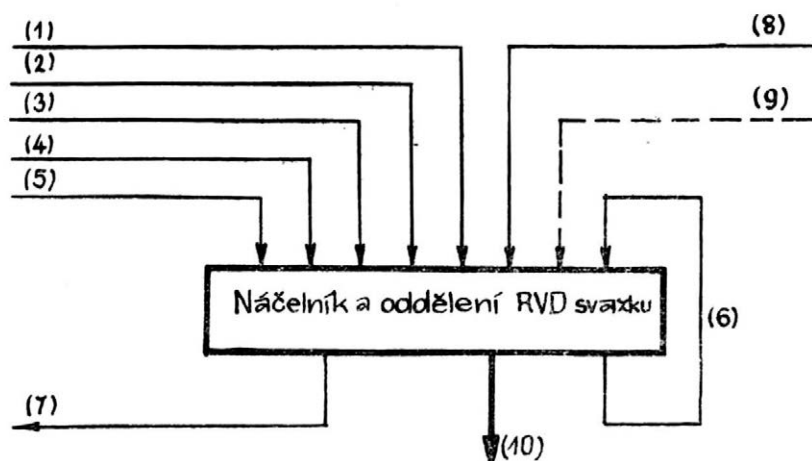
Obdobně k umlčování dělostřelecké nebo minometné baterie je vzata průměrná norma spotřeby 220 ran, zjištěný koeficient je tedy

$$220 : 150 \doteq 1,6$$

Stejným způsobem jsou stanoveny i další koeficienty, při čemž pro výpočet u minometné sekce je spotřeba, plánovaná pro baterii, snížena o 1/4. K rychlejším výpočtům jsou v dílčích případech koeficienty zaokrouhleny. K umlčování kryté živé síly a palebných prostředků v opěrných bodech čet, je za

PŘEHLED HLAVNÍCH INFORMACÍ

ovlivňujících přijetí rozhodnutí pro bojovou činnost dělostřelectva

Obr. 1

- (1) .. úkol, stanovený dělostřelectvu divize nadřízeným,
- (2) .. zámysl vševojskového velitele ke splnění úkolu,
- (3) .. informace o rozmístění a bojové hodnotě nepřítele
- (4) .. závěry ze součinnosti s oper. oddělením k boj. činnosti vševojskových útvarů, především v období zahájení a rozvíjení bojové činnosti,
- (5) .. výsledky, zjištěné průzkumnou činností podřízených,
- (6) .. vlastní poznatky a zkušenosti, aplikace řádů a předpisů a zámysl jejich plnění
- (7) .. návrh úkolů, předložený vševojskovému veliteli,
- (8) .. úkol, daný dělostřelectvu vševojskovým velitelem,
- (9) .. změny v činnosti nepřítele, jeho působení na činnost vlastního dělostřelectva,

základ vzata plocha 8 ha, na níž jsou tyto prostředky zpravidla rozmístěny. Také plochy míst velení jsou určeny s ohledem na rozmístění hlavních uskupení umlčovaných sil a prostředků. U radiolokátorů uvažujeme i stupeň ženiijního vybudování, vyjádřený výrazy „krytý—nekrytý“. Kromě toho je dána možnost doplnit podle potřeby i další cíle, jejichž umlčení nebo zničení bude zahrnuto do palební přípravy.

Výpočet palební přípravy je ovlivněn hlavními informacemi, rozvedenými na obr. 1. Tak úkol, stanovený nadřízeným dělostřelectvu divize k zabezpečení průlomu obrany nepřítele obsahuje především nařízenou hustotu hlavní, která musí být dosažena a s tím související přidělení, případně podpora dělostřeleckými útvary a jednotkami. Neméně důležitá je i stanovená norma spotřeby střeliva. Zámysl vševojskového velitele ke splnění úkolu a závěry součinnosti s ope-

račním oddělením, upřesňují především pásmo průlomu, směr hlavního úderu a útvary, které povedou na tomto směru bojovou činnost. Informace o rozmístění a bojové hodnotě nepřítele v pásmu průlomu a na jeho bocích, získané součinností se zpravodajským a ženijním oddělením, spolu s výsledky, zjištěnými průzkumem podřízených, umožňují pak stanovit jednak počet jednotlivých cílů, které je nutné během palebné přípravy umlčet nebo zničit, současně však využít předem předpokládané procento umlčení, případně je vzhledem na situaci upravit. K tomu předpokládáme, že živá síla a palebné prostředky v opěrných bodech čet, rozmístěných na předním okraji, rovněž tak i všechny jednotky prostředků jaderného napadení, jakož i dělostřelecké a minometné baterie budeme umlčovat se 100 % normou spotřeby, opěrné body, rozmístěné v hloubce obrany nebo mimo pásmo průlomu s nižší normou (50 nebo 25 %), poněvadž tyto budeme umlčovat znovu v období palebné podpory.

Doplněním údajů o počtech jednotlivých cílů, zahrnutých do palebné přípravy a vynásobením příslušnou plochou nebo koeficientem, získáme postřehovanou plochu v hektarech, jejíž celkový rozsah vyjadřuje objem cílů v palebné přípravě. Pro lepší názornost jsou tyto údaje v silně orámované části formule. Násobíme-li takto zjištěnou plochu průměrnou normou spotřeby 150 r/ha, získáme celkovou spotřebu střeliva.

Kromě toho jsme provedli kalkulaci sil a prostředků, tj. zjištění počtu hlavních, z níž vypočteme jak hustotu děl v pásmu průlomu, tak hustotu na skutečně obsazeném úseku. Z celkové vypočtené spotřeby střeliva vydělením počtem hlavních získáme spotřebu střeliva pro jedno dělo s přihlédnutím k přípustnému režimu palby i minimální dobu trvání palebné přípravy. Tak jsou prakticky využity i zpracovány informace, označené symbolem (6). Návrhy úkolů vševojskovému veliteli jsou pak hlavním podkladem k vydání úkolu dělostřelectvu, které rozpracováním představují rozhodnutí pro bojovou činnost, vydané podřízeným dělostřeleckým útvarům a jednotkám.

Pro aplikaci uvádím krátký příklad, charakterizovaný údaji na **obr. 2**.

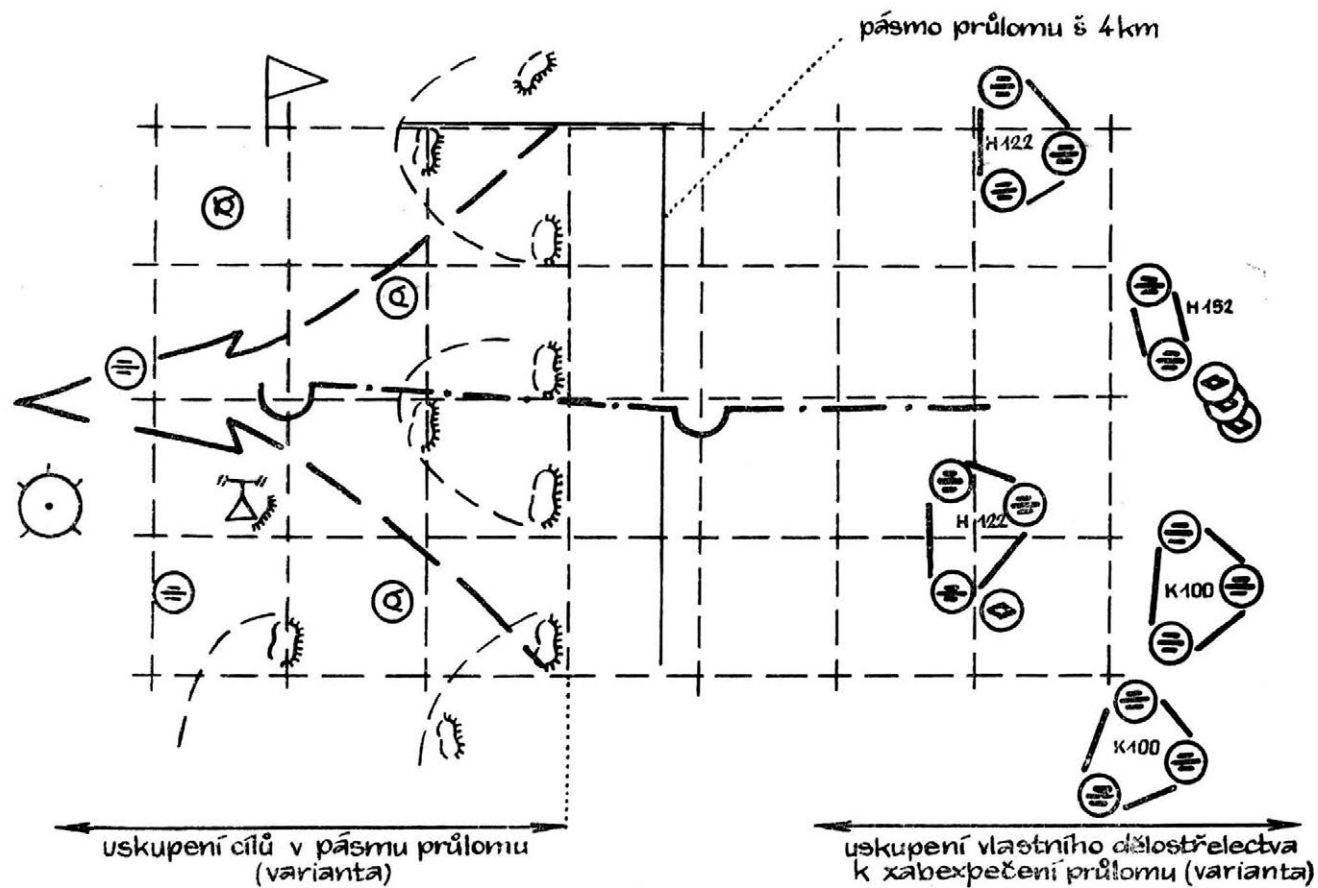
V pásmu průlomu motostřelecké divize, širokém 4 km, a vedeném vnitřními křídly dvou motostřeleckých pluků, je soustředěno 5 dělostřeleckých oddílů a 40 tanků ke střelbě na ZZP, čímž je dosaženo

36 hlavní	122 mm
12 hlavní	152 mm
36 hlavní	100 mm

40 tanků

tj. celkem 124 hlavní nepřímé střelby.

Objem jednotlivých cílů, zahrnutých do palebné přípravy a umlčovaných, případně ničených dělostřelectvem a tanky ze ZPP, je uveden ve „výpočtu palebné přípravy“ (tabulka 1).

Obr.2

Výpočet palebné přípravy

Rozsah palebných úkolů			úsek	(1) §		4 km		
			počet cílů	kalkulace		procento umlčení	postřelo- vaná plocha ha	
				plocha	koef.			
prostředky jaderného napadení			1		1,7	100	1,7	
dělostřelecké baterie			3		1,6	100	4,8	
minometné sekce			2		1,1	100	2,2	
krytá ž. s. a pal. pr. v opěr. bo- dech čet	v pásmu průlomu	na předním okraji	4	8		100	32	
		ve 2. sledu	2	8		50	8	
		ve hloubce	1	8		25	2	
	na křídlech		2	8		50	8	
nekr. ž. s. a pal. prostř. v opěr. bodech čet				8	0,15	100		
místa velení	praporu		1	2		50	1	
	brigády			6		50		
radio- lokátor	krytý		1		2,1		2,1	
	nekrytý				0,5			
ostatní cile								
celkem postřelovaná plocha v ha							(2)	61,8
celkový počet děl na pal. přípravu (hlavní)							(3)	124

střední hustota děl	na úseku průlomu (3) : (1)	31
	na skutečně obsazeném úseku	51

rozpočet střeliva	celkem (2) . 150 = (4)	9270
	z toho na dělo (4) : (3)	75

Celkový rozsah postřelované plochy je 61,8 ha, což v celkovém rozpočtu střeliva představuje 9270 ran, z nichž na jednu hlaveň ráže 122 mm připadá 75 ran. S přihlédnutím k režimu palby (při náplni plné), je minimální doba palebné přípravy 30 minut. Připočteme-li k tomu dobu, nezbytně nutnou k překonání bezpečnostní vzdálenosti a zahájení zteče předního okraje nepřítele (např. 4 min.), pak jako konečný závěr vyplývá palebná příprava v trvání 30 minut, zahájení Č - 34, ukončení Č - 4.

V příspěvku nerozvádím již možné přidělení jednotlivých cílů bateriím a dělostřeleckým oddílům (včetně přibraných tanků), neboť tyto závěry jsou značně subjektivní a lze je řešit v různých variantách.

Uskupení dělostřelectva a organizace velení

Způsob tvoření dělostřeleckých skupin u divizí, v řadě případů i u prvosledových motostřeleckých nebo tankových pluků, je známý a v praxi plně uplatňovaný. Přesto však rozhodujícím kritériem je požadavek **nejvhodnějšího velení**, který mohou splnit jen dobře připravení, zkušení a energičtí velitelé a štáby.

Jeden kompletní štáb organického dělostřeleckého pluku je s to zabezpečit velení jedné dělostřelecké skupině. Snaha vytvářet z tohoto štábu dva samostatné štáby dělostřeleckých skupin má zpravidla za následek, že nejméně jeden z utvořených štábů je méně akceschopný, zpravidla málo sladěný a tím i nedostatečně bojeschopný celek, v němž chybí některé jak operační, tak i týlové orgány. Rovněž dělení současných jednotek zabezpečení, učených v dělostřeleckém pluku, není zpravidla optimální řešení. Přesto však je nutné v řadě případů řešit posílení prvosledových pluků, zvláště působí-li na samostatných směrech, na nichž není možná podpora palbou DDS, dalším přidělením dělostřeleckého oddílu. Tím jsou vytvořeny podmínky k tomu, aby pod společným velením, ať už na časově omezenou, či na další dobu, byla vytvořena plukovní dělostřelecká skupina. V článku neuvažuji případ, kdy s přiděleným oddílem je motostřeleckému pluku přidělen i dělostřelecký štáb k vytvoření velení utvářené plukovní dělostřelecké skupině, neboť tento případ je jednoduchý. Z velení vytvářené PDS, kdy motostřeleckému pluku je přidělován pouze dělostřelecký oddíl bez štábu skupiny, byly v průběhu roku získány některé poznatky a zkušenosti a to nikoli jednoznačné, nýbrž ve všech případech plně závislé na schopnostech jednotlivců. Při organizaci velení PDS jsou v podstatě 3 varianty organizace velení, z nichž každá má jak své přednosti, tak i nedostatky.

První: DS jako taková se nevytváří, náčelník dělostřelectva motostřeleckého pluku velí oddílům přímo. Skupina tří dělostřeleckých důstojníků (náčelník a příslušníci jeho skupiny) by by byli sebeschopnější, není s to zvládnout a plnit veškeré úkoly, které pro ni při přímém velení vznikají. Určitým východiskem proto je, že ji náčelník dělostřelectva posiluje některými další-

mi nezbytnými funkcionáři a to z počtu buď organického, v ojedinělých případech pak přiděleného dělostřeleckého oddílu. Může to být především náčelník průzkumu, spojovací náčelník, případně některý z týlových a technických orgánů oddílu. Tak na úkor jednoho z dělostřeleckých oddílů je vytvořen štáb, jehož celková hodnota je dána schopnostmi každého jednotlivce. Osvědčilo se, aby oddíl, z něhož byli vyčleněni někteří funkcionáři do štábu náčelníka dělostřelectva pluku, byl zařazen jako tzv. „příruční“, aby tito funkcionáři kromě povinností vůči dělostřelectvu jako celku, měli možnost blíže ovlivňovat i „svůj“ dělostřelecký oddíl.

Určité těžkosti vznikají v otázkách zabezpečení spojení a to existencí rozdílných vlnových rozsahů používaných rádiových stanic, tyto potíže však je možné úspěšně vyřešit.

Hlavní klad spočívá v tom, že poměrně s nejmenšími časovými ztrátami lze manévrovat palbou a účinně působit jejím soustředováním na rozhodující cíle v sestavě nepřítele a to jak ve prospěch pluku jako celku, tak v některých případech i ve prospěch divize.

Značné vypětí je však na samotném náčelníku dělostřelectva, který kromě organizátorské práce v rámci vševojskového štábu při rozhodujících činnostech, jako jsou např. návrhy na využití dělostřelectva, na rekognoskaci či organizaci součinnosti, má jen minimum času na vlastní řízení oddílů, na plánování i kontroly.

Tato varianta, organizace velení má jak přednosti, tak i závažné nedostatky.

Druhá: Velitelem plukovní dělostřelecké skupiny je určen jeden z velitelů oddílů, štáb skupiny pak tvoří příslušníci štábu daného dělostřeleckého oddílu. Pro náčelníka dělostřelectva je tak plně zachována možnost velet dělostřelectvu přímé střelby a cestou velitele PDS zabezpečovat veliteli motostřeleckého pluku velení plukovní dělostřelecké skupině. Zachován zůstává i manévr palbou celé dělostřelecké skupiny. Povinnosti velitele PDS byly tak přeneseny na velitele dělostřeleckého oddílu. Tento způsob vyžaduje opět značné vypětí od velitele oddílu, určeného do funkce velitele PDS. Přesto však v některých případech může mu, především náčelník dělostřelectva, ale i velitel motostřeleckého pluku, vytvořit příznivé podmínky k velení vytvořené dělostřelecké skupině.

Tato varianta je možná a v praxi se v jednotlivých případech osvědčila především zařazením některého z velitelů baterií k velitelům vševojskových jednotek na stupni praporů a rot, což zabezpečuje i jejich bezprostřední podporu.

Třetí: Motostřeleckému pluku je sice přidělen dělostřelecký oddíl, avšak s ohledem na schopnosti i možnosti nelze realizovat žádnou z předchozích variant. Požadavkem však zůstává, aby velitel motostřeleckého pluku si udržel vliv na bojovou činnost, aby měl v přímé podřízenosti jednotku, s níž by mohl

tento vliv uplatňovat. Je možné, že si velitel pluku ponechá v přímé podřízenosti jeden z dělostřeleckých oddílů. Orgány velení tohoto oddílu se zdržují bezprostředně nebo v těsné blízkosti velitele motostřeleckého pluku a podle jeho rozkazů mohou palbou oddílu zabezpečovat bojovou činnost vševojskových jednotek. Vzhledem k tomu, že nelze dosáhnout centralizované velení oběma oddíly, je pak nezbytné podle rozhodnutí velitele pluku přidělit nebo podporovat dalším dělostřeleckým oddílem zpravidla jeden z praporů.

Tato varianta je sice nejméně vhodná, avšak uvážíme-li možné ztráty a nedostatky, které ve skutečném boji vzniknou, pak může být variantou nejvhodnější.

V úspěšném zabezpečení bojové činnosti vševojskových jednotek má dělostřelectvo významnou úlohu. Poněkud hlouběji rozvedené dvě otázky ukazují, že jde o řešení celého komplexu problémů, o řešení mnoha otázek, k němuž má dělostřeleckým velitelům a štábům pomoci i teno článek.

Optimalizace přepřavišť PMS

K charakteristickým rysům útočných operací v příští možné válce bude patřit beze sporu pohotovost manévru vojsk, který je v kategorii pohybu sil a prostředků pozemních vojsk podstatnou mírou závislý na ženijním zabezpečení, ovlivňovaném především charakterem válečného terénu. Vodní toky na předpokládaném válečném území jsou významné a obtížné překážky pro vojska především relativně velkou hustotou a dále charakterem terénu na přístupech i samotným příčným profilem překážek. Široké a středně široké vodní překážky budou vojska překonávat s využitím prakticky všech druhů přepravišť.

Nejvýhodnější a tedy i nejpoužívanější druh přepravišť budou mostová přepraviště zřizovaná z materiálu mostových souprav na plovoucích podporách. Tento mostový materiál lze obvykle využít i ke zřizování přívozových přepravišť. Obě varianty využití splňuje také pontonová mostová souprava PMS, která postupně v ČSLA nahrazuje dosavadní tzv. střední mostovou soupravu SMS. Koncepce řešení obou typů souprav, pontonové mostové soupravy PMS a střední mostové soupravy SMS, je patrná z **obr. 1**, který představuje kombinovaný most postavený z obou těchto souprav. Stavba kombinovaných mostů PMS a SMS je reálná prakticky po celou dobu přezbrojování a za zvláštních podmínek popřípadě i později.

Pontonová mostová souprava PMS vykazuje řadu progresivních parametrů, které ji řadí na přední místo mezi plovoucími mosty všech armád. Pontonové mostové soupravy PMS včetně porovnání s ostatními soupravami na plovoucích podporách při respektování hlavních operačně taktických aspektů byly celkově zhodnoceny již v dřívějším článku „Použití PMS“ ve VOJENSKÉ MYSLI č. 4/1967. Dnešní článek je zaměřen na jednu ze speciálních otázek tj. na optimalizaci využití pontonového materiálu PMS při zřizování přepravišť mostových i přívozových.

Varianty funkčního využití PMS z operačně taktického hlediska

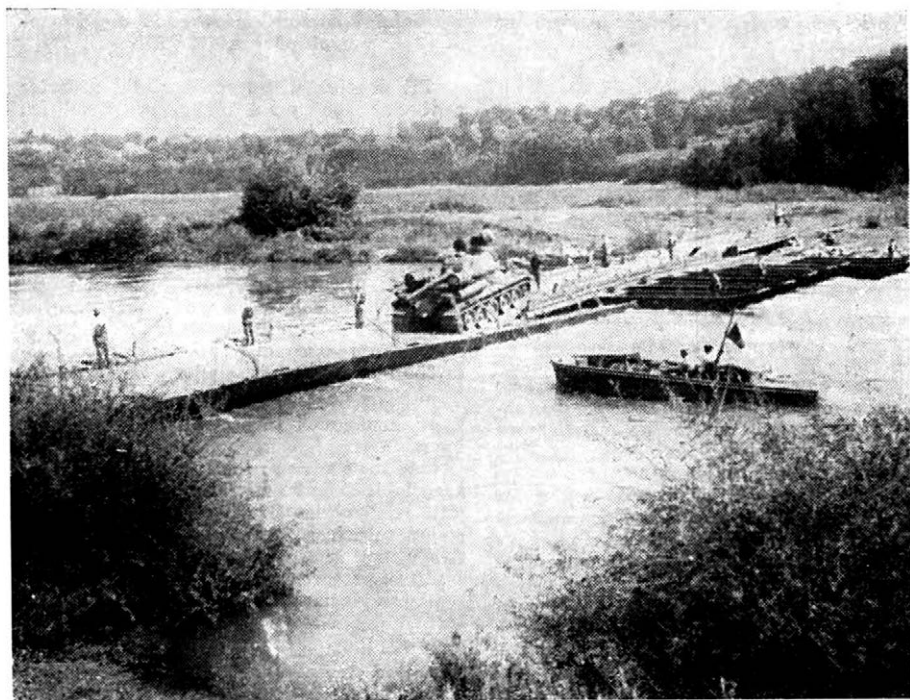
Hlavní druh přepravišť, která zřizujeme z materiálu PMS, jsou 60 t mostová přepraviště jako **nejvýkonnější druh přepravišť** na vodních překážkách z hlediska jak vozidlových tak i tonážních kapacit. Vozidlovou kapacitou rozumíme počet vozidel přepravených po mostě za časovou jednotku, obvykle za 1 hodinu. U 60 t mostu PMS bude činit vozidlová kapacita κ_a obvykle hodnotu 400–600 vozidel přepravených za 1 hodinu (400 tanků nebo 600 kolových vozidel), i když teoretická kapacita, uváděná v původním předpise je vyšší ($\kappa_Q = 600$ až 800 vozidel). Obdobou vozidlové kapacity je tonážní kapacita H_t , představující celkovou hmotnost vozidel (počet tun) přepravených po

mostě za časovou jednotku (obvykle za 1 hodinu). U 60 t mostu PMS dosahuje tonážní kapacita praktickou hodnotu $H_t = 1600$ t/h, (teoreticky až $H_t = 36000$ t/h).

Z materiálu PMS lze zřizovat též 20 t mostová přepraviště, jejichž využití bude výjimečné, obvykle jen při nedostatku materiálu ke zřízení 60 t mostového přepraviště a na vedlejších směrech bojové činnosti.

Pontonová mostová souprava PMS se používá buď v celých soupravách nebo v polovinách souprav (k nimž jsou začleněny navíc 2 pobřežní pontonové díly).

Pokud se připojí k základním soulodím po jednom ze čtyř zbylých pobřežních pontono-

Obr. 1. Kombinovaný most PMS a SMS

vých dílů, zvýší se únosnost každého ze čtyř zesílených soulodí o 10 t; zlepši se tím současně vjezdové (výjezdové) vlastnosti soulodí ukončeného pobřežním pontonovým dílem.

Kapacita přívozových přepravišť PMS bude závislá na množství použitého pontonového materiálu a na parametrech vodní překážky (šířka, rychlost proudu, profil břehů) i na dalších okolnostech a operačně taktických aspektech. Kapacitu přívozových přepravišť ovlivní mimo jiné i skladba přívozových soulodí a způsob jejich motorizace v průběhu přepravy. Kapacita jednotlivého soulodí vyplývá z doby jednoho koloběhu, stanovené podle vzorce.

$$T = \frac{2 \cdot B}{v_p} (1 + k \cdot v_t) + t,$$

kde

- T = doba koloběhu v minutách
 t = doba nakládání a vykládání břemene včetně přistání a vykotvení soulodí u břehu i doplutí (8–12 min)
 B = šířka vodní překážky v metrech
 v_p = průměrná rychlost plavby soulodí v m/min (120–150 m/min)

v_t = rychlost vodního proudu v m/s

k = koeficient (obvykle v hodnotě 1/3)

Vozidlová kapacita uvedeného soulodí bude mít hodnotu vyplývající ze vzorce

$$H_Q^S \pm \frac{60}{T},$$

kde

H_Q^S = vozidlová kapacita soulodí uvedená počtem vozidel přepravených za 1 hodinu.

Pro 40 t soulodí přepravující tank T-55 přes 120 m širokou řeku s rychlostí 1,5 m/s, při předpokládané průměrné rychlosti plavby soulodí 9 km/h, tj. 150 m/min, bude doba koloběhu

$$T = \frac{2 \cdot 120}{150} \left(1 + \frac{1}{3} \cdot 1,5 \right) + (8 - 12) = 2,4 + (8 - 12) = 10,4 - 14,4 \text{ min},$$

tzn. průměrně

$$T \approx 12 \text{ minut.}$$

Vozidlová kapacita uvedeného soulodí má potom hodnotu

$$H_Q^S = \frac{60}{12} = 5 \text{ T-55.}$$

Obdobně můžeme stanovit kapacitu soulodí vyšší tonáže. Kapacita přívozového přepraviště pak bude závislá na počtu provozuschopných soulodí a na jejich parciální kapacitě.

Volbu druhu přepravy (mostové a přívozové) bude ovlivňovat řada podmínek a aspektů.

Vliv palebných prostředků na volbu přepraviště PMS

Z hlediska OPZHN bude mít větší význam pohotový manévř mostem na záložní přepraviště než rozptýlení mostového materiálu na přívozová přepraviště.

Při pozorování „kanalizované“ přepravy po mostovém přepravišti a částečně rozptýlené přepravy na přívozových přepravištích můžeme konstatovat, že zranitelnost přívozové přepravy klasickými zbraněmi je sice podstatně menší než u mostové přepravy, avšak při použití jaderných zbraní vzniká naopak větší pravděpodobnost vyřazení alespoň části přepravních prostředků na přívozových přepravištích při pravděpodobném rozptýlení úderu od centra přepravy; současně vzniká jistota vyřazení alespoň části přepravy, pokud bude rozptýlena na celý úsek vodní překážky.

Vliv skladby vodních překážek na periodičnost a způsob zasazení PMS

Podle článku ve VOJENSKÉ MYSLI č. 7/1969 „Systém přepravních překážek“ při současné návaznosti na nový předpis OPER-1-1 budou vojska překonávat v průběhu armádní útočné operace na hloubce válčiště cca 400 km průměrně 2 řeky o šířce 40–80 m, 1 řeku o šířce 80–160 m a s 50 % pravděpodobností i 1 řeku o šířce 160–320 m, což představuje při denním tempu 50–60 km během 6–8 dnů překonat 3–4 středně široké řeky, tzn. průměrně ob den 1 středně širokou řeku.

Opakované zasazení souprav mostových a plovoucích podporách vyžaduje

- pohotový manévř souprav po komunikacích i terénem mezi jednotlivými překážkami,
- rychlé zřizování přepravišť (přechod z dopravního do provozního sestavení),
- rychlou demontáž přepravního materiálu po ukončení přepravy vojsk a zphotovení do dopravního sestavení k možnosti manévru na další vodní překážku.

Všechny předchozí podmínky pontonová mostová souprava PMS splňuje.

Porovnání kapacit mostových a přívozových přepravišť PMS

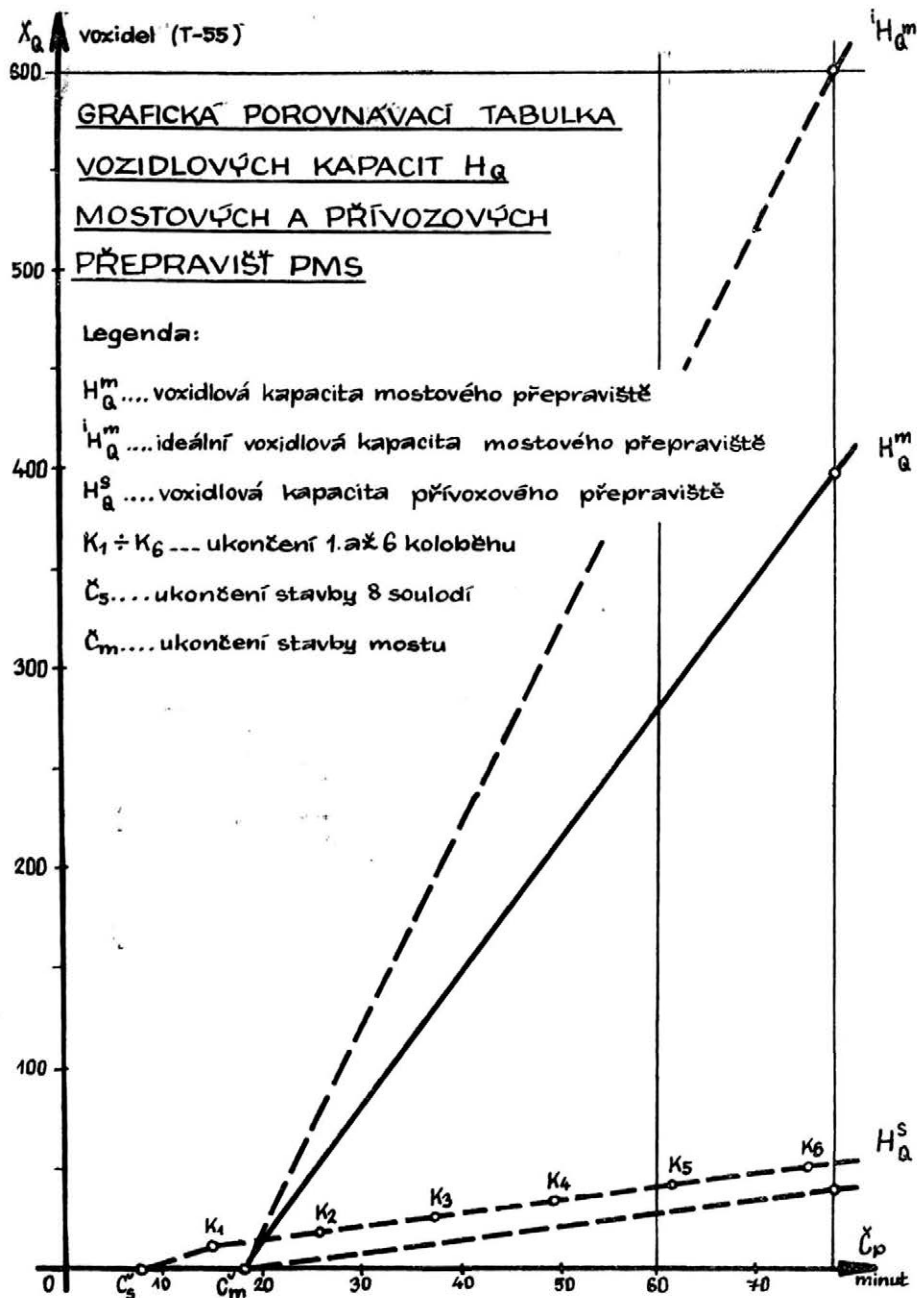
Při dobrých přístupech k vodní překážce a vhodné konfiguraci břehů, nevýžadujících zemních úprav, je rozdíl ve zphotovení mostového přepraviště a přívozových přepravišť poměrně malý a nepřevyší obvykle dobu jednoho přívozového přepravního koloběhu, tzn. že do ukončení druhého koloběhu se kapacity obou druhů přeprav vyrovnají, jak vyplývá z grafické tabulky 1. Prakticky od ukončení druhého koloběhu přívozové přepravy bude již rozdíl kapacit obou druhů přepravišť (zabezpečených stejným množstvím mostového materiálu) charakterizován poměrem 1 : 10 ve prospěch mostového přepraviště (viz tabulka 2).

Při ztížených přístupech k vodní překážce a při konfiguraci břehů, vyžadujících zemní úpravy, bude doba zphotovení obou přepravišť zhruba stejná; se zhoršujícími se podmínkami bude doba ke zřízení mostového přepraviště relativně kratší v porovnání se zřízením komplexu přívozových přepravišť z téhož materiálu, tzn. že s poměrem kapacity přepravišť 1 : 10 ve prospěch mostového přepraviště můžeme pak počítat prakticky od zahájení přepravy.

Proto bude výhodné používat materiál nejnovějších mostových souprav na plovoucích podporách ke zřizování přívozových přepravišť převážně jen v případech, kdy jej nebude dostatek k souvislému přemostění.

Ženíjní prapor svazku s 1/2 soupravy PMS, představující 119 m přemostění (60 t únosnosti), bude zřizovat zhruba každý třetí den 1–2 mostová přepraviště na řece 40–80 m široké a navíc jednou za armádní útočnou operaci (tj. během 6–8 dnů) 1 mostové přepraviště na řece 80–160 m široké (z vlastního materiálu na šířce do 120 m a kombinací s posilovým materiálem na šířce do 160 m). V průměru bude tedy ženijní prapor svazku zřizovat 1–2 mostová přepraviště PMS obden.

Bude-li překonávání vodních překážek o šířce pokud možno již od 80 m a v každém případě nad 120 m (kdy již materiál ženijního praporu svazku na souvislé přemostění nepostačuje) v kompetenci operačního svazu, který za předpokladu, že disponuje 3 soupravami PMS, je schopen tedy zřizovat 3–6 mostových přepravišť na řekách o šířce od 120 m do 227 m nebo 2 mostová přepraviště na řekách o šířce od 230 m do 320 m (až 330 m), může pak ženijní prapor svazku z vlastního materiálu organizovat na řekách nad 120 m šířky přívozovou přepravu (pokud nebude posílen z vyššího stupně vedení).

Porovnání vozidlových kapacit mostových a přívozových přepravišť PMS

Podmínky pro přepraviště: – šířka vodní překážky 120 m
 – rychlost vodního proudu 1,5 m/s
 – stejný počet ženíjných přepravních vozidel
 – stejný druh a typ přepravovaných břemen (T-55)

Druh přepraviště PMS	Ženíjná přepravní technika druh a únosnost maximální (praktická)	Počet přepravních vozidel	Specifická vozidlová kapacita	Relace vozidlových kapacit	Poznámka
		X_p	κ_Q^*	$q_x^* = \frac{\kappa_Q^m}{\kappa_Q^*}$	
		ks	ks/h	bezdimenzionální	
1	2	3	4	5	6
mostové	1/2 soupravy PMS – most 60 t (40 t)	18	400 (— 600)	1	*)
přívozové	1,2 soupravy PMS – 8 soulodí (6 × 40 t + 2 × 50 t)	18	40	1/10 (1/15)	**)
	– 2 soulodí à 180 t (2 × 180 t)	20	50	1/8 (1/12)	***)

Poznámky: *) V závorce je udána teoretická vozidlová kapacita T-55.

**) Údaj $\kappa_Q^S = 40$ T-55/h navazuje na odvození textu článku za vzorcem.

***)) Do dalších kalkulací bude brána v úvahu jako průměrná hodnota relace vozidlových kapacit $q_x^S = \frac{1}{10}$.

Plavební motorizace PMS

Na 360 m³ užitečného výtaku, což představuje 360 t celkové únosnosti odpovídajícím způsobem rozmístěných břemen, připadá u 1/2 soupravy PMS 6 motorových člunů Mo-111 (nebo BMK-T či BMK-150, popř. BMK-130), přičemž tedy na jeden člun se statickým propulsním nápořem 1800–2100 kp připadá 60 t únosnosti (bez zálohy člunů na technickou remorkční záchrannou službu).

Pokud by se stavěla z 1/2 soupravy PMS jen 60 t soulodí, pak 6 soulodí (motorizovaných po jednom člunu) přepraví jedním koloběhem 6 tanků, tzn. 2 tankové čty, přičemž za předpokladu hmotnosti středního tanku 36 t budou soulodí vytižena jen na 60 %. Plné vytižení lze dosáhnout v možné variantě stavby 2 soulodí 70 t (pro 2×2 tanky) a 2 soulodí 110 t (pro 2×3 tanky), z nichž každé 70 t soulodí bude motorizováno 1 člunem a každé 110 t soulodí 2 čluny. Uvedená 4 soulodí budou mít po jednom poběžním dílu (který bude vhodné umístit směrem ke konfiguračně nepříznivějšímu břehu); celkem budou schopna uvedená 4 soulodí při svém plném vytižení přepravit jedním koloběhem 10 tanků, tj. v podstatě jednu tankovou rotu. Stejnou přepravní kapacitu budou mít 2 dosud neobvyklá 180 t soulodí, jež v podstatě představují současně dva 60 t mosty délky po 65 m sestavitelné z 1/2 soupravy PMS a použitelné pro odpovídající šířku překážky, jež je průměrem na předpokládaném válcíšti. Provoz se soulodím 180 t nebyl doposud v podmínkách ČSLA ověřen. Výhodou 180 t soulodí PMS jsou poběžní díly na obou koncích soulodí, umožňující snadnější a bezpečnější vjezd břemem (zvláště tanků) na soulodí a výjezdy ze soulodí, menší počet obsluh na přepravišti, možnost soustředit zemní kotevní zařízení a menší rozsah zemních prací (na konfiguračně nevhodných březích) vzhledem k menšímu počtu nutných přístupů k přepravišti. Nevýho-

dou jsou větší důsledky při zásahu soulodí nepřátelskou palbou. Manévr těchto 180 t soulodí budou obvykle zabezpečovat 3 organické čluny (připadající paritně na uvedený rozsah materiálu), buď všechny v postrku či jeden ve vleku (uprostřed) a dva v postrku (na křídlech); na slabých proudech bude vhodný boční postrk dvěma čluny, čímž se třetí člun uvolní pro technickou remorkční záchrannou službu na přepravišti či k jiným úkolům.

Boční postrk dvěma čluny je schématicky znázorněn na obr. 2 pro variantu 110 t soulodí PMS.

Ekvivalentní propulsní efekt na přepravištích by bylo sice možné dosáhnout menším počtem člunů, avšak pouze za předpokladu odpovídajícího zvýšení statického propulsního nápořu nových člunů. Tak např. počet člunů u jedné soupravy PMS by bylo možné snížit o jednu třetinu (tj. z 12 ks na 8 ks) za předpokladu 50 % zvýšení statického propulsního nápořu (z 2000 kp na 3000 kp) u každého člunu, takže hodnota poměrového ukazatele (specifický únosnostní nápoř člunu) zůstane nezměněna, tzn. že

$$\sigma_Q = \frac{S}{Q_s} = \frac{2000}{60} = 33,3 \text{ kp/t}$$

$$\sigma_Q^p = \frac{S_p}{Q_p} = \frac{3000}{90} = 33,3 \text{ kp/t},$$

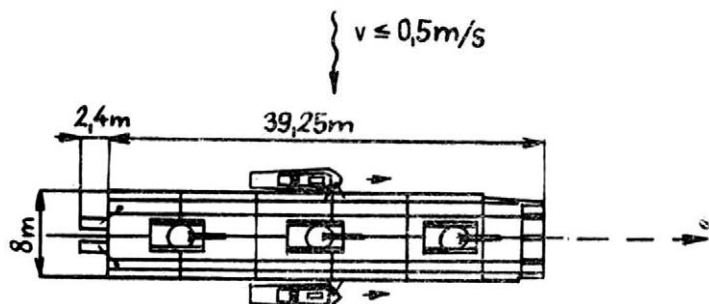
kde

σ_Q = specifický únosnostní nápoř člunu (Mo-111 nebo BMK-T)

σ_Q^p = specifický únosnostní nápoř člunu nápořově silnějšího provedení (možná perspektivní varianta)

S = statický propulsní nápoř člunu (Mo-111 nebo BMK-T)

S_p = statický propulsní nápoř perspektivního (propulsně silnějšího) člunu

Obr.2: Schéma bočního postrku 110 t soulodí PMS (možná varianta)

Q_S = únosnost soulodí připadající na 1 člun (Mo-111 či BMK-T)

Q_P = únosnost soulodí připadající na 1 perspektivní (náporově silnější) člun.

Počet člunů v mostových soupravách na plovoucích podporách bude limitován přívozovou přepravou, s níž je nutné na nejnižším stupni organizačního začlenění pontonových souprav počítat především na řekách, pro jejichž souvislé přemostění bude nedostatek mostového materiálu.

Přívozová přepraviště PMS jako forma zabezpečení nouzové a doplňkové přepravy

Na stupni ženíjního praporu svazku je nutné počítat se zasazením PMS formou přívozové přepravy na řekách o šířce nad 120 m (pokud nebude ženíjní prapor svazku posílen se stupně operačního svazu), tzn. minimálně jednou v armádní útočné operaci. Četnost zasazení PMS formou přívozové přepravy z nedostatku materiálu na přemostění bude vzrůstat zhruba úměrně s časem (dobou zasazení), neboť se budou počty materiálu snižovat vlivem postupného poškození a ničení v průběhu operace. V předchozím případě je přívozová přeprava nouzovým řešením.

Přívozovou přepravu bude však účelné organizovat i souběžně s mostovou přepravou, pokud zbude část pontonového mostního materiálu po přemostění řeky jako záložní. Např. na stupni ženíjního praporu svazku zbudou po přemostění řeky o šířce cca 90 m (délka 92 m) ještě dvě 50 t soulodí či 1 soulodí 100 t, jichž bude vhodné využít pro přívozovou přepravu souběžně s mostovou přepravou. Přívozová přeprava může takto plnit funkci doplňkové přepravy. V případě nutnosti bude možné použít materiál přívozových soulodí k náhradě poškozených či zničených částí mostu.

Rokádní manévry mostem PMS

Z hlediska OPZHN má značný význam rokádní manévr mostem na záložní mostové přepraviště. K tomu potřebujeme výkonné čluny, které takto plní další významnou funkci z hlediska motorizace mostových souprav na plovoucích podporách a tedy i z hlediska motorizace pontonové mostové soupravy PMS. Pro most ze 1/4 PMS (65 m mostu únosnosti 60 t) jsou nutné k manévru na záložní přepraviště 2 čluny, z nichž jeden k vleku a druhý k postrku mostu po předchozím jeho otočení do směru proudnice. Na bystrém proudu bude účelné použít k manévru 60 t mostu délky 65 m všechny 3 čluny připadající na uvedenou 1/4 soupravy PMS tak, že jeden člun bude zařazen jako vlečný a další dva jako postrkové (v bočním postrku). Manévr mostem (v prvním pořadí krátkým a v návaznosti pak i delším) bude však nutné prakticky prověřit a dále pak stanovit optimální

způsoby manévru mostem PMS za různých režimů řek.

Z dosavadních zkušeností je známo, že v podmínkách malých směrových změn říční proudnice můžeme realizovat rokádní manévr celým spojeným mostem PMS o délce do 100 m (až 120 m). Delší mosty je zpravidla nutné dělit k rokádnímu manévru na sekce délky do 100 m (120 m). Předchozí údaje jsou jen předpokladem odvozeným ze zkušeností z dosavadního provozu PMS.

Optimální forma využití PMS

Rozhodující forma využití pontonové mostové soupravy PMS je zřizování mostových přepravišť únosnosti 60 t.

Mostová přepraviště PMS únosnosti 20 t budeme zřizovat výjimečně na vedlejších směrech bojové činnosti a při nedostatku materiálu ke stavbě 60 t mostu PMS.

Mostová přepraviště PMS bude účelné zřizovat při nedostatečném množství pontonového materiálu okamžitě bez předchozí přívozové přepravy na úzkých i středně širokých překážkách zcela jednoznačně a podle možnosti též na širokých vodních překážkách za předpokladu přípravy i realizace rokádního manévru mostem z důvodů OPZHN. Rokádní manévr mostem PMS bude ve většině případů nutný i na středně širokých vodních překážkách a musí být připraven i na úzkých vodních překážkách.

S přívozovou přepravou PMS bude účelné počítat v podmínkách předpokládaného válčiště jen jako s doplňkovým a obvykle nouzovým druhem přepravy. Při soudobé vysoké pohotovosti stavby pontonových mostů PMS budou přívozová přepraviště PMS zřizována převážně jen z důvodů nedostatku mostového materiálu potřebného k souvislému přemostění vodní překážky. Variantně bude účelné využívat k doplňkové přívozové přepravě PMS pontonový materiál, zbylý po zřízení 60 t mostového přepraviště; doplňková přívozová soulodí budou současně jako záložní materiál k opravě poškozeného mostu či obnově částečně zničeného mostu PMS (formou výměny celé odpovídající sekce mostu). Pro přívozovou přepravu bude účelné volit typy soulodí o vyšší únosnosti a pokud možné s oboustranným využitím poběžných pontonových dílů.

*

Mostová přepraviště PMS únosnosti 60 t jsou nejvýkonnější přepraviště na vodních překážkách jak z hlediska vozidlových tak i tonážních kapacit. Jejich význam je navíc zdůrazněn vysokou pohotovostí stavby 60 t mostu PMS nejen v optimálních říčních podmínkách, ale i částečně ztížených podmínkách přístupu k vodní překážce.

Přívozová přepraviště PMS lze považovat jen za nouzovou či doplňkovou variantu přepraviště,

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Zasazení armády do sražení bez použití JZ

Organizace zasazení armády do sražení v průběhu operace při použití jen konvenčních zbraní má některé zvláštnosti. Při obdržení směrnice frontu k zasazení armády do sražení mohou být vojska armády ještě ve značné vzdálenosti od prostoru budoucí činnosti. Své zvláštnosti má i vytváření úderného uskupení vojsk a do-sazení potřebných hustot konvenčních prostředků ničení ke zdolání odporu nepřítel. To vše má vliv na organizaci velení vojskům a na jejich součinnost.

Veškeré přípravy i zasazení armády do sražení probíhají za neustálé úhrady použití jaderných zbraní nepřítel. To předpokládá jednak přijmout účinná opatření k ochraně vojsk, jednak předvídat včasný přechod k použití jaderných zbraní.

Podle zkušeností cvičení armáda může dostat úkol k zasazení do sražení zpravidla v situaci, kdy její svazky a útvary jsou v prostoru vykládacích stanic nebo se soustřeďují v určených prostorech. Přitom situace, za níž vojska budou plnit úkol, nebude pro štáb armády zcela jasná. Štáb armády proto organizuje doplňková opatření k urychlení přesunů vojsk, ke zvýšení jejich připravenosti k zasazení do sražení z chodu. Vojska se nejčastěji přesunují v organických sestavách svazků po vlastní ose po značném množství pochodových os. K přijetí rozhodnutí a organizaci zasazení vojsk do sražení za rychle se měnící situace na frontě může mít štáb armády k dispozici jen velmi krátkou lhůtu.

Zvláštní pozornost velitele a štábu armády vyžaduje **vytvoření úderných uskupení vojsk** a zabezpečení jejich včasného přesunu na zvolené směry útoku. Složitost tkví v tom, že armáda při zasazení do sražení nebude mít vždy ve své sestavě potřebné množství sil a prostředků.

Přitom ze zkušeností velitelско-štábních cvičení a válečných her uralského vojenského okruhu vyplývá, že k úspěšnému zasazení armády do sražení a k dosažení převahy nad nepřítelem musí armáda použít většiny sil, které má k dispozici. Při obdržení úkolu může mít armáda 1—2 (někdy i 2—3) divize a ostatní dostává dodatečně v rozmezí 2—3 dnů. V takovém případě velitel frontu často podřizuje armádě 1—2 divize, které plní úkol v prvním sledu vojsk frontu. Takto se rozhodl i velitel frontu na jednom velitelско-štábním cvičení, kdy předal do sestavy zasazené armády dvě motostřelecké divize a jedné z nich vydal úkol ke zničení nepřítelů a k obsazení a udržení čáry zasazení armády do sražení. V prvním sledu zasedil velitel armády do sražení celkem 4 motostřelecké a 1 tankovou divizi, 1 motostřeleckou divizi ponechal ve vševojskové záloze. Armáda vzhledem k tomu dosáhla na úsecích průlomu v krátké době převahy sil nad nepřítelem. Armáda v tomto případě útočila na dvou sbíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit bránící se uskupení. K dalšímu narůstání úsilí úderného uskupení armády došlo po přesunu svazků a útvarů armády z hloubky a po předání frontových posilových prostředků.

Značnou potíž představuje **vytváření potřebných hustot dělostřelectva** ke spolehlivému umlčení nepřátelské obrany. V souladu s velkými početními stavy některých pěších divizí pravděpodobného nepřítelů (i při jejich poměrně slabém technickém zabezpečení) zvyšuje se objem úkolů dělostřelectva. Propočty ukazují, že ke spolehlivému umlčení jedné pěší divize v pásmu 15 km je zapotřebí 850—1300 děl a minometů v průběhu palebné přípravy útoku v délce trvání 30—60 minut. Bránili se divize v pásmu 20 km, bude zapotřebí 660—100 děl a minometů. Za dnešní organizační struktury dělostřelectva vševojskové armády ve složení 5 divizí (i s přihlédnutím ke ztrátám a nedostatečnému doplnění) armáda bude mít asi 700 děl a minometů, které může použít k palebné přípravě útoku. K vytvoření i minimální hustoty

při maximální délce trvání palebné přípravy útoku, armádu při zasazení do sražení zpravidla zesilujeme jednou dělostřeleckou divizí; ostatní množství doplňujeme příbráním dělostřelectva armád prvního sledu frontu a použitím tanků ke střelbě ze zakrytých palebných postavení.

K dalším zvláštnostem dochází ve **vele-ní vojskům**. Metody práce velitele a štábu budou záviset na podmínkách situace. Podle zkušeností cvičení rozhoduje se velitel armády na mapě, potom rozhodnutí upřesňuje v terénu na směru hlavního úderu, vydává úkoly podřízeným a organizuje součinnost. V praxi má značný význam, aby náčelníci druhů vojsk a služeb připravili všechny potřebné údaje, které velitel armády potřebuje znát před vydáním rozhodnutí. V soudobých podmínkách bude nejpravděpodobnější, že velitel armády s malou skupinou důstojníků štábu na 1—2 bojových velitelských vozech vyjede na směr hlavního úderu, upřesní otázky a opraví rozhodnutí. Je možná ovšem i druhá varianta, kdy velitel armády s operační skupinou přelétne ve vrtulnících do prostoru budoucí bojové činnosti, rozhodne se a vydá úkoly vojskům. V obou případech velitel armády se svým štábem pracují tak, aby práce na armádním stupni ukončili v nejkratší možné době a ponechali co nejvíce času podřízeným.

Prvořadý význam má včasné vydání úkolů vojskům. Zkušenosti ukazují, že velitel armády může vydat předběžné bojové nařízení za 20—30 minut po obdržení směrnice velitele frontu. Bojový rozkaz připravuje štáb v průběhu práce na rozhodnutí velitele. Obsahuje bojové úkoly a termíny jejich splnění, rozhraní, hlavní opatření k zabezpečení zasazení. Tento způsob umožňuje velitelům svazků a armádních útvarů, aby se za krátkou dobu rozhodli a organizovali bojovou činnost.

Na pevném velení ve značné míře závisí plánovitý přesun armády a její úspěšné zasazení do sražení. Toho dosahujeme, současně s ostatními faktory, dobře promyšleným rozdělením sil štábu armády a prostředků spojení na jednotlivá místa ve-

lení a jejich včasným přemísťováním. Při vedení bojové činnosti bez jaderných zbraní místa velení můžeme přiblížit k bojovým sestávám divizí, nepřemísťujeme je často, abychom zabezpečili jejich ochranu. To vytváří výhodné podmínky k účinnému využívání linkového spojení.

Velení bude značně ztížené v situaci, kdy armáda útočí na dvou odloučených směrech a zejména v tom případě, kdy část sil a prostředků je ještě na přesunu k prostoru zasazení do sražení. Neustálou pozornost vyžadují rovněž síly a prostředky, připravené k případnému použití jaderných zbraní. Předpokladem úspěchu v těchto podmínkách je přísná centralizace velení bojovým prostředkům ze štábu armády a zdravá iniciativa podřízených ke splnění vydaných úkolů.

Ze zkušeností cvičení vyplývá, že velitelské stanoviště armády jako hlavní prvek systému velení je účelné dělit na dva sledy. Na prvním z nich, které je 20–40 km od prvosledových svazků, velí velitel armády. Síly a prostředky, předurčené k rozvinutí na druhém položení, rozmísťuje v dostatečné vzdálenosti z hlediska ochrany od prvního položení a jsou připraveny k přesunu a rozvinutí v novém prostoru. Na předsunutém velitelském stanovišti obvykle velí 1. zástupce náčelníka štábu; spolu s ním se na něm nacházejí zástupci náčelníků hlavních oddělení, druhů vojsk a služeb s 1–2 důstojníky. Při zahájení bojové činnosti rozvíjí se předsunuté velitelské stanoviště na směr hlavního úderu ve vzdálenosti 10 km od prvosledových svazků. Týlové velitelské stanoviště se rozvíjí 10–15 km od velitelského stanoviště.

Pořadí přemísťování míst velení při přesunu a zasazení armády do sražení může být různé. Např. štáb armády do zahájení přesunu vyšle své důstojníky s prostředky spojení do štábu armád prvního sledu, v jejichž pásmu se armáda zasazuje do sražení. Podle možností rozvíjí se v prostoru zasazení současně i předsunuté velitelské stanoviště, které velí přicházejícím vojskům a rovněž svazkům, které pře-

cházejí do podřízenosti z vojsk prvního sledu frontu. Velitelské stanoviště armády se přemísťuje společně s hlavním uskupením vojsk, kterému velí.

Zkušenosti cvičení potvrzují účelnost přemísťovat velící důstojníky vzduchem. Velitel armády často využíval vzdušné dopravy pro osobní styk s veliteli divizí, které působily na směr hlavního úderu. S ním obvykle letěli náčelník operačního oddělení nebo jeho zástupce, důstojník štábu raketového vojska a dělostřelectva, operační důstojník skupiny štábu letecké armády, důstojník zpravodajského oddělení, důstojníci spojení a šifrant. Spojovací prostředky, zejména osobní rádiovou stanicí velitele, vysílal štáb do určeného prostoru předem.

Jednou z nejdůležitějších součástí přípravy zasazení armády do sražení je **organizace součinnosti**. Velitel armády stanoví její základy současně s vydáním úkolů vojskům, organizuje ji podle úkolů, směrů, objektů, způsobu činnosti a času na celou hloubku operace, nejpozději na hloubku úkolu prvního dne. Na jmenovaném okruhovém velitelsko-štábním cvičení velitel armády organizoval součinnost současně s vydáním rozhodnutí a plánování operace a upřesňoval ji v průběhu rekognoskace, které se zúčastnili velitelé svazků prvního sledu armády zasazované do sražení i svazků, které přecházely do jejího podřízení ze sestavy frontu. V terénu velitel armády upřesnil čáry zasazení do útoku, prostory umlčování a ničení palbou dělostřelectva a úderu letectva, směry úderů a formy manévru, bojové sestavy svazků při průlomu a v hloubce obrany. Velitel armády předvídal, že v případě použití jaderných zbraní, veškeré úsilí armády bude směřovat k rozhodnému zničení nepřítelů jadernými údery a k maximálnímu využití jejich výsledků vševojskovými svazky armády.

Vzhledem ke krátkosti času na přípravu zasazení a v důsledku rozdílnosti prvků operačního učlenění armády, velitel nedokáže vyřešit všechny otázky součinnosti osobně. Vznášá proto význam štábu a ná-

čelníků druhů vojsk a služeb, kteří musí dosáhnout jednotného chápání úkolů a způsobů jejich splnění u podřízených; přitom neomezují jejich iniciativu. Výsledky součinnosti štáb zakresluje na mapě rozhodnutí velitele armády a má-li dostatek času, zpracuje (podle zkušeností minulé války) i plán součinnosti. Ten však nemůže být tak podrobný a rozsáhlý jako tomu bylo v minulosti. Součinnost, jakož i plán operace, štáb neustále upřesňuje v souladu s vytvářející se situací.

Při organizování zasazení armády do sražení při použití jen konvenčních zbraní existuje **neustálá úhroza jaderného napadení nepřítelů**. To vyžaduje věnovat zvýšenou pozornost celé řadě důležitých opatření k udržování neustálé připravenosti sil a prostředků armády k činnosti v podmínkách jaderné války. K nim patří především průzkum k odhalení přípravy nepřítelů k jadernému napadení, dále upřesnění objektů ničení v prvním jaderném úderu, vydání úkolů raketovému vojsku a letectvu k zabezpečení neustálé připravenosti k použití jaderných úderů, organizace ochrany vojsk armády před účinky zbraní hromadného ničení.

Zabezpečení spolehlivého velení není možné bez předvídání situací, zejména bez určení doby přechodu k používání jaderných zbraní. V rámci předvídání v průběhu operace velitel systematicky a hluboce studuje a analyzuje situaci, včas promyslí varianty možných rozhodnutí, aby mohl v kritickém okamžiku zformulovat rozhodnutí a upřesnit úkoly vojskům, popřípadě vydat nové úkoly.

Ze zkušeností operační přípravy posledních 2—3 let docházíme k závěru, že ke včasnému shromáždění přesných údajů o situaci, k rychlému přijetí rozhodnutí, upřesnění úkolů a poskytování pomoci vojskům je účelné mít ve štábu armády **jediné středisko velení**. Štáb armády v něm bude stále soustřeďovat nezbytné údaje k přijetí rozhodnutí velitele a připravovat všechna základní nařízení vojskům armády.

Nejde v tomto případě o nějaké orga-

nizační změny polního řádu armády a o změny v metodách práce štábu armády, abychom se vyhnuli paralelismu a mnohostupňovitosti. Na tomto středisku velení by měli pracovat velitel, náčelník štábu, náčelník operačního oddělení, náčelník zpravodajského oddělení, náčelník raketového vojska a dělostřelectva a směroví důstojníci ke svazkům. Ostatní prvky velitelského stanoviště rozmísťujeme v blízkosti, aby zabezpečovaly dobrý styk mezi náčelníky druhů vojsk a služeb a mezi jejich důstojníky. Složení, funkce a metody práce takového střediska velení vyžaduje další studium v průběhu operační přípravy.

Vedení bojové činnosti s použitím jen konvenčních zbraní zvláštním způsobem ovlivňuje problém shromáždování a hodnocení údajů ke stanovení okamžiku k přechodu na používání jaderných zbraní i problém přípravy jaderných úderů. V rámci polního velení armády proto vyčleňujeme skupinu jaderného plánování, kterou tvoří příslušníci operačního a zpravodajského oddělení, štábu raketového vojska a dělostřelectva, operační skupiny štábu letecké armády a jiní. Tato skupina podle pokynů velitele armády neustále připravuje údaje k upřesňování jaderného plánování a v průběhu rozvíjení operace udržuje na nejvyšším stupni pohotovosti všechny síly a prostředky, určené k prvnímu jadernému úderu. To vše je předpokladem rychlé realizace zámyslu velitele armády k použití jaderných zbraní v případě přechodu k jejich použití a cílevědomého velení štábu armády vojskům v bezjaderném období.

Velení vojskům armády při zasazení do sražení je možné jen na základě **jednotného armádního centralizovaného systému spojení**, které zabezpečuje potřeby velení všech druhů vojsk, speciálních vojsk a týlu, a které tvoří spojovací uzly na místech velení, linkové spojení, pomocné spojovací uzly, kontrolní zkušební rozvody a odpovídající rádiové sítě a směry. Taková výstavba systému spojení umožňuje nejehospodárněji využívat síly a prostředky spojení a manévrovat jimi k zabezpečení nepřetržitosti velení.

Průzkum jaderných min a zátarasů

Jaderné miny mohou být použity v systému zátarasů taktických a operačních svazků pozemních sil NATO stejně jako v týlovém prostoru našich vlastních vojsk. Pro průzkum to znamená, že s nimi musí počítat bezprostředně před nebo uvnitř vlastní bojové sestavy, v hloubce nepřítelů, ale i ve vlastním zázemí. Z toho vyplývá, že všechny druhy vojsk, speciálních útvarů a služeb, od hloubkového průzkumu až včetně týlu mohou se zúčastnit průzkumu jaderných min.

Operační systém zátarasů na území NSR

K posouzení možnosti použití jaderných min protivníkem a k jejich průzkumu je nutné mít určité znalosti o systému zátarasů, připravovaném na území NSR. V tomto systému bude použita většina jaderných min. Bude účelné znovu se krátce vrátit k této problematice především proto, že některé zde uvedené názory jsou poněkud odlišné od dosavadního pojetí.

V budoucnu se počítá asi s 5 500 připravenými zátarasy na území NSR. Ty mají být rozšířeny v období přechodu branných sil NATO z mírového na válečný stav, popř. v průběhu bojové činnosti až na 8 000. Aby jejich variantní použití odpovídalo plánovanému vedení operace nebo konkrétní situaci, jsou rozděleny po celém území NSR se zvláštním zřetelem na geografické poměry a možné vedení boje. Vzhledem k průměrné hustotě zátarasů, která na různých operačních směrech může být různá, musíme počítat v útočném pásmu svazku (šířka 20 km, hloubka 75 km) s 25 až 50 připravenými operačními zátarasy.

Z předem připravených výbušných zátarasů použije však protivník ve skutečnosti jen část. Ze zátarasů, které protivník předpokládá aktivovat, bude opět jen část s jadernou náloží, při čemž může být větší počet konvenčních zátarasů. Z možnosti variantního použití vyplývá, že jen podle připravených zátarasů, které jsou k dispozici a z posouzení terénu nemůžeme vyvozovat žádné konečné platné závěry o možném použití jaderných min v určitých směrech, aniž bychom současně nebrali v úvahu zámysly a činnost protivníka. To je obzvláště důležité ke stanovení hlavního úsilí průzkumu a k účelnému použití průzkumných prostředků. Nesprávný je dosti rozšířený názor, že podél státní hranice s NDR a ČSSR je souvislý pás jaderných zátarasů. Plné využití takto připravovaného pásu zátarasů by znamenalo pro branné síly NATO vycházet ze strnulé obrany a to v žádném případě nesouhlasí s jejich agresivními plány. Také čistě teritoriální rozdělení do taktických a operač-

ních zón není správné. Operační systém zátarasů, připravovaný na území NSR může být využit jak v taktickém, tak v operačně taktickém rámci, což závisí v každém případě na konkrétním plánování operace.

Operační systém zátarasů je určen především pro armádní sbory, divize a brigády pozemních sil NATO a je doplňován polními zátarasy, které nejsou připravovány předem, ale které vytvářejí převážně ženijní jednotky vojsk. Dalekosáhlejší využití má při obranné činnosti. Ale ani v obranných operacích není plánováno ve všech směrech stejně plně využití systémů zátarasů, aby se požadované pohyblivé vedení boje svazků NATO předem nezúžilo. Pro průzkum je tedy důležité, zjistit do jaké míry využijí svazky připravené zátarasy na jednotlivých směrech činnosti a ve kterých z nich jsou jaderné miny, popř. se jejich položení předpokládá. Tyto rozsáhlé úkoly neplní jen samotné ženijní průzkumné prostředky.

Další obtížnost pro průzkum vyplývá z toho, že v příští možné válce musí být zjištěna část jednak těch zátarasů, které jsou již dnes připraveny, jednak těch, které budou zřízeny v období zvýšeného napětí, příp. v průběhu války.

Plánování a organizace průzkumu jaderných min a jaderných zátarasů

Průzkum jaderných min a zátarasů není možné posuzovat odděleně od ostatních úkolů průzkumu, poněvadž u taktického svazku zjišťují údaje o jaderných minách ve skutečnosti stejné orgány, které vedou průzkum také v podmínkách bez použití JZ. Proto se plánuje průzkum i v podmínkách použití JZ podle známých zásad, a k dosavadním hlavním úkolům přibude jeden další. Přirozeně to nevylučuje nebrat zřetel na některé nové aspekty.

Především dochází k jednomu rozporu. Na jedné straně bude plánování při použití jaderných min složitější a rozsáhlejší (je nutná celá řada úvah při hodnocení protivníka a při stanovení použití průzkumných sil a prostředků; počet průzkumných objektů se podstatně zvýší; průzkum jaderných min vyžaduje rozsáhlou koordinaci činnosti všech prostředků vševojskového průzkumu s průzkumem ostatních druhů vojsk a speciálních útvarů) a na druhé straně je nutné zkrátit čas k plánování na minimum, poněvadž určité průzkumné orgány, které mají zjišťovat jaderné miny, musí být časem zasazeny v krátké lhůtě. Tento rozpor se nedá vyřešit úplně, ale je možné ome-

zit účinnost jeho vlivu. To vyžaduje od důstojníků, kteří se podílejí na plánování — tvůrčí a odvážný přístup k plnění tohoto úkolu,

— vysoké odborné znalosti, kromě obšáhlych znalostí zásad použití jaderných min a způsobů jejich průzkumu a zneškodňování,

— dokonalou součinnost štábů, druhů vojsk a služeb při plánování a organizaci průzkumu,

— racionalizaci pracovního procesu štábů, zvláště v období rozhodování,

— včasné informační údaje (již v míru) o možném použití jaderných min nepřítel v určitých operačních směrech, které při obdržení konkrétního úkolu podstatně zkrátí čas k hodnocení terénu a systému zátarasů protivníka se zřetelem na použití jaderných min.

Factory, které mají vliv na plánování průzkumu jsou: **poměr průzkumných sil**, které jsou k dispozici ke zjišťování objektů (včetně jaderných min) a **čas**. U faktoru času jsou důležité tyto otázky:

1. Kdy budeme potřebovat údaje o použití jaderných min, abychom mohli včas přijmout rozhodnutí, resp. je upřesnit.

2. Kdy bude nutné mít ostatní průzkumné údaje o nepříteli a terénu, abychom mohli sladit společně úkoly průzkumu s úkoly k průzkumu jaderných min.

3. K jaké době musí — vycházíme-li z hodnocení protivníka — průzkumné orgány dosáhnout ohrožené prostory, aby byly s to zjišťovat polohu jaderných min nebo přípravu prostorů k jejich položení.

4. Kolik času potřebují orgány, aby dosáhly včas prostory jaderných min. Při všech úvahách záleží na tom, najít správné relace mezi objektivními požadavky a skutečnými možnostmi, abychom získali vedle jiných průzkumných údajů maximum zpráv o použití jaderných min protivníka.

Při plánování a vedení průzkumu jaderných min je důležité získat údaje v nejkratším čase, ale také v době, kdy jejich opatření je nejjednodušší, nejbezpečnější a spojeno s nejmenším vynaložením sil. To je možné dosáhnout průzkumem přepravou ze skladů speciálních munice k odřadům pro kladení min a průzkumem těchto odřadů na pochodu do prostorů položení min nebo při přepravě vlastních jaderných min. Zde se naskytá nepravděpodobnější možnost, rozhodujícím případem tohoto odřadu zmařit použití jaderných min v předpokládaných prostorech. Není-li to vzhledem ke značné síle zajišťovacích jednotek možné, dají se získat přinejmen-

šim údaje o směru přepravy a pozorování určených prostorů i údajů o přesném místě položení, o způsobu odpálení, místech roznětu, jakož i opatření k zajištění jaderných min. Tyto údaje umožní zasadit vzdušné výsadky, PO, jakož i speciální prostředky (odtárasovací oddíl apod.) k získání těchto prostorů a zneškodnění jaderných zátarasů.

Podstatně složitější jsou podmínky, kdy se nám předem nepodaří zjistit položené jaderné miny a jsme nuceni zjišťovat tyto bezprostředně po položení a omezovat jejich účinnost. Přitom vznikají tyto problémy:

- položené jaderné miny a jejich stanoviště roznětu, poněvadž mají charakter bodového cíle, dají se dobře maskovat a jsou těžko k vypátrání,

- ke zneškodnění jedné jaderné miny, jejíž prostor umístění známe jen přibližně, potřebuje speciálně vycvičená skupina několik hodin,

- konvenční zátarasy, vybudované k ochraně jaderných min a zajišťovací jednotky ve vybudovaných postaveních značně ztěžují přístup,

- je dosti obtížné rozeznat skutečné zátarasy od klamných.

Samotné tyto skutečnosti znovu zdůvodňují nutnost zjišťovat jaderné miny krátce před ukončením prací, spojených s jejich položením, poněvadž zde je k tomu vždy dobrá příležitost. Tento názor se potvrdil při cvičeních, při nichž byly zjišťovány makety jaderných min. Zneškodňování položených jaderných min je pro průzkumné orgány časově velmi náročné a ohrožuje včasné splnění ostatních důležitých úkolů. Proto by jim měly být ukládány tyto úkoly jen výjimečně. To bude prvořadý úkol ženijního průzkumu a přidělených prostředků.

Při plánování a organizaci průzkumu jaderných min měly by být používány jen ty prostředky, u nichž je záruka, že prostory přicházející v úvahu dosáhnou včas.

Nebude vždy možné přesně zjistit dobu položení, poněvadž protivník použije jak způsob položení v nejkratší lhůtě, tak i předčasně, což bude záviset na situaci. Při plánování a organizaci průzkumu musíme proto vycházet vždy z varianty pro nás nepříznivější. To znamená, že v některých případech to budou jen skupiny hloubkového průzkumu nebo jednotky vyznačené z vrtulníků, které budou s to zjišťovat přípravy k položení jaderných min ve větší hloubce nebo určité prostory trvale střežit.

Dále je možné, že protivník položí jaderné miny teprve tehdy, když průzkumné skupiny dotýcnými prostory již přešly.

V operační hloubce zvětšuje se předstih průzkumných skupin od bojujících vojsk. Může to být 50 i více km. To znamená, že mezi průzkumnými skupinami divízi a jednotkami může být vzdálenost asi 40 km. Při průměrném útočném tempu 5–8 km/h to odpovídá době 5–8 hodin. V tomto časovém rozpětí je protivník s to položit jaderné miny, což ovšem průzkumné skupiny již zjistit nemohou.

Mají-li být přípravy, spojené s položením min, zjištěny s pokud možno největší hodnověrností, je účelné zasadit nejméně 2 průzkumné skupiny na jednom směru, odstupňované do hloubky. Tím se zvýší průzkumné možnosti a hustota průzkumné sítě. Problém je ovšem v tom, že organické průzkumné prostředky nato zdaleka nestačí. Proto by měla být tato varianta použita jen na zvlášť důležitých směrech.

Dále je možné vytvořit průzkumné skupiny tak silné, aby byly s to ponechat pozorovací hlídky ve zvlášť ohrožených prostorech. Pozorovací hlídky v síle osádky 1 OT ponechávají se v prostorech,

- které byly vyhodnoceny jako zvlášť ohrožené jadernými minami, ale v nichž v době, kdy je mível průzkum, nebyly žádné jaderné miny položeny,

- které sice nebyly vyhodnoceny jako ohrožené jadernými minami, v nichž ale podle zjištěných příznaků je nutné počítat s jejich možným použitím.

Pozorovací hlídky mají za úkol mít určité prostory nebo objekty pod stálou kontrolou. Mohou plnit úkol buď z pevných nebo pohyblivých pozorovatelů. Přitom se řídí stejnými principy jako skupiny hloubkového průzkumu, k čemuž musí mít příslušné spojovací údaje.

Problematické je použití sil a prostředků k průzkumu jaderných min ve vlastním týlovém prostoru. Organické průzkumné prostředky k tomu nestačí. Podaří-li se nepříteli pomoci diverzních jednotek nebo jiných prostředků do tohoto prostoru položit jaderné miny, může to mít značný vliv na velení, pohyb 2. sledů a záloh a na zásobování. Stáhne-li se protivník zpět, může položit jaderné miny do blízkosti důležitých objektů nebo je odpálit v pozdější, příznivější době rádiem z letadla nebo vrtulníku. Proto je nutné plánovat a organizovat průzkum ve vlastním týlovém prostoru stejně pečlivě. Poněvadž jej musíme posuzovat v úzké souvislosti se zajištěním tohoto prostoru, měly by přejít oba úkoly do rozsahu pravomoci náčelníka velitelské služby, který měl veliteli nebo náčelníku štábu předkládat návrh k organizaci a zajištění průzkumu včetně potřebných sil a prostředků. Tyto

otázky by musel koordinovat v součinnosti s veliteli jednotek v týlovém prostoru. Těžiště přítom je v průzkumu, boji diversních skupin, v průzkumu a zajištění komunikací, objektů a prostorů rozmístění jednotek a zařízení.

K součinnosti druhů vojsk a služeb

Rozsah součinnosti a počet k tomu vyčleněných důstojníků druhů vojsk a služeb budou v první řadě záviset na konkrétní situaci a očekávaném použití jaderných min nepřitelem. Větší okruh důstojníků musí být vyčleněn v případě, závisí-li splnění bojového úkolu svazku podstatně na překonání pásu jaderných min. V každém případě musí být součinnost a vzájemný dohovor mezi náčelníkem průzkumu a žen. náčelníkem velmi úzké. V prvním období plánování mohou dočasné spolupůsobit zástupci těchto složek:

- oper. oddělení
- odděl. průzkumu
- žen. oddělení
- štáb RVD
- chem. odděl.
- zprav. odděl.
- topograf. odděl.
- velitelská služba.

Náčelník průzkumu musí být připraven doložit v závěrech veliteli

- prostory, pásma a objekty, v nichž na základě terénních podmínek, situace, záměrů protivníka a dosavadních průzkumných údajů musíme počítat s jadernými minami,
- záměry, které sleduje protivník použitím jaderných min,
- předpokládanou dobu položení jaderných min,
- organizaci průzkumu jaderných min a zátarasů.

Ženíjní náčelník musí být připraven přednést závěry o

- opatřeních ke snížení účinnosti a zneškodnění položených jaderných min,
- rozsahu ničení a zátarasů, které vzniknou po aktivaci jaderných min,
- rozsahu opatření, která jsou nutná k překonání nebo objíždce zátarasů a nutné prostředky ke splnění těchto úkolů.

V procesu plánování a organizace průzkumu musí být především koordinovány:

1. Úkoly druhů vojsk, speciálních jednotek a služeb k průzkumu jaderných min.
2. Stav a úkoly průzkumných orgánů, které spolupůsobí s ostatními druhy vojsk a speciálními jednotkami (průzkumné, mo-

tostřelecké, tankové a ženijní součástí). Při tom je nutné sladit

- dobu a místo shromáždění orgánů
- dobu a místo použití,
- zodpovědnost,
- otázky velení a spojení.

3. Součinnost mezi použitými průzkumnými orgány a součinnost průzkumných orgánů s výsadečnými jednotkami, použitými skupinami, PO, odtarasovacími oddíly atd.

4. Způsob hlášení a vzájemná výměna informací.

5. Vzájemná výměna spojovacích údajů, příp. vypracování podkladů k utajení velení (součinnostní signální tabulky ap.).

V období vedení průzkumu bude zaměřena součinnost ve štábu převážně na rychlou výměnu průzkumných hlášení a ostatních informací, na upřesnění úkolů průzkumných orgánů a na využití přidělených prostředků.

Možný stav průzkumných orgánů taktického svazku

Bude záviset vždy na situaci a stanovených úkolech. Průzkumná skupina, která působí na jednom směru, v němž se mají zjišťovat jaderné zátarasy, měla by být zpravidla silnější a musí být s to

- napadnout odřad ke kladení min, včetně jednotek, určených k ochraně,
- vyčlenit 1–2 průzkumné hlídky k nepřetržitému pozorování prostorů, v nichž se největší pravděpodobností mohou být položeny jaderné miny,
- je-li to nutné a na rozkaz samostatně napadnout zajišťovací jednotky, zjišťovat místa položení min a stanoviště roznětu, ničit antény, přerušit přívodové kabely a zabránit tak odpálení min.

Průzkumná skupina, určená k průzkumu jaderných min, může pozostávat ze 2–3 PT-76 a ze 3–4 OT (z toho osádka jednoho OT se ženijními průzkumníky).

Součástí skupiny plní tyto úkoly:

1. Průzkumné součásti mají zjistit postavení nebo prostory rozmístění krycích jednotek, postavení zajišťovacích jednotek a možnosti výhodného přiblížení; dále zjišťují rozsah zátarasů podle charakteristických rozpoznávacích znaků.

Je-li to nutné, ničí v součinnosti se střeleckými a tankovými jednotkami zajišťovací jednotky protivníka. Po splnění těchto úkolů pokračují neodkladně v samostatném průzkumu v hloubce.

2. Střelecké a tankové součásti mají — je-li to nutné — v součinnosti s průzkumnými prostředky prolomit postavení kry-

cích jednotek a zajišťovat činnost průzkumných součástí; ničí jednotky určené k zajištění jaderných min a zabezpečují ženijní průzkum konvenčního systému zátarasů a lokalizaci jaderných min; podílejí se na zneškodňování jaderných min, obsazují a udrží prostor jaderných zátarasů až do příchodu PO nebo odtarasovacích oddílů.

3. Ženíjní průzkumné součásti mají zjišťovat systém konvenčních zátarasů k zajištění jaderných min, upravovat komunikace, učinit opatření k zabránění roznětu jaderných min a začít s jejich zneškodňováním, pokud k tomu není třeba rozsáhlejší speciální technika; u odpálených jaderných zátarasů zjišťují zničení a určují rozsah ženíjních prací, nutných k jejich překonání.

4. Chemické průzkumné součásti podporují ženijní průzkum při zneškodňování jaderných min s vysoce citlivými přístroji ke zjišťování záření a možnosti obíždět s nejnižším stupněm zamoření; dále zjišťují chemické bojové látky, které používá protivník k zajištění jaderných min.

Orgány, které mohou být použity v rámci taktického svazku k průzkumu jaderných min a zátarasů a jejich úkoly

Úderné skupiny

Mají při průzkumu jaderných min a při jejich ničení významnou úlohu. Přepady určitých objektů mohou ukořistit dokumenty s důležitými údaji o použití jaderných min nepřítelům.

Takové objekty mohou být

— části VS vel. armády, divízi nebo brigád

— VS ženíjních útvarů a jednotek a štábů, které mohou být použity k přípravě prostorů položení jaderných min, příp. ke zřízení konvenčních zátarasů,

— VS děl. technických skupin, sklady speciální munice (zásobovací místa jaderných min, předemnatá zásobovací místa, dopravní jednotky pro speciální munici apod.)

— spojovací důstojníci a kurýři.

Přepadem skladu speciální munice, dopravních jednotek nebo odřadů ke kladení min mohou přispět k tomu, že protivníkovi zabráníme použít jaderné miny na určitém směru. V souvislosti se ženijními součástmi mohou zneškodnit jaderné zátarasy protivníka v hloubce.

Skupiny hloubkového průzkumu

Mohou být použity k průzkumu skladů speciální munice nebo důležitých prostorů a objektů. Tím rozumíme především takové prostory

— v nichž protivník s velkou pravděpodobností použije jaderné miny

— které mají ke splnění vlastního bojového úkolu zvláštní význam

— v nichž můžeme očekávat již položené jaderné miny

— které ostatní orgány k předpokládané době již nemohou dosáhnout.

Skupiny hloubkového průzkumu zjišťují

— opatření k položení jaderných min, jako vrtací práce, budování nebo rozšiřování odpalovacích šachet, zřizování konvenčních zátarasů v blízkosti důležitých objektů apod.;

— položení jaderných min, přitom zvláště jejich počet a typ, přesné místo a způsob uložení, způsob připravovaného odpálení (pokládání kabelů nebo stavění antén), umístění míst roznětu, použití zajišťovacích jednotek;

— v jakém směru opouštějí stavební jednotky zátarasy a jsou-li provedena opatření k uzavření silnic v současných zátarasech.

Všechny zjištěné údaje označí skupina hloubkového průzkumu do panoramatického náčrtu, který později slouží jako podklad k práci odtarasovacího oddílu.

Použitím skupin hloubkového průzkumu můžeme získat nejnovější přímé údaje o rozsahu zátrasy a o počtu a ráži v něm uložených jaderných min. To umožňuje veliteli a štábu zasadit potřebné síly k odstranění jaderných min, analyticky vypočítat možné účinky při výbuchu zátarasu a učinit včas opatření k překonání nebo obejití zátarasu.

Za vhodných podmínek může skupina hloubkového průzkumu i zabránit odpálení jaderných min. Proto je účelné posílit tuto skupinu jedním ženistou k odtarasování.

Průzkumné skupiny svazku a útvarů

Průzkumné skupiny zjišťují jaderné miny a zátarasy zpravidla v souvislosti s jinými průzkumnými úkoly. Jejich použití výlučně k průzkumu jaderných min je možné, nebude však pravidlem. Mají dosáhnout těchto výsledků:

— za příznivých podmínek zabránit použití jaderných min přepadem odřadu ke kladení min a zničením přepravovaných jaderných min,

— získat údaje o důležitých cílech pro vlastní jaderné údery (sklad speciální munice apod.),

— získat údaje o očekávaném použití jaderných min v určitých prostorech a zajistit nepřetržité pozorování důležitých

prostorů (vyčleněním pozorovacích hlídek),

— o prostorech, v nichž jsou jaderné miny již položeny, získat podle charakteristických znaků takové údaje, které velitel a jeho štáb umožní včas upravit rozhodnutí a zasadit prostředky k zneškodnění jednotlivých jaderných min.

V případě potřeby mohou průzkumné skupiny vyčlenit pohyblivé nebo nepohyblivé pozorovací hlídky (v síle osádky 1 OT) v prostorech, které byly vyhodnoceny z hlediska jaderných min jako ohrožené, v nichž ale dosud žádné jaderné miny nebyly zjištěny. Dovolí-li to poměr sil a není-li ohroženo splnění dalších průzkumných úkolů, mají průzkumné skupiny využít všechny možnosti k přepadu odřadu ke kladení min a ke zničení přepravovaných min. Narazí-li na jednotlivá místa položení nebo stanoviště roznětu, mají — je-li to možné — se přiblížit a zabránit jejich odpálení.

Bojový průzkumný oddíl

Bojové průzkumné oddíly plní při použití jaderných min velmi odpovědné úkoly. Zjišťují především jednotky, které pokládají jaderné miny bezprostředně před naší bojovou sestavou. Zvláštní pozornost vyžadují takové směry, v nichž naše vojska útočí a na nichž se protivník snaží všemi prostředky zabránit dalšímu pronikání. Mohou také narazit na jaderné miny, které jiné orgány nezjistily, popř. které byly položeny teprve po jejich projití.

Na rozdíl od průzkumných orgánů mají bojové průzkumné oddíly při zjištění jaderných zátarasů prvořadě před dalšími průzkumnými úkoly veškerou pozornost zaměřit k tomu, aby jaderné miny zneškodnily a zjistily příp. zničily možná místa roznětu.

Poněvadž časový interval mezi zjištěním jaderných min bojovými průzkumnými oddíly a jejich odpálením bude zpravidla velmi krátký, záleží především na

rychlém předání průzkumných údajů, aby vojska byla včas varována a aby mohly být rychle zasazeny odtarasovací jednotky. Na ohrožených směrech je výhodné zařadit do boj. průzkumných oddílů vyškolené přidělené prostředky k průzkumu a zneškodnění jaderných min.

Bojové průzkumné oddíly budou častěji než jiné orgány narážet na právě odpálené jaderné zátarasy. V těchto případech mají zjišťovat stupeň zničení a možnost objížděk.

Rádiová průzkumná rota

Protivník řídí odřady ke kladení min po zvláštních sítích. Rádiový průzkum může získat údaje o použití jaderných min zaměřováním rádiových stanic, popř. odposlechem zpráv z těchto rádiových styků:

— velitelské spojení operačních a taktických svazků,

— spojení VS svazků k odřadům ke kladení min a zajišťovacím jednotkám,

— spojení VS ke stanovištím roznětu.

Přitom mohou být prozrazeny

— sklady speciální munice,

— prostory umístění útvarů a jednotek, určených ke kladení min, k jejich zajištění nebo k odpálení min,

— začátek a směr jejich postupu,

— prostory položení jaderných min, stanoviště roznětu,

— přípravy k aktivaci jaderných min.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat odposlechu varovných signálů pro vojska protivníka o atomovém nebezpečí, rozkazů stanovištím roznětu k přípravě a pozdějšímu odpálení min. Rádiový provoz v tomto směru pozůstává zpravidla z krátkých uzavřených výroků a signálů. Proto zjišťování stanovišť rádiových stanic zaměřováním má velký význam. Údaje, získané rádiovým průzkumem budou společně se závěry o zhodnocení protivníka a terénu, podklady k upřesnění úkolů a činnosti průzkumných orgánů.

Charakter a struktura zbrojního průmyslu NSR a Francie

Podplukovník ing. Jiří John
Marie Pojerová

Jádrem EHS a současně členských států NATO kontinentální Evropy jsou Německá spolková republika a Francie. Z těchto dvou států je hospodářsky daleko silnější NSR (viz tabulku 3). V roce 1965 dosáhl národní důchod v NSR výše 85 000 miliónů dolarů, zatímco francouzský národní důchod pouze 57 000 miliónů dolarů. Ve druhé polovině šedesátých let zůstal hospodářský předstih NSR zachován. Podíl průmyslové výroby na národním důchodu je v obou státech přibližně stejný — asi 60 % — podíl strojírenského a elektrotechnického průmyslu na národním důchodu je však v NSR výrazněji než ve Francii — asi 35 % oproti 25 %. Z toho vyplývá, že NSR má pro zbrojní výrobu lepší předpoklady než Francie, i když francouzský zbrojní průmysl je zejména z historických a politických důvodů významnější, ani ne tak co do objemu výroby, jako co do rozsahu sortimentu a náročnosti vyráběných zbraní.

Vzhledem k vyspělosti strojírenského a elektrotechnického průmyslu mají pro zbrojní výrobu předpoklady oba státy, protože tato průmyslová odvětví jsou pro výrobu zbraní rozhodující. Odhadujeme, že zhruba 80 % hodnotového objemu dodávek zbraní a ostatní vojenské techniky v NSR i ve Francii jsou výrobky strojírenské a elektrotechnické povahy. Zbývající část připadá na ostatní průmyslová odvětví, ve Francii též na jaderný průmysl.

Zbrojní výroba, s výjimkou muničních závodů, není v NSR a ve Francii stejně jako jinde v kapitalistických státech soustředěna do speciálních závodů určených výlučně pro výrobu zbraní. Rovněž k výrobě pěchotních zbraní je přidružena výroba jiných výrobků strojírenského charakteru. Vzhledem k tomu, že zbrojní tuzemský i zahraniční trh je podstatně menší než trh civilních výrobků, je pro všechny podniky zúčastněné na zbrojní výrobě rozhodující sortiment výrobků určených pro civilní potřebu. Nevylučujeme však situaci, kdy v případě rozsáhlého přezbrojování moderní technikou se může stát výroba zbraní rozhodující položkou některého i více podniků. Jako příklad můžeme uvést období společné výroby letounů F-104G.

Velké zbrojařské firmy (státní nebo soukromé), které dostávají zakázku na výrobu určitého typu zbraně a jsou ve vztahu ke státu tzv. hlavními dodavateli, nevyrábějí všechny součásti zbraní. Vyrábějí obvykle jen některé součásti a provádějí konečnou montáž, zatímco výrobu řady součástí zadávají jiným firmám, svým subdodavatelům, kteří vůči státu

nejdou smluvně zavázání. Taková výrobní spolupráce existuje i v mezinárodním měřítku.¹⁾ Kromě toho představuje zbrojní trh část poptávky výrobců polotovárů, surovin a výrobních zařízení.

Mezifiremní i mezinárodní spolupráce je ve zbrojní výrobě obdobná jako ve výrobě výrobků civilního použití s tím rozdílem, že vzhledem k větší složitosti a náročnosti soudobých zbraní je složitější. Kromě toho se projevuje, na rozdíl od civilní výroby, důležitý faktor, který si mezinárodní spolupráci přímo vynucuje: omezenost zbrojního trhu. Mezinárodní spolupráce ve výrobě zbraní snižuje podnikatelské riziko a vytváří předpoklady pro širší odbyt zbraní do všech záúčastných států.

Na rozdíl od NSR, společnosti pro výrobu zbraní ve Francii jsou převážně ve státním vlastnictví. Je to dáno rozhodujícím podílem státu v leteckém a raketovém průmyslu, značnou účastí v automobilním průmyslu a lodářském průmyslu a výlučným státním vlastnictvím jaderného průmyslu. Zbrojovky na výrobu základní výzbroje jsou rovněž státní. Z toho vyplývá, že pouze část obrněné techniky a malou část letecké techniky ve Francii vyrábějí soukromé společnosti. V Německé spolkové republice jsou ve státním vlastnictví pouze zbrojovky na výrobu základní výzbroje a část lodářského a jaderného průmyslu, který se však na výrobě pro vojenské účely v současné době nepodílí. Rozhodující průmyslové odvětví, podílející se na výrobě zbraní, tj. letecký průmysl, je výlučně v soukromém vlastnictví. V NSR mají rozhodující kapitálovou účast ve výrobě výzbroje a bojové techniky největší západoněmecké koncerny; Flick, Thyssen, Klöckner, AEG, Siemens, IG Farben, Krupp, Mannesmann a Degussa. Se západoněmeckým kapitálem se ve výrobě zbraní prolíná i zahraniční kapitál, především americký.

Téměř výlučné státní vlastnictví ve zbrojní výrobě ve Francii vytváří pro rozvoj francouzského zbrojního průmyslu velmi dobré předpoklady a je jedním z faktorů, který způsobil francouzské úspěchy v této oblasti. Stát zbrojní výrobu financuje. Zbrojní výroba je součástí státní hospodářské politiky, zejména exportní. Kapitálová síla velkých koncernů NSR, zabývajících se zbrojní výrobou, slučování rozhodujících společností a rozsáhlé státní subvence vytvářejí rovněž přízní-

vé předpoklady pro rozvoj zbrojní výroby. Těchto možností však nemůže být plně využito — i když stát má na zbrojní výrobě zájem — vzhledem k prosazujícím se jak vnitřním, tak i zahraničním konkurenčním snahám.

Vzhledem ke značným státním subvencím je zbrojní výroba pro soukromé společnosti výhodnou doplňkovou výrobou. Přitom výsledky státem subvencovaného výzkumu a vývoje a výrobní zkušenosti mají širší využitelnost a pomáhají vytvářet lepší konkurenční předpoklady i v oblasti civilních výrobků. Omezenost zbrojního trhu a z toho vyplývající malosériová výroba bez rozsáhlé státní podpory zbrojní výrobu na soudobé úrovni ani ve Francii ani v NSR neumožnila.

Z tabulek 1 a 2 je zřejmá průměrná roční výroba srovnatelských zbraní v NSR a ve Francii. Kromě toho má Francie daleko větší produkci lehkých řízených střel (protitankové řízené střely, letecké a námořní řízené střely), než NSR; od roku 1955 vyrobila přes 300 tisíc kusů těchto střel. Ve strategických zbraních (letouny, řízené střely, ponorky s jaderným pohonem a jaderná munice) je ze strany NSR bez konkurence.²⁾ V obou státech je výroba základních zbraní na úrovni malosériové výroby. Je to důsledek omezenosti vojenských rozpočtů a relativně malých finančních prostředků, které mohou uvolnit na nákup výzbroje (viz tabulka 3³⁾) a vysokých, stále rostoucích cen zbraní.

Nedochází jen k inflačnímu růstu cen, nýbrž stále se zvyšující kvalita zbraní je sama o sobě cenově náročná. Kromě výrobní náročnosti se zvyšují náklady na výzkumy a vývoj, které jsou v cenách zakalkulovány, popřípadě náklady na nákup licencí (viz tabulku 4).

Vzhledem k široké paletě zbraní, které musí být pro potřebu ozbrojených sil nakupovány, na jednotlivé typy mnoho nezbývá. Kdyby byly použity např. veškeré finanční prostředky určené v roce 1965 na nákup výzbroje pro francouzské ozbrojené síly jen na nákup letounů Breguet 1150 ATLANTIC, mohlo by být dodáno pouze 300 kusů těchto letounů. Při nákupu výzbroje je třeba vážit, co je momentálně důležitější. Vyzbrojování ozbrojených sil může proto probíhat pouze po-

¹⁾ Západoněmecký průmysl má sice předpoklady pro výrobu strategických zbraní, ale zavedení této výroby by si vyžádalo poměrně značnou dobu. O výrobě těchto zbraní NSR neuvažuje, především vzhledem k silným politickým zábránám.

²⁾ V období dlouhodobého vyzbrojování, daného politikou existence a soutěžení dvou světových soustav, mohou vyspělé státy věnovat na vojenské účely jen tolik, aby nebyl zbrzděn jejich hospodářský růst.

¹⁾ Hlavním dodavatelem německého tanku je firma Kraus Maffei z Mnichova, která patří k Flickově skupině. Kromě toho se na výrobě tanku podílí 40–50 dalších podniků, především firmy Porsche, Maschinenfabrik Kiel GmbH, Jung, Luther a Jordan.

Hlavní druhy zbraní vyráběných v druhé polovině šedesátých let
(NSR)

Druh zbraně	Průměrná roční výroba (ks)	Cena za kus (US dolarů)	Vyrobeno celkem (k 31. 12. 69)	Poznámka
Bojové letouny F-104G ¹⁾	120	1,940 000	604	Výroba skonče- na z větší části do r. 1965
Breguet 1150 ATLANTIC ²⁾	4	5,700 000	20	Výroba od r. 1965
Dopravní letouny TRANSALL C. 160A ³⁾	10	4,080 000	38	Výroba od r. 1966
Lehké víceúčelové letouny Do 28D SKYSERVANT	8	184 000	8	Výroba od r. 1969
Vrtulníky Bell UH-1D IROQUOIS	50	600 000	160	Výroba od r. 1967
Bo 105	30	.	30	Výroba od r. 1969
Tanky LEOPARD	400	330 000	2000	Výroba od r. 1965
Lodě ponorky	2	.	20	Výroba od r. 1959
stíhače ponorek	1	.	2	Výroba od r. 1967
korvety s ŘS	1	.	2	Výroba od r. 1967
minolovky	1	.	3	Výroba od r. 1967

¹⁾ Společná výroba NSR, Holandsko, Belgie a Itálie (všechny státy vyrobily 949 kusů).

²⁾ Společná výroba Francie, NSR, Holandsko, Belgie a Itálie (do 31. 12. 1969 vyrobily všechny státy 64 kusů).

³⁾ Společná výroba Francie a NSR (do 31. 12. 1969 vyrobily oba státy 56 kusů).

Hlavní druhy zbraní vyráběných v druhé polovině šedesátých let.
(Francie)

Druh zbraní	Průměrná roční výroba (ks)	Cena za kus (US dolarů)	Vyrobeno celkem (k 31. 12. 69)	Poznámka
Bojové letouny				
MIRAGE III a 5	100	. ³⁾	900	Výroba od r. 1961
MIRAGE IV A	12	4,500 000	62	Výroba 1963-67
Breguet 1150 ATLANTIC ¹⁾	4	5,700 000	20	Výroba od r. 1965
Cvičné letouny				
FOUGA MAGISTER	65	. ⁴⁾	916	Výroba od r. 1956
Dopravní letouny				
TRANSALL C. 160 A ⁵⁾	5	4,080 000	18	Výroba od r. 1966
Vrtulníky				
ALOUETTE II	110	. ⁴⁾	1100	Výroba od r. 1960
ALOUETTE III	70	263 000	640	Výroba od r. 1961
SUPER FRELON	10	1,750 000	48	Výroba od r. 1965
ALOUETTE IV (PUMA)	17	1,130 000	35	Výroba od r. 1968
Tanky				
AMX-13	40	.	330	Výroba od r. 1962
AMX-30	60	430 000	350	Výroba od r. 1964
Lodě				
Ponorky třídy Daphné	1	.	8	Výroba od r. 1961
Pokusná ponorka GYMNOTE	.	.	1	Výroba od r.
Ponorky s jaderným pohonem	.	.	2	Výroba od r. 1965
fregaty s ŘS	.	.	2	Výroba od r. 1965
korvety	1	.	4	Výroba od r. 1965
minolovky	1	.	5	Výroba od r. 1965

¹⁾ Společná výroba Francie, NSR, Holandsko, Belgie a Itálie (do 31. 12. 1969 vyrobily všechny státy celkem 64 kusů).

²⁾ Společná výroba Francie a NSR (do 31. 12. 1969 vyrobily oba státy celkem 56 kusů).

³⁾ MIRAGE III C - 900 000 dolarů, MIRAGE III E - 1,530 000 dolarů, MIRAGE III O - 2,500 000 dolarů, MIRAGE III S - 4,750 000 dolarů, MIRAGE III RS - 2,700 000 dolarů, MIRAGE 5 - 1,200 000 dolarů.

⁴⁾ CM 170 MAGISTER - 167 000 dolarů, SUPER MAGISTER 234 000 dolarů.

⁵⁾ ALOUETTE II - 108 000 dolarů, ALOUETTE II ASTAZOU - 187 000 dolarů.

Základní ukazatelé určující rozsah zbrojní výroby v hlavních kapitalistických státech v roce 1965¹⁾
(v běžných cenách)

Ukazatel	Měrná jednotka	USA	VB	NSR	Francie	Itálie	Belgie	Holandsko
Národní důchod ²⁾	milióny US dolarů	563 000	70 000	85 000	57 000	45 000	13 000	15 000
Objem roční průmyslové výroby	milióny US dolarů	216 700	38 600	57 000	35 000	20 000	6 000	7 200
Objem roční výroby strojírenského průmyslu	milióny US dolarů	přibližně 90 000	19 675	21 989	12 032	4 930	2 254	3 058
Objem roční výroby elektrotechnického průmyslu	milióny US dolarů	33 588	5 700	7 900	3 500	1 400	560	1 120
Objem roční strojírenské a elektrotechnické výroby	milióny US dolarů	123 588	25 375	29 889	15 532	6 330	2 814	4 178
Počet zaměstnanců v průmyslu ³⁾	tisíce osob	22 690	10 087	10 980	5 823	5 871	1 337	1 353
Počet zaměstnanců ve strojírenství	tisíce osob	6 777	3 492	3 022	1 270	650	200	324
Počet zaměstnanců v elektrotechnickém průmyslu	tisíce osob	1 671	887	975	339	129	70	110,5
Počet zaměstnanců ve strojírenském a elektrotechnickém průmyslu	tisíce osob	8 448	4 379	3 997	1 609	779	270	439,5
Úhrnné přímé vojenské výdaje	milióny US dolarů	52 500	6 360	4 562	4 150	1 700	411	550
Finanční prostředky z vojenského rozpočtu na nákup výzbroje a ostatní vojenské techniky ⁴⁾	milióny US dolarů	13 650	2 400	1 900	1 700	350	102	200
Export zbraní a ostatní vojenské techniky ⁵⁾	milióny US dolarů	500	100	100	350	50	10	20
Výroba zbraní a ostatní vojenské techniky	milióny US dolarů	14 150	2 500	2 000	2 050	400	112	220
Podíl zbrojní výroby na strojírenské a elektrotechnické výrobě	%	11,4	9,8	6,6	13,2	6,3	3,9	5,2
Podíl zbrojní výroby na úhrnné průmyslové výrobě	%	6,5	6,4	3,7	5,9	2,0	1,8	3,0
Podíl zbrojní výroby na národním důchodu	%	2,5	3,5	2,3	3,6	0,9	0,8	1,4

¹⁾ Jako základ pro zpracování použity „Ukazatele hospodářského vývoje v zahraničí, UTEIN, Praha 1968“, oficiální vojenské rozpočty a „The European Armaments base: A Survey, Part 2: National procurement Policies od C. I. E Harlow – a – The Institute for Strategic Studies London, červenec 1967“.

²⁾ Národní důchod u kapitalistických států = čistý národní produkt v nákladech na výrobní činitele (půda, práce, kapitál). Na rozdíl od socialistických států, kde je národní důchod chápán jako souhrn hodnoty nově vytvořené v odvětvích materiální výroby, existuje v kapitalistických zemích pojetí podle něhož produktivní hodnotu vytváří každá společensky užitečná činnost. Národní důchod je pak sledován jako výsledek činnosti tzv. výrobních činitelů nejen v materiální výrobě, ale i ve sféře nemateriální, jako jsou osobní služby, osobní doprava, služby spojů, školství, kultura, věda, zdravotnictví, finanční služby, státní správa, obrana, bezpečnostní služby a některé další, včetně položek fiktivního charakteru, jako je nájemné z bytů obývaných vlastníky. Je to tedy ukazatel zachycující značně širší oblast než ukazatel národního důchodu v socialistických zemích.

³⁾ USA, NSR, Itálie, Belgie r. 1966, VB r. 1964, Francie r. 1962, Holandsko 1960.

⁴⁾ Použity propočty uvedené v „Defence Technology and the Western Alliance“ Institute for strategic studies London r. 1967¹⁾. Vychází z vojenských výdajů podle definice NATO, zahrnuta i část finančních prostředků na příslušný výzkum a vývoj, tím jsou údaje zkráceny směrem nahoru. Dále je nutné vzít v úvahu, že položka obsahuje s výjimkou USA a Francie i finanční prostředky použité na importované zbraně, zejména v NSR z titulu devizového vyrovnání. Tyto částky jsou vzhledem ke složité situaci v rámci mezinárodní zbrojní spolupráce, také vzhledem k nevyčerpávání dovozních kvót NSR s cílem rozvíjet vlastní průmysl, těžko určitelné.

⁵⁾ Jako podklad použity údaje Sipri Yearbook of World Armaments and Disarmament 1968/69, Stockholm International Peace Research Institute.

Technickoekonomické ukazatele výroby vojenských letadel

Ukazatel	Období (typ)	Měrné jednotky
Pracnost výroby bombardovacích letounů	ve druhé světové válce	200 000 hodin
	letoun B 52	9 340 000 hodin
	letoun B 70	14 500 000 hodin
Cena 1 kg letounu	ve druhé světové válce	22 US dolarů
	v roce 1953	55 US dolarů
	v roce 1958	110 US dolarů
	v roce 1959—60	165 US dolarů

stupně a v omezených počtech kusů. Ve Francii je oproti NSR situace ztížena vzhledem ke značným finančním výdajům, které si vyžadává výstavba strategických jaderných sil. Kromě exportu, v tom můžeme hledat příčinu vysokého francouzského podílu zbrojní výroby ve strojírenské a elektrotechnické výrobě — 13,2 % (viz tabulku 3), který převyšuje dokonce americký podíl. Rovněž podíl zbrojní výroby na národním důchodu je ve Francii vyšší než v USA. Z tabulky 3 je rovněž zřejmé, že rozhodujícím zákazníkem jednotlivých národních zbrojních průmyslů jsou vlastní ozbrojené síly. To je pochopitelné vzhledem k autarktním snahám jednotlivých států; mají-li podmínky pro výstavbu vlastního národního zbrojního průmyslu, snaží se jej vybudovat.

Srovnání objemu zbrojní výroby s objemy dodávek strojírenského a elektrotechnického průmyslu i úhrnné průmyslové výroby by mohlo vést k nesprávným závěrům o velikosti úsilí, které vynakládá NSR a Francie na zbrojení. Zdálo by se, že jejich zbrojní úsilí je malé, protože podíl na národním důchodu je malý. Ve skutečnosti tomu tak však není. Vždyť ani podíl Spojených států není výrazně větší a v některých parametrech je dokonce menší (viz tabulku 3). Přitom Spo-

jené státy americké jsou rozhodujícím a v některých oblastech monopolním výrobcem zbraní kapitalistického světa. Jejich zdánlivě malý podíl zbrojení na národním důchodu je přitom tak velký, že způsobuje nemalé hospodářské potíže, i když na druhé straně jeho přínos není rovněž zanedbatelný. V období dlouhodobého zbrojení, kdy hlavní snahou kapitalistických států je zabránit strategickému předstihu protivníka v oblasti vojenské techniky, jiná situace ani není možná. Zbrojení si bude i v budoucnu vyžadovat stále větší finanční prostředky. Základní národohospodářské parametry však zůstanou zachovány, protože existují objektivní bariéry, které jsou výrazem omezenosti kapitalistických výrobních, ekonomických a rozdělovacích vztahů, nemohou být překročeny aniž by byl podstatně narušen reprodukční proces.

Ze stručného přehledu je zřejmé, že zbrojní průmysl jako zvláštní odvětví v Německé spolkové republice neexistuje, nýbrž jde s malými výjimkami o přidruženou výrobu k civilní výrobě, která se může dočasně stát v jednotlivých odvětvích dominantní. Tato situace není v NATO výjimečnou, nýbrž obdobně vypadá situace i v jiných vyvinutých kapitalistických státech.

Spolupráce zemí RVHP ve výzkumu a vývoji vojenské techniky

Plukovník ing. Josef Dvořáček

Tematicky chci navázat na článek plukovníka ing. Jaromíra Langra, CSc, a podplukovníka ing. Jana Juříčka „Hospodářská a vědeckotechnická spolupráce zemí Varšavské smlouvy“ z VM č. 6/1970.

Otázky mezinárodní spolupráce a koordinace ve výzkumu, vývoji a výrobě jsou v poslední době na denním pořádku a k jejich řešení je zaměřena řada mezinárodních jednání a různých setkání i nejvyšších státních a hospodářských činitelů. Chci proto čtenáře podrobněji informovat o mezinárodní spolupráci v oblasti vojenského technického výzkumu a vývoje a stručně o plnění přijatých úkolů.

Nejdříve chci podtrhnout význam plánu v socialistickém hospodářství, v němž má výzkum, vývoj a výroba vojenské techniky své místo. V letech tzv. obrodného procesu stoupenci pravice záměrně podceňovali a mohu říci potlačovali úlohu plánování v národním hospodářství, zejména pak ve výrobní sféře. Nyní je však úloha plánu jasná. Národohospodářský plán určuje a zabezpečuje hlavní proporce, tempo rozvoje a základní směry struktury socialistického národního hospodářství. Přitom se plánování oprávněně zaměřuje na koncentraci výrobně technické a zejména na rozvoj výzkumně technické základny. Už v těchto plánech se vytvářejí předpoklady pro účinnější využití mezinárodní spolupráce a dělby úkolů mezi zeměmi RVHP i přesto, že v jednotlivých socialistických zemích jsou odlišnosti, které vyplývají z jejich objektivních podmínek.

Také těchto odlišností a různé úrovně národního hospodářství socialistických zemí pravcové ekonomové v ČSSR zneužili k tomu, aby záměrně snižovali jak úlohu RVHP, tak i cíle a výsledky mezinárodní spolupráce mezi socialistickými zeměmi.

Plénium i výkonný výbor RVHP věnují na posledních jednáních plnou pozornost i své síly přípravě komplexního programu socialistické ekonomické integrace. Dávají přednost rozvoji integrace ve výrobní sféře a zejména kladou důraz na vědeckotechnický vývoj, který vytváří předpoklady a podmínky pro progresivní výrobu. Dosaďovací vzájemné styky socialistických zemí byly zaměřeny hlavně k řešení vnitřních úkolů hospodářské výstavby každé země. Propracovávaná integrace přináší nový významný aspekt, který spočívá v řešení společných národohospodářských úkolů a problémů socialistických zemí. Cílem komplexního programu socialistické integrace je vytvořit podmínky pro ekonomický rozvoj socialistických zemí při použití racionálních metod řízení hospodářství, pro dosažení nejvyšší vědeckotech-

nické úrovni a pro maximální zvýšení efektivity společenské výroby. Jinými slovy — socialistická integrace slučuje v sobě nejdůležitější prvky mezinárodní spolupráce, která má perspektivní význam.

Mezinárodní spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje vojenské techniky je tedy svým způsobem jedním a ne bezvýznamným kamenem budované stavby socialistické integrace.

Základ rozvíjejících se styků mezi zeměmi socialistického tábora spočíval nejprve ve vědeckotechnické spolupráci, která se stala prvním z nástrojů pro zvyšování efektivity výzkumné vývojové činnosti a měla urychlit využívání v první řadě progresivních vědeckotechnických poznatků. Toto autoři článku správně podtrhli (VM č. 6/1970).

Cílem vědeckotechnické spolupráce v oblasti obrany je poskytovat nebo získat technickou pomoc (informaci) pro zabezpečování bojových schopností armád Varšavské smlouvy a to nejefektivnějším využíváním poznatků a zkušeností dosažených ve spojeneckých zemích na úseku výzkumu, vývoje, výroby, údržby a oprav vojenské techniky. Nejvýznamnější svým obsahem i objemem je spolupráce se Sovětským svazem. Zde je lépe hovořit o jednostranné technické pomoci naší armádě a čs. průmyslu. Daleko za SSSR se řadí ostatní země, s nimiž je technická pomoc buď vyrovnána, nebo v obráceném poměru tzn., že ČSSR sehrává roli v podstatě jednostranného poskytovatele žádané pomoci. Vzhledem k objemu VTS s těmito zeměmi lze je na základě výsledků roku 1969 uvést v tomto pořadí: NDR, MLR, PLR, BLR, RSR.

Přes nesporný přínos této spolupráce, nelze pomlčet o některých nedostatecích. Je to neodůvodněná duplicita jak ve výzkumu a vývoji vojenské techniky, tak i v její výrobě. To má za následek odmítnutí dohodnutých odběrů výrobků vojenské techniky. Tím se snižuje efektivita využívání výzkumné vývojových kapacit, dále se zmenšuje sériovost výroby a má to i další nepříznivé dopady. Vznikl tedy problém jak odstranit duplicitu a to již v prvních fázích pořizování nové vojenské techniky tj. v oblasti výzkumné vývojových prací.

Splnit tento úkol vzala na sebe v letech 1957—60 stálá komise RVHP pro obranný průmysl (KOP/RVHP), která v této činnosti dosáhla určitých úspěchů. Odstaňování nežádoucích duplicit — tj. mnohostranné koordinování výzkumu a vývoje vojenské techniky — vytvářelo předpoklady k dosažení účelné mezinárodní dělby práce mezi lidově demokratic-

kými zeměmi s přihlédnutím k jejich ekonomické úrovni, technické vyspělosti a k projednané a přijaté specializaci výroby. V té době KOP/RVHP neměla vytvořeny podmínky pro komplexní posuzování a koordinaci úkolů výzkumu a vývoje, proto doporučila, aby země si plány koordinovaly zatím dvoustanně.

ČSSR měla vzhledem ke svým vývojovým a výrobním kapacitám i zkušenostem v oblasti vojenské techniky o tuto dvoustannou koordinaci mimořádný zájem. Na základě doporučení KOP/RVHP ČSSR zahájila v r. 1961 jednání s **Polskou lidovou republikou**, která má obdobnou skladbu svého průmyslu. Na základě prvních jednání a vyjasnění koncepce této spolupráce konečným jejím cílem mělo být vypracování společného čs.-polského plánu technického rozvoje vojenské techniky. Již v prvním údobí jsme dosáhli určitých úspěchů. Šlo hlavně o vyřazení některých duplicitních úkolů z čs. i polského plánu technického rozvoje. Pak jsme přistoupili k vypracování návrhu společného čs.-polského plánu technického rozvoje vojenské techniky na léta 1963—65. Měli jsme dosáhnout optimálního využití současného i budoucího vědeckovýzkumného a výrobního potenciálu vojenské techniky v obou zemích.

Největší počet řešených úkolů byl mezi ČSSR a PLR projednáván v r. 1963, v r. 1964 jejich počet již znatelně poklesl a v r. 1965 to bylo již jen 50 % výzkumné vývojových úkolů ve srovnání s rokem 1963. Ke spolupráci byla vybírána závažná a perspektivní témata z plánu technického rozvoje.

U tzv. nosných programů jsme však nedosáhli dohody, jako např. u vývoje cvičných vojenských letadel. ČSSR vyvíjela L-29 s turboreaktivním motorem s tahem 900 kg a PLR vyvíjela svůj cvičný letoun TC-11 s reaktivním motorem a tahu 1 000 kg (bez ohledu na zahájená jednání). Proto také výsledky společného plánu neodpovídaly původnímu záměru. Efektivnost této spolupráce byla snížena tím, že nebyly dodrženy základní podmínky koordinace tj. nezavedení do výzbroje svých armád nové vojenské techniky, která podle společného plánu byla vyvinuta a připravena do výroby. K této nepříznivé situaci došlo proto, že současně nebo v rámci společného plánu výzkumu a vývoje nebyla uzavírána smlouva o specializaci výroby a dodávkách. Tak ČSSR nepřistoupila např. na dodávky polského výsadkového člunu CYTRUS a elektroagregátů typu PAB a PLR odmítla z ČSSR odebrat zařízení nosné telefonie NOSIC—b a nosné geografie NOTES—b. Je vidět, že tato dvoustanná koordinace vý-

zkumných a vývojových prací mezi ČSSR a PLR v této době neuspěla, neboť nebylo ve společném plánu dosaženo vazby plánu rozvoje vojenské techniky s plánem její výroby a dodávek. Bez řešení tohoto problému jsme nemohli dosáhnout efektivnosti koordinovaného výzkumu a vývoje vojenské techniky a proto jsme od další spolupráce v tomto směru upustili. V rámci této dohody došlo k výrobě obrněného transportéru SKOT čs. konstrukce, podle předané dokumentace. I při obdobné formě spolupráce by měla být řešena úhrada vynaložených vývojových nákladů.

Sousedství Německé demokratické republiky a ČSSR, podobné přírodní a ekonomické podmínky vytvořily příznivé předpoklady pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci obou zemí. Tak oblast strojírenství a chemie se staly po roce 1960 rozhodujícími faktory v čs.-německých vztazích ve speciální oblasti. Proto NDR je druhou zemí, s níž ČSSR navázala v r. 1965 spolupráci také v oblasti výzkumu a vývoje nové vojenské techniky. Obě země od počátku vycházely z přijaté zásady, aby úspěšné výsledky ve výzkumu a vývoji sloužily k dohodnutí specializace výroby a ke vzájemným dodávkám. Vzhledem k zaměření průmyslu NDR, který není soustředěn na základní výroby vojenské techniky, můžeme konstatovat, že taková specializace mezi ČSSR a NDR se může výhodně doplňovat.

Zásadní princip — dohoda o specializaci a dodávkách — vládní orgány schválily v r. 1966 (v Zásadách spolupráce mezi ČSSR a NDR v oblasti vývoje nových prostředků vojenské techniky). Obě strany shodně zdůraznily skutečnost, že má-li být spolupráce pro obě armády efektivní, je třeba pozornost plně soustředit již do první fáze řešení a přípravy nové vojenské techniky — tj. se spoluprací začít již při vypracovávání vojenských technicko-ekonomických rozborů (VTER), kdy můžeme bez velkých finančních ztrát příznivě ovlivňovat i takticko-ekonomické parametry. Tento moment byl také jedním z důvodů, aby vedením dvoustranné dočasné pracovní skupiny v ČSSR i v NDR byly pověřeni představitelé obou armád. Členy pracovní skupiny pro komplexnost řešení jsou zástupci plánovacích orgánů, průmyslu a zahraničního obchodu.

Tak již v r. 1965 byla zahájena vzájemná spolupráce v oblasti výzkumně vývojových prací, kterou v současné době prohlubujeme.

Počet témat v r. 1965 odpovídal oboustrannému zájmu o koordinaci a součinnosti ve výzkumně vývojových pracích v oblasti vojenské techniky. V roce 1967

NDR projevila zájem o čs. úkoly a tak se počet projednávaných úkolů v tomto roce zvýšil o polovinu. V dalších letech jejich počet opět klesl v důsledku snahy o spolupráci při závažnějších úkolech, avšak vedoucích ke konkrétním výsledkům.

Nejčastěji jsou k vybraným úkolům poskytovány technické informace obsahující zpravidla takticko-technické parametry nebo alespoň základní technická data, údaje o stavu prací apod. Nestačí-li získaná informace pro návrhy dalších opatření, jsou k některým úkolům poskytovány konzultace. Jejich cílem je posoudit možnost a účelnost navrhované spolupráce. Pokročily-li výzkumné a vývojové práce tak daleko, že jsou již zhotoveny prototypy nebo vzorky příslušné techniky, podle požadavků je odzkoušíme a předáme za úhradu prostřednictvím zahraničního obchodu.

Ne všechny vybrané a dohodnuté úkoly vedly ke konkrétním efektům. Přesto některé byly úspěšně zakončeny. Tak např. orgány speciálního zahraničního obchodu uzavřely kontrakt na dodávku chemického granátu, který byl u nás vyvinut a vyráběn. Také protipěchotní mina byla u nás zkonstruována, odzkoušena a dokumentace pro výrobu předána do NDR. Při těchto úspěšných úkolech byla spolupráce příslušných resortů — MNO, průmyslu a zahraničního obchodu — obou zemí operativní a uskutečňována se vzájemným pochopením. Zkušenosti ukázaly, že tento způsob spolupráce se osvědčil. Přispívá ke kvalitnímu technickému řešení, zabraňuje nežádoucímu časovému zpoždění a prohlubuje výhodnost přímé spolupráce zúčastněných partnerů. V obou případech šlo jednoznačně o úkoly řešené jednou zemí pro potřeby druhé země, čímž se mnohá jednání usnadnila, protože měla formu: zákazník (NDR) — dodavatel (ČSSR).

U některých úkolů, které jsou v různých stadiích řešení, nelze ještě spolupráci konkrétně vymezit a dohodnout. Jako např. v oblasti osobní dozimetrie, v laserové technice, u záchranného dýchacího přístroje, u leteckých meteorologických radiosond, u terénních nákladních automobilů, u modernizace středních tanků apod.

Po určitých úspěších prohlubujeme spolupráci i na vybraných úkolech vojenské techniky, jejíž výzkum a vývoj plánujeme v letech 1971—75.

Maďarská lidová republika je další zemí, s níž ČSSR navázala spolupráci tohoto druhu. Vzhledem k tomu, že MLR má těžiště obranného průmyslu v elektronice

ce, spolupráce ve výzkumu a vývoji vojenské techniky vyhovuje — zejména v oblasti radiotechnických zařízení.

První jednání proběhlo již v r. 1964, kde byla dohodnuta spolupráce při vývoji a výrobě radioreléové stanice s operačně taktickým stupněm řízení (ČSSR), dvánáctikanálového nosného zařízení (MLR) a šestikanálového nosného zařízení (MLR). Cílem dohodnuté spolupráce je zabezpečit obě armády vzájemnými dodávkami zařízení vyvinutého a vyráběného o obou zemích podle přijaté delimitace, případně tato zařízení dodávat dalším zemím. Tato spolupráce je i ekonomicky výhodná a je dobrým příkladem mezinárodní socialistické dělby práce v oblasti vojenské techniky. Podtrhuji, že na úspěšných výsledcích se podíleli v první řadě čs. a maďarští vývojoví pracovníci, kteří úzce spolupracují s vojenskými odborníky a díky pracovníkům zahraničního obchodu podařilo se překonat nejasnosti a nesnáze cenového rázu. Právě takové formy spolupráce chceme a budeme podporovat.

Od r. 1969 zkoumáme možnost, jak využít automatizovaný 30mm kanón, který vyvíjí čs. průmysl, pro vyzbrojení malého obrněného transportéru v MLR.

Československo-maďarská spolupráce probíhá v podstatě podle stejných zásad a obdobně jako s NDR. Zde také období 1967—68 zaznamenalo více jak trojnásobný růst počtu projednávaných témat a rok 1969 se podle získaných zkušeností také vyznačuje opět snížením počtu témat.

O rozvíjení této spolupráce je v obou zemích plný zájem a hledáme možnosti ku zvýšení její efektivity. Letos projednááme možnost spolupráce na úkolech, které mají být zahrnuty do perspektiv-

ního plánu technického rozvoje na příští pětiletku 1971—75.

S Bulharskou lidovou republikou jsme zahájili jednání již v r. 1966 (na její podnět). Přijali jsme zásady pro čs.-bulharskou spolupráci v oblasti výzkumu a vývoje vojenské techniky. Principy spolupráce jsou obdobné jako s NDR a MLR. Cílem je vyhnout se zbytečným duplicitám, zvýšit efektivnost výzkumně vývojových úkolů, dosáhnout delimitaci těchto úkolů, na nichž každá země bude pracovat ve společném zájmu a konečně spolupracovat na úkolech, které řešitelská země nemůže sama vyřešit.

V duchu této dohody byly vybrány úkoly výzkumu a vývoje na léta 1967—70, u nichž se spolupráce v podstatě soustředila na předání technických informací a umožnění konzultací. Bylo tomu tak proto, že BLR začala úspěšně rozvíjet výzkumně vývojovou základnu pro vojenskou techniku úměrně růstu svého průmyslového potenciálu.

Rozsah spolupráce s BLR je nižší než s NDR a MLR. Počet vybraných témat odpovídá nejen dvoustrannému zájmu, ale i možnostem spolupráce, která však ještě nedospěla ke konkrétnímu efektu.

Zůstala dosud u vzájemného informování o některých byt i perspektivních úkolech, které řeší jak ČSSR, tak BLR. Proto v čs.-bulharské pracovní skupině od roku 1968 zdůrazňujeme tendence vyhledat konkrétnější formy spolupráce, abychom dosáhli žádoucích příznivých výsledků. Je nesporné, že předané informace a poskytnuté konzultace přispívají nejen k hlubší vzájemné informovanosti odborníků v obou zemích, ale vytvářejí i předpoklady pro další úspěšnou spolupráci.

Na závěr chci podtrhnout hlavně účelnost a perspektivu mezinárodní dělby práce i v oblasti vojenské techniky. Ve stručné informaci jsem ukázal na několika příkladech, že tato spolupráce může mít i výhodný ekonomický efekt pro čs. národní hospodářství. Při prohlubování mezinárodní socialistické spolupráce v oblasti vojenské techniky bude třeba dořešit některé vážné problémy jako např. stanovení jednotných takticko-technických požadavků, unifikace, důsledně respektovat specializace atd. Pak budou vytvořeny podmínky pro mnohostrannou koordinaci v rámci RVHP. Jaký to bude mít význam pro zvýšení bojeschopnosti zainteresovaných armád Varšavské smlouvy ukáží budoucí léta.

Tento rok slavila naše spřátelená redakce časopisu „Myśl wojskowa“ 25. výročí. Jistě bude i naše čtenáře zajímat, jakých výsledků tento časopis dosáhl za 25 let svého trvání.

Redakce časopisu vznikla 16. září 1944 a vydala první číslo v lednu 1945. Do r. 1950 vycházel časopis měsíčně pod názvem „Bellona“.

Pětileté období „Bellony“ bylo těžkým začátkem polského vojenskoteoretického novinářství, které se tvořilo na zcela nové ideově politické základně, na konci války a v prvních poválečných letech ostrého boje za upevnění lidové moci.

Nedostatek vysokoškolsky vzdělaných velitelsko-štabních kádrů, jejich ideová a odborná nevyzrálость se projevily i na úrovni časopisu. „Bellona“ přesto však splnila stanovené úkoly:

— zahájila proces tvoření a rozvíjení polské vojenské teorie na základě marxismu-leninismu,

— začala propagovat marxisticko-leninskou teorii o válce, armádě a obraně socialistické vlasti,

— významně přispěla k vypracování názorů na organizaci ozbrojených sil, na jejich úkoly a použití i na jejich výcvik,

— napomohla k získání potřebných vojenských znalostí velitelsko-štabních kádrů.

Neocenitelnou pomoc v ediční a publikační činnosti „Bellony“ poskytli sovětsí důstojníci, kteří v té době sloužili v polské armádě. Svou publikační tvorbou ve značné míře přispěli k tomu, že polští důstojníci si osvojili a zvládli zásady sovětské vojenské vědy.

Přechod od „Bellony“ k „Myśli wojskowej“ nebyl jen formální záležitostí. Znamenal především významné posílení marxisticko-leninských ideologických a metodologických základů časopisu a měl rozhodující význam pro jeho další rozvoj, i když došlo k některým úchylkám, chybám a krajnostem v období „kultu osobnosti“.

Přechod k „Myśli wojskowej“ probíhal na jedné straně v podmínkách akutního narůstání imperialistického nebezpečí války, na druhé straně za bouřlivého rozvoje polských ozbrojených sil, částečně jejich modernizace a rovněž za růstu stupně vzdělanosti vojenských kádrů.

V souladu s tím, že „Myśl wojskowa“ byla předurčena pro důstojníky, kteří pracovali ve vysokých vojenských velitelsko-štabních funkcích, musela rozvíjet vojenskou teorii, přispívat k růstu vzdělaných

25 let

časopisu

»MYŚL WOJSKOWA«

velitelských kádrů, zvyšovat jejich vojenské znalosti a ideově uvědomnění.

V letech 1950—55 časopis publikoval materiály, které zevšeobecňovaly zkušenosti druhé světové války s přihlédnutím k lokálním konfliktům a změnám ve výzbroji. Zvláštní místo věnoval všestrannému zkoumání útoku s hromadným použitím tanků a letectva. Z té doby stojí za pozornost i diskuse o předmětu a obsahu vojenského zeměpisu a o velení. Spolu s články, které se zabývaly základy a tendencemi rozvoje vojenského umění, publikoval časopis i články o marxisticko-leninské teorii o válce, o ideově morálním faktoru atd. Byly v souladu s nutnými změnami, ke kterým v časopise došlo v r. 1950.

Na konci tohoto období se začaly v časopise objevovat články s tematikou jaderných zbraní. Před časopisem vyvstal úkol spolupůsobit při rozpracování kvalitativně nové teorie vojenského umění jaderného období.

Od r. 1956 vojenská teorie získala možnost dalšího tvůrčího rozvoje. V letech 1955—1960 obsah „Myšl wojskowej“ odrážel zásadní změny v rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu (jaderné zbraně) a v charakteru imperialistického nebezpečí války. Časopis přinesl otázky o charakteru války a jejím počátečním období, o nových úkolech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, o jejich použití a velení, o překvapení, bojové pohotovosti, prvním úderu, prvních operacích a rovněž o úloze týlu, o organizaci obrany země atd.

V tomto období „Myšl wojskowa“ začala publikovat články z oblasti praxeologie, kybernetiky, operačního výzkumu a automatizace velení, zkrátka z oblasti soudobých metod a technik velení.

Časopis uveřejnil diskuse na téma: manévr, pohyblivá obrana a její překonávání, úloha pěchoty v nových podmínkách, rozptýlení vojsk a protijaderný manévr, útok z hloubky, střetné boje a sražení, přesuny a přeskupení na velké vzdálenosti, nepřetržitost bojové činnosti, použití vzdušných výsadků, počáteční období války, úloha a úkoly válečné ekonomiky.

Publikační činnost časopisu v tomto období se stala dobrou základnou dalšího intenzivního rozvoje důležitých a aktuálních otázek vojenské teorie.

Období 1960—64 je v činnosti časopisu obdobím širokého rozvinutí teorie jaderné války a jejího vedení ozbrojenými silami, řešených na základě již vzniklých obecných koaličních zásad vojenské doktríny. Značně se zvýšil i počet článků o obraně teritoria země a o organizaci obrany státu. Důležitým publicistickým opatřením byly

konkursy, uveřejněné každoročně na různá aktuální témata vojenské teorie a praxe. Napomáhaly obohacení časopisu a posílení jeho diskusního charakteru.

Počínaje r. 1964 „Myšl wojskowa“ rozvíjela teorii vojenského umění v podmínkách používání jaderných zbraní i bez jejich používání. Větší pozornost věnovala zkušenostem omezených a lokálních válek, otázkám ideově a morálně psychologické přípravy vojsk a zvláště otázkám zdokonalování velení, jeho mechanizací a automatizací, dále vědecké organizací práce.

Značnou pozornost věnoval časopis problémům palby v bezjaderném období války, vytvoření převahy sil na zvolených směrech, vedení operací ve vysokých tempích a přechodu k použití jaderných zbraní.

Velkou oblibu čtenářů získala rubrika „Z časopisů bratrských armád“, zavedená v r. 1967. V ní jsou publikovány krátké výtahy z nejzajímavějších článků bratrských časopisů; to ve značné míře rozšiřuje informovanost čtenářů o rozvíjení vojenské teorie a armádách Varšavské smlouvy.

Poslední leta vůbec znamenají posílení pracovního spojení časopisu s časopisy spřátelených armád; zejména užitečná je spolupráce s časopisy „Vojennaja mysl“, „Militärwesen“ a „Vojenská mysl“.

Tematika šedesátých let je charakterizována vysokou ideovostí, obsahem a aktuálností. Byly rozhodně a principiálně odsouzeny a zavrženy dogmatické a revisionistické názory ve vojenské teorii, ve výstavbě ozbrojených sil a v posilování obranyschopnosti země.

Za 25 let časopis uveřejnil přes 3 tisíce článků. Redakce vydala víc jak 10 zvláštních čísel, organizovala 12 konkursů, kterých se zúčastnilo přes 50 důstojníků. Stejný počet autorů dostal odměny za tvůrčí činnost.

V tomto roce zavedené odměny „Myšl wojskowej“ pro mladé autory — posluchače Akademie generálního štábu (ASG) — budou bezpochyby napomáhat k podnícení zájmu o vojenskou teorii mezi posluchači akademie a pobízet je k pokusům o samostatnou tvůrčí činnost na stránkách „Myšl wojskowej“.

Časopis objednává pravidelně asi 6,5 tisíc důstojníků. Nejvíce čtenářů „Myšl wojskowej“ je v ASG. Některé divize objednávají stále 50—70 výtisků časopisu. Časopis má poměrně široký okruh zkušených a vzdělaných autorů. Autorský kolektiv se každoročně zvětšuje průměrně o 20 lidí. V poslední době v časopise vyjadřují často

své názory na zásadní otázky obrany země **významné osobnosti z velení Polské lidové armády.**

Časopis si staví nyní nové úkoly. Nej důležitějším úkolem časopisu v současné době je spoluúčast při rozvoji teorie vojenského umění období vědeckotechnické revoluce. Časopis musí vypracovat nové formy a metodiku výkladu tematiky a tak odpovídajícím způsobem informovat čtenáře o poměrně těžkých otázkách soudobé vojenské teorie, zvláště teorie velení, která se opírá o výsledky matematiky, kybernetiky, operačního výzkumu a jiných věd.

Do druhého pětadvacetiletí vstupuje „Myśl wojskowa“ se značnými ideovými a teoretickými výsledky, s velkými redakčními zkušenostmi. Dokáže splnit stanovené

úkoly, bude-li i nadále udržovat těsné spojení s vojenskovědeckými ústavy a s vojsky, udrží-li a rozšíří potřebný autorský kolektiv, bude-li těsně spolupracovat s časopisy bratrských zemí, bude-li se ve své činnosti řídit směrnicemi strany, vlády a vojenského velení, bude-li směle a včas přinášet a řešit nejdůležitější a aktuální problémy vojenské teorie.

•

Časopis Vojenská mysl blahopřeje bratrskému časopisu „Myśl wojskowa“ k dosaženým úspěchům. Jsme přesvědčeni, že naše spolupráce se v budoucnu ještě více upevní ve prospěch našich spřátelených armád.

Redakce Vojenské mysli

ZKUŠENOSTI

PRAXE

PVO

u motostřeleckého pluku

Bude-li válka zahájena jadernými údery nebo jen konvenčními prostředky, budou hrát závažnou úlohu prostředky vzdušného napadení. Tento předpoklad jen zdůrazňuje důležitost znalostí a řešení protivzdušné obrany za každé situace veliteli

všech stupňů a zbraní. Tuto okolnost zdůrazňuje i ustanovení předpisu Vševojsk-1-1 a Vševojsk-1-2 o povinnostech a úkolech velitelů vševojskových útvarů a jednotek protivzdušné obrany.

Prostředky vzdušného napadení pravděpodobného protivníka

K správnému řízení protivzdušné obrany je nutné mít základní znalosti o vzdušném protivníku. V současné době je jedním z hlavních způsobů vedení bojové činnosti boj v malých a přízemních výškách a to především u taktického a vojskového letectva. Štáby letectva USA na všech stupních neustále vyhodnocují boj s protivzdušnou obranou k nalezení nejúčinnějších způsobů jejího překonání.

Bojová činnost letectva USA ve Vietnamu ověřuje názory a získává zkušenosti při jeho použití v omezené válce. Získané zkušenosti ukazují, že činnost letectva v těchto podmínkách je ovlivněna celou řadou specifických podmínek a zvláštností jako:

- absolutní nadvláda ve vzduchu,
- nedostatečná protivzdušná obrana vojsk FNO, především na počátku války,
- nerušená a plynulá činnost zabezpečovacích útvarů letectva, poněvadž není vedena aktivní bojová činnost proti základním letectva USA,
- údery byly převážně vedeny proti málo odolným a nechráněným objektům.

Proti našim jednotkám a objektům budou působit jednotky, patřící do svazu 4. STLV, rozmístěné v prostoru jihovýchodní části NSR (všeobecně proti naší státní hranici a NSR) a vyzbrojené letouny typu F-104 G a G-91A. Dále pak mohou působit letouny a vrtulníky vojskového letectva organizačně začleněné u leteckých

praporů (md, td a hd/N), které jsou vyzbrojeny typy DO-27, ALOUETTE II a UH-1D. Konečně můžeme počítat se střetnutím s prostředky patřícími vzdušným a pozemním silám USA dislokovaným v NSR. Tyto jednotky jsou vyzbrojeny letouny typu F-104, F-4, D-F a u vojskového letectva pak typy OH-13K, SIOUX, UH-1B(D), CH-34, UH-25 a CH-21.

Prostředky taktického a vojskového letectva při plnění úkolů budou k úderům na cíle používat pumy a palubní zbraně (rakety, kanóny, kulomety a řízené střely). Proto je důležité znát letouny, vrtulníky a jejich výzbroj. Mezi základní používanou konvenční výzbroj patří: kulomety 12,7 mm, kanóny 20 a 30 mm, letecké rakety 70 a 127 mm, pumy různého druhu, zápalné a napalmové pumy.

Neméně důležité je, aby vševojskovi velitelé znali způsoby bojové činnosti jak taktického tak vojskového letectva, aby mohli organizovat (podle druhů letectva, výzbroje letounů a vrtulníků) účinnou aktivní protivzdušnou obranu těmi prostředky, které mají k dispozici.

Zásady bojové činnosti taktického letectva

Stíhačí bombardovací letectvo tvoří základní údernou sílu taktického letectva a proto se podílí při plnění všech nejdůležitějších úkolů. Jeden z hlavních úkolů bo-

jové činnosti je přímá podpora boje pozemních jednotek. Při plnění tohoto úkolu přednostně ničí a umlčuje:

- prostředky jaderného napadení,
- palebná postavení dělostřelectva,
- velitelská stanoviště,
- tankové a mechanizované jednotky,
- jednotlivá ohniska odporu.

Pozemní vojska se však setkávají s bombardovacími stíhači i při plnění jejich dalších úkolů, např. izolaci bojiště, kde napadají především prostory soustřeďování vojsk a bojové techniky, vojska na přesunech a dopravní a komunikační objekty všeho druhu.

Základní způsoby bojové činnosti

K navedení bombardovacích stíhačů na pozemní cíle používá protivník různé radiotechnické systémy navedení a rovněž i představené letecké návodčí. V rámci svazku jich může působit až 10. Jsou vybaveny jednou rádiovou stanicí ke spojení s letouny za letu a jedním rádiovým vozem ke spojení v síti leteckých styčných důstojníků.

Bombardovacímu stíhači se určuje úkol na jeden vzlet. Činnost nejčastěji vedou skupiny 4–16 letounů. Nosiči jaderných zbraní mohou působit ve dvojicích, ale i ve skupinách v síle letky. Zpravidla bývá jedna skupina určena k jednomu jadernému úderu. Počet letounů chránících ve své sestavě letoun s jadernou zbraní má zabezpečit jeho spolehlivé proniknutí ke stanovenému cíli.

Stíhači bombardovací jednotky mohou uskutečňovat jednotlivé údery, podílet se na postupném úderu (úder po sledech) nebo na hromadném úderu. Mohou plnit úkoly na předem určený známý cíl ve stanovené době, ze střehu na letišti nebo ve zvláštních případech ze střehu ve vzduchu.

K plnění těchto úkolů používají bombardovací stíhači různé způsoby bojových sestav, které jsou uvedeny v předpise Zprav-51-95, schéma 21–34.

Při letu k cíli je důležitý směr a profil letu, při čemž jsou určující možnosti doletu, prostory rozmístění prostředků PVO, dosah vlastních rádiových navigačních prostředků a geografické a klimatické zvláštnosti.

Pokud to podmínky dovolují, létají jednotlivé stíhače bombardérů ve velkých a středních výškách. Avšak v poslední době se stále více přesunuje jejich činnost do malých výšek. Poněvadž bojová činnost v malých výškách je na přípravu osádek velmi náročná a značně ztěžuje vyhledání

cíle a manévr na cíl, je profil letu v jednotlivých úsecích rozdílný. To potvrzují i současné způsoby bojové činnosti letectvem USA ve Vietnamu. Bojovou činnost vedou malé skupiny 4–12 letounů, které působí s velkou intenzitou a nad cílem se zpravidla zdrží 10–12 minut. Po zasazení protiletadlových řízených střel používají zásadně rozevřenou sestavu, která se však vždy skládá z úderné skupiny a ze skupiny ochrany. Nejčastěji používané sestavy roje jsou **klín** nebo **stupňovitě**, u letky pak proud rojů nebo roje stupňovitě. Z počátku plnily úkoly převážně ze středních výšek (4000–6000 m) mimo dosah malorázového protiletadlového dělostřelectva, ale po zasazení protiletadlových řízených střel se přesunulo těžiště činnosti do přízemních a malých výšek. Při napadení cíle používají často tzv. „únikový manévr“ nebo přelétávají v radiolokačním skrytu. Taktika „volného lovu“ se osvědčila především proti dopravě a komunikacím.

Piloti se budou snažit vytvořit si pro svoji činnost nejvýhodnější podmínky tj.

- let v malé a přízemní výšce jako základní způsob překonání protivzdušné obrany malorázového protiletadlového dělostřelectva,

- let ve výšce 300–400 m k překonání radiolokačního systému zjišťování,

- let do výšky 1500 a k překonání starších typů protiletadlových řízených střel,

- let ve výškách 8000–1200 m mimo dosah radiolokačních prostředků protivníka.

Činnost v prostoru cíle a způsoby ztečí

Bude především záviset na charakteru cíle a jeho protivzdušné obraně. Je-li protivzdušná obrana cíle silná, bývá zpravidla před přiletem úderné skupiny narušena, zvláště vyčleněnými skupinami (ať již umlčena, rušena, odpoutána klamnou činností). Úderná skupina pak skutečně zpravidla pouze jedinou zteč.

Neočekává-li protivník v prostoru cíle silnou PVO, uskutečňuje postupně několik ztečí, při čemž první zteč je bombardovací, v další se odpalují letecké protizemní řízené střely, případně rakety a v poslední zteči jsou použity hlavně palubní zbraně. Při dostatečné záloze paliva mohou bombardovací stíhači setrvat nad cílem delší dobu, při čemž organizují tzv. „bitevní kruh“. Bombardovací stíhači nejčastěji útočí jednotlivě nebo ve dvojicích.

Způsoby ztečí bombardovacích stíhačů závisí na taktické situaci, PVO v pro-

storu cíle, povětrnostních a geografických podmínkách v prostoru cíle, na vycvičenosti osádek letounů a na bezpečnosti vlastních vojsk.

Základní a nejrozšířenější způsob ničení pozemních cílů je bombardování, které může být uskutečněno z vodorovného, střemhlavého nebo klouzavého letu, metodou „tos bombing“ a se shozem napalovacích pum.

Základní takticko-technická data letounů, se kterými se mohou naše jednotky setkat jsou uvedeny v příloze 1.

Úkoly a zásady bojové činnosti vojsovo- letectva.

Použití vojsového letectva má v soudobém boji stále větší význam. Umožňuje veliteli získat zprávy, zvyšovat pohyblivost vojsk (vzdušná přeprava) a usnadňuje velení a spojení.

V poslední době se začínají uplatňovat i ozbrojené vrtulníky, které plní zvláštní úkoly jako průzkum, zabezpečení dopravních vrtulníků, zajišťování nákladů a vykládacích prostorů a v neposlední řadě i k přímé letecké podpoře. Základní výzbrojí jsou kulometry, letecké rakety proti pozemním cílům i protitankové

vé řízené střely. Ozbrojené vrtulníky uskutečňují zteč na předem zjištěný cíl a mohou být na cíle navedeny i z předem stanovišť leteckých návodčích. Zteče uskutečňují

- z klouzavého letu z malých výšek nebo při dopředném letu z přízemních výšek a to ze všech stran především k dosažení překvapení a snížení zranitelnosti,
- z vodorovného letu v přízemní výšce,
- při vznášení z krytého nebo skrytého postavení.

Vrtulníky během letu k cíli v přízemní výšce využívají terén a porost ke skrytému přeletu. V blízkosti cíle stoupají do výšky nejvýhodnější k palbě danou výzbrojí, provedou zteč na cíl a klesají opět do přízemní výšky a v ní odlétají. Nejčastěji působí ve dvojicích nebo rojích. Základní takticko-technická data jsou uvedena v příloze 2.

Bojová činnost vojsového letectva ve Vietnamu si vynutila zvláštní taktiku použití. Např. při vysazování výsadek se dělí sestava na dvě části. V první tzv. **doprovodnou** jsou vrtulníky vyzbrojené raketami s kulomety, které zabezpečují výsadek, v druhé části je vlastní výsadek.

Organizace protivzdušné obrany a její úkoly u vševojskového útvaru

Protivzdušnou obranu jako jeden z druhů bojové činnosti vojsk organizují velitelé všech stupňů a druhů zbraní a to za každé situace.

Poslední období ukazuje, že hlavní způsob bojové činnosti pravděpodobného vzdušného protivníka je v malých a přízemních výškách, což značně zkracuje dobu po kterou je vystaven palbě prostředků protivzdušné obrany a vylučuje zpravidla použití přístrojů malorázového protiletadlového dělostřelectva, tj. snižuje přesnost vedení palby.

Nedostatek prostředků malorázového PLD k dosažení potřebného počtu vypálených ran k jednomu sestřelu, nás nutí k hledání nových způsobů boje se vzdušným protivníkem. Zkušenosti z bojů ve Vietnamu potvrzují možnost zhuštění palby malorázového PLD především u vševojskových útvarů využitím i ostatních druhů zbraní (pěchotních). Ruční zbraně v široké míře doplňovaly palbu malorázového PLD a při obraně pozemních jednotek Fronty národního osvobození byly rozhodujícím faktorem proti nízkoleteckým cílům.

Protivzdušná obrana vojsk u jednotlivých útvarů, svazků a svazů vytváří jed-

notný systém protivzdušné obrany, centrálně řízené orgány PVO frontu, armád a svazků, v němž působí svazky PLRV a PLD, útvary a jednotky PLD až po platerie msp(tp) v součinnosti s prostředky radiotechnických a protiradiotechnických útvarů. Tento systém mohou úspěšně doplňovat i pěchotní ruční zbraně v boji proti taktice nízkoleteckých stíhačů bombardérů.

Celý tento systém PVO vojsk má v komplexu způsobit vzdušnému nepříteli rozhodnou porážku a tím vytvořit příznivé podmínky k dosažení úspěchu v boji pozemních vojsk.

Ke sladění veškeré této činnosti je nutná nepřetržitá **součinnost** jak všech těchto prostředků PVO (na vlastním státním území i **PVOS**) mezi sebou, tak i s ostatními svazky a útvary pozemního vojska.

Součinnost je tedy v zásadě uskutečňována

- raketovými prostředky PVO,
- prostředky protiletadlového dělostřelectva,
- radiotechnickými a protiradiotechnickými útvary,
- frontovým letectvem.

Letouny taktického letectva

Typy letounů	Určení	Osádka	Maximální rychlost v km/h	Dostup v m	Dolet v km	Výzbroj		
						kanóny, kulometry	rakety neb říz. střely	pumy v kg
F-104	stih. bomb.	1	2330	20 000	3500	1 × 20 mm 6hlavň.	38 × 70 mm nebo 14 × 127 mm nebo 2 × BULLPUP nebo 4 × Sidewinder	1810
F-4	stih. bomb. stih.	2	2500	24 000	4300	—	285 × 70 mm nebo 52 × 127 mm nebo 4 × Bullpup nebo 4 × Sidewinder	7250
G-91	stih. bomb.	1	1100	15 000	850	4 × 12,7 mm nebo 2 × 20 mm nebo 2 × 30 mm	100 × 50, 8mm nebo 62 × 70 mm nebo 12 × 76 mm nebo 6 × 127 mm nebo Sidewinder	450
Mirage III	stih. bomb.	1	2200	16 500	900–1200	2 × 30 mm	72 × 68 mm nebo 2 × AS30 nebo 2 × Sidewinder	

Letouny a vrtulníky vojenského letectva

Typ	Osádka	Maximální rychlost v km/h	Dostup v m	Dolet s nákladem v km	Maximální únosnost		Výzbroj	Poznámka
					nákladu v kg	osob		
OH-13 H	1	160	3700	320	300	3	6 × 70 mm rakety 4 × kul 7,62 mm	
UH-1B	1	245	5800	475	975	9	—	
UH-1D	2	225	6000	1100	2200	12	—	
CH-21 B, C	2	185	4250	810	1710	20	—	
CH-34 A, C	2	240	5100	1760	2270	12	40 × 70 mm nebo 3 × 127 mm nebo 2 kanóny 20 mm nebo 3 kul. 12,7 mm nebo 6 kul. 7,62 mm	
ALOUETTE	1	180	3200	600	650	4		
Do-27	1	260	5500	870	450	4		

Dále je nutná součinnost mezi prostředky PVO a jejich bráněnými objekty a s útvary pozemního vojska k informování o vzdušné situaci.

Obsahem součinnosti bývá zpravidla

- vzájemná informovanost o vzdušných cílech,
- využití zpráv a znalosti situace o vzdušném nepříteli sousedů,
- upřesnění přednosti a přidělování cílů jednotlivých prostředků PVO a SL,
- znalost průletových pásem letectva systémem PVO,
- získávání včasných údajů o blížícím se vzdušném nepříteli a jejich předávání ostatním zájemcům.

Cílem protivzdušné obrany vševojskového útvaru je včas zjistit nepřátelské prostředky vzdušného napadení, uvědomit podřízené jednotky o nich, palbou prostředků PVO a ručních zbraní zabránit jim splnit úkol a tím vytvořit podmínky k plnění vlastního úkolu vševojskového útvaru.

Velitelé a štáby si musí uvědomit, že v okamžiku zjištění nepřátelských prostředků vzdušného napadení, které směřují do pásma činnosti jejich útvaru, se tyto letouny stávají „nepřitelem číslo jedna“.

Protivzdušnou obranu vševojskového útvaru musí organizovat velitel a jeho štáb ve všech fázích bojové činnosti a za každé situace. Proto základním požadavkem je stálá bojová pohotovost a aktivita prostředků PVO i ostatních zbraní vyčleněných k plnění tohoto úkolu. To předpokládá

- včas oragnizovat PVO na jednotlivých stupních,
- nepřetržitý průzkum a odposlech rádiové sítě uvědomování o činnosti nepřátelských prostředků vzdušného napadení a uvědomění podřízených jednotek,
- vysokou vycvičenost jednotek PVO i vyčleněných prostředků k boji se vzdušným protivníkem,
- včasný manévr pl jednotek k PVO nejdůležitějších objektů útvarů,
- soustavně udržovat technický stav zbraní a doplňovat předepsanou zásobu munice.

Velitel a štáb vševojskového útvaru při organizaci protivzdušné obrany vychází:

a) z dokumentů velitele svazku, tj. bojového rozkazu, bojového nařízení náčelníka PVO svazku a nařízení k zabezpečení bojové činnosti.

b) ze zhodnocení situace, kde si ujasní:

- složení, stav a možnosti vzdušného nepřítelů v pásmu útvaru,

- prostředky, které má k dispozici pro PVO,

- nejdůležitější objekty, které třeba bránit jednotkami PVO,

- kolik % ručních zbraní vyčlenit pro PVO,

- organizaci uvědomování podřízených jednotek.

Pak vydá velitel pluku ústně (písemně) „Nařízení k organizaci PVO“, jehož obsahem jsou

- stručné závěry o činnosti vzdušného nepřítelů,

- prostory působení prostředků PVO v prostoru msp (tp), prostředky sousedících msp (tp), msd, posilové plp a pod.,

- úkoly k průzkumu vzdušného nepřítelů a uvědomování,

- úkol pl baterie 30 m PldvK (které jednotky, objekty bránit, prostory pal. postavení, osy přesunu nebo směr postupu, signály k plnění jednotlivých úkolů apod.),

- úkoly jednotek k vedení palby z ručních zbraní a % vyčlenění,

- způsob předávání součinnostních signálů,

- spotřeba střeliva,

- doba pohotovosti pl baterie 30 mm PldvK,

- opatření PVO k obraně jednotek a týlových součástí.

Prostředky protivzdušné obrany msp (tp).

Ke zlepšení uvědomování o vzdušné situaci je vytvořen u pl útvaru msd (td) radiotechnický uzal. Tím dochází k opětovnému zavedení rádiové sítě uvědomování svazku, která je především určena pro vševojskové útvary a jejich pl baterie, které doposud byly odkázány jen na výsledky optického a vidového průzkumu.

U pl baterií msp (tp) budou postupně zaváděny nové rádiové stanice a pohotovostní vozidlo bude vybaveno soupravou velitelského stanoviště, což vytvoří přijatelné podmínky k řízení bojové činnosti.

Základním požadavkem k obraně proti prostředkům vzdušného napadení nepřítelů je tyto včas zjistit a rozpoznat. K tomu slouží průzkum uvědomování o vzdušném nepříteli. Na stupni svazku bude plnit tyto úkoly RTU, který má vytvořit radiolokační pole pro malé výšky (proto je vybaven RL P-15) a svými prostředky

- souvisle překrýt pásmo nebo prostor svazku v první vrstvě radiolokačního pole ve výškách 500—4000 m,

- včas zjišťovat prostředky vzdušného napadení nepřítelů,

— včas uvědomovat prostředky PVO svazku o cílech v zájmovém prostoru svazku.

Údaje o vzdušných cílech jsou předávány na VS-RTU, které je po vyhodnocení předává otevřeně v rádiové síti uvědomování svazku a odposlouchávají je VS pl baterií msp (tp). Velitelé pl baterií pak informují velitele vševojskových útvarů o nebezpečí vzdušného napadení pomocí velitelské rádiové sítě. V otevřené rádiové síti uvědomování můžeme předpokládat současně udávání 8–10 vzdušných cílů za jednu minutu.

V některých případech mohou pl baterie msp (tp) i odposlouchávat rádiovou síť hlášení ŘRL plp svazku, např. v období kdy není aktivována rádiová síť uvědomování svazku, nebo při špatné slyšitelnosti rádiové sítě uvědomování svazku a současně blízkosti ŘRL plp svazku.

Způsob hlášení o vzdušném cíli v rádiové síti uvědomování svazku:

- 00 51 — F 321 91 10 14,20
- 00 — označení nového cíle,
- 51 — číslo cíle,
- F 321 — poloha cíle (pomocí čtvercové sítě PVO).
- 91 — druh cíle,
- 10 — výška cíle v km,
- 14,20 — doba udání cíle v moskevském čase.

U motostřeleckého tankového pluku získává zprávy o vzdušném nepříteli pl baterie, která odposlouchává

— otevřenou rádiovou síť uvědomová-

ní svazku (o nepřátelských vzdušných prostředcích v malých výškách),

— zprávy o vzdušné situaci od RTH (PVO, PVOS), pokud tyto jsou v pásmu útvaru (po součinnosti na příslušném stupni je nutné znát jejich provozní údaje),

— rádiovou síť hlášení ŘRL svazku.

K tomuto účelu jsou pozorovatelé vzdušného nepřítele u pl baterie, rot, baterií a velitelských stanovišť. Úkoly plní pozorováním bezprostředně ve prospěch vlastní jednotky a jsou vybaveni polním dalekohledem, signální pistolí, popř. i spojovacím prostředkem.

Za pochodu nebo v pohyblivých fázích bojové činnosti jsou umístěni na každém vozidle, OT apod.

Za delšího pobytu na místě (v prostoru rozptýlení, rozmístění mimo boj) udávají cíle podle orientačních bodů v terénu, s nimiž jsou seznámeni všichni příslušníci jednotky (pro rotu 4–6 orientačních bodů).

Při rozmístění v bojové sestavě umísťují se na výhodném místě poblíž velitele, není-li možné, předsunují se na takové místo, odkud mají vhodné podmínky k pozorování (v tomto případě je nutné zajistit s nimi spojení).

Při rozpoznávání letounů jsou určující charakteristické tvary, charakter činnosti a výsostné označení. Střední délka zjištění letounu: zrakem 3–6 km, dalekohledem 8–10 km.

Doba potřebná pozorovateli k rozpoznání a hlášení cíle:

Činnost	Vzdálenost cíle při zjištění v km	Přiletová doba cíle ve vteřinách při rychl. 720 km/h.
Zjištění cíle	6 km	30 vteřin
Rozpoznání typových znaků	4 km	20 vteřin
Rozpoznání výsost, znaků	2 km	10 vteřin

Prostředky PVO msp (tp), jejich charakteristika, počty a palebné možnosti

1. Aktivní prostředky

Protiletadlové dělostřelectvo

Hlavním prostředkem protivzdušné obrany msp (tp) je baterie 30 mm PLdvK, která je určena k ničení vzdušných cílů v malých a přízemních výškách, letících rychlostí do 350 m/vt. Je to střelecko-taktická jednotka, působící samostatně při obraně objektů msp (tp). Podle úkolů mů-

že působit jako celek nebo rozdělena na čtyři (za přesunu i na jednotlivá děla). Může vést palbu i na pozemní cíle v případě, kdy střelba na vzdušné cíle je méně důležitá.

Úhlová rychlost děla umožňuje sledovat a vést účinnou palbu na cíle o rychlostech do 350 m/vt., parametru větším než 300 m bez omezení a při parametru menším než 300 m jen na přiletu.

K výpočtu palebných možností a pravděpodobností sestřelu, můžeme použít vzorce

$$M = 0,011 \cdot N \cdot Q$$

kde: M — matematická naděje počtu zničených cílů

0,011 — konstanta vypočítaná z koeficientu účasti, bojové pohotovosti a spolehlivosti velení,

N — celkový počet děl,

Q — celkový počet střelob

Výpočet bude záviset na počtu děl a střelob. Pro 30 mm PLdvK uvažujeme:

pro 0,5 pp — 3,75 střelob

pro 1 pp — 7,5 střelob

Za 24 hodin nebo určený počet dní dosazujeme takový počet střelob, jaký odpovídá stanovené spotřebě střeliva.

Příklad výpočtu pro 6 (9) kusů 30 mm PLdvK:

$$Q = \{ \text{pro } 0,8 \text{ pp} \} 6$$

$$M = 0,011 \cdot 6 (9) \cdot 6 = 0,39 = 0,4 \text{ pro } 6 \text{ děl } 30 \text{ mm PLdvK}$$

$$= 0,59 = 0,6 \text{ pro } 9 \text{ děl } 30 \text{ mm PLdvK}$$

Matematická naděje počtu sestřelů je pro 6 dělovou baterii = 0,4 sestřelů

pro 9 dělovou baterii = 0,6 sestřelů

Ruční zbraně

Soudobá koncepce bojového použití taktického a vojskového letectva v malých a přízemních výškách umožňuje použít k PVO i ruční zbraně. Počítá se s jejich použitím do výšek 300 m na rychlé nízkoleťící cíle, vrtulníky a padákové výsadky.

Možný počet vyčleněných ručních zbraní

Zbraň/Org. jednotka	msp	tp	msd	td
7,62 mm UK	54	18	162	108
7,62 mm Sa	216	72	748	432

Palebné možnosti

Svazek	Počet sestřelů		
	za 1 průlet	za hromadného úderu	průměr za 24 hod.
msd	0,18	0,63	1,26
td	0,11	0,42	0,84

Ke zvýšení účinků a získání vysoké hustoty palby v krátkém čase je výhodné vytvořit palebné skupiny střelců z ručních zbraní (družstvo, osádka vozidla, OT apod.) na VS a u tří skupiny z vojáků, kteří nejsou zainteresováni na bojové činnosti. Zde je nutné určit velitele skupin, místo a signály ke shromáždění skupiny apod.

Palebné možnosti uvažujeme za předpokladu spotřeby munice 0,4 pp za jeden den, z toho na vzdušné cíle 0,1 až 0,15 pp.

2. Pasivní prostředky

Jednotky všech druhů zbraní i týlová zařízení uskutečňují k ochraně rozsáhlá opatření jako je maskování, rozptylování bojových sestav, využívání přirozených ochranných vlastností terénu a jeho ženíjní úpravy.

Vzdušný nepřítel provádí průzkum všemi dostupnými prostředky (fotografování, televize, infrapřístroje, radiolokátory) a rozpozná z výšky

400 — 500 m — předměty výrazných obrysů i v noci,

600 — 1000 m — pochodové proudy jednotek i za jasné noci,

2000 — 3000 m — pohyby a činnost jednotek i ženíjní práce ve dne a za dostatečného osvětlení i v noci.

Při nebezpečí vzdušného průzkumu je nutné vyvarovat se všech demaskujících příznaků, zejména: zamezit pohyb osob, vozidel, techniky, omezit činnost vydávající zvuk, prozrazení světlem, kouřem, zvýšeným pohybem zahradit všechny stopy po bojové technice, ženíjních pracích a konečně rozptýlovat živou sílu a techniku využitím terénních možností a úkrytů.

Organizace PVO u msp (tp)

a) Za pochodu a ve střetném boji. Činnost nepřátelského letectva bude zaměřena na zastavení pochodových proudů, na dosažení nakupení vojsk na slabých místech pochodových os (mosty, soutěsky, křižovatky apod.) a na jejich ničení. Objekty PVO budou:

Objekty PVO budou:

- předsunutý odřad,
- hlavní části pochodového proudu msp (tp),
- čáry rozvinování do předbojových sestav,

- čáry střetnutí s nepřítelem,
- jednotky, které se zavázaly do boje,
- rozvíjející se dělostřelectvo.

Prostředky PVO msp (tp) nemohou ubránit celou soustavu msp (tp). Je možné rozdělit baterii po četách na několik nejdůležitějších objektů, zbytek pak bránit ručními zbraněmi a pasívní ochranou. V tomto období bojové činnosti můžeme někdy pl. baterii dělit i po jednotlivých dělech. Palebné postavení zaujímá pl. baterie současně s bráněným objektem nebo pouze sjetím s komunikací (je-li k tomu možnost). Dojde-li k náhlému rozvinutí bráněné jednotky (při pochodu s předvídáním střetného boje) rozvíjí se baterie do 500 m od předního okraje především k odrážení nízkoletících cílů. Při úspěšném pokračování střetného boje přemísťuje se pl. baterie (četa) krátkými skoky (300–500 m) podle tempa útoku.

Při této bojové činnosti je důležitá podrobná součinnost s velitelem bráněné jednotky (objektu), znalost součinnostních signálů, vzájemné spojení apod.

b) V útočném boji

Činnost nepřátelského letectva bude zaměřena na zastavení jednotky dosahující největší úspěch, na dělostřelectvo v palebných postaveních, pochodové proudy jednotek 2. sledu, velitelská stanoviště, komunikační uzly, soutěsky, přechody vodních toků, mosty apod.

Objekty PVO budou:

- předsunutý odřad,
- prvosledové jednotky,
- palebná postavení dělostřelectva,
- druhé sledy při zasazování do boje,
- jednotky odrážející protizteč,
- jednotky překonávající vodní překážky,
- velitelská stanoviště.

Protivzdušná obrana msp (tp) je součástí celkového systému PVO, organizova-

ného na stupni svazku a výše. Prostředky PVO msp (tp) nemohou účinně bránit všechny potřebné objekty. Je třeba využít i možnosti těch pl. útvarů (svazků, sousedů), které popřípadě působí v pásmu msp (tp), a vlastní organické prostředky pak zasadit na nejdůležitější objekty podle konkrétní situace. Prostředky PVO rozmísťujeme přímo v bojové sestavě nebo v její blízkosti (podle druhu objektu obrany), u prvosledových jednotek co nejbližší přednímu okraji nepřítel.

K účinné PVO v průběhu útočného boje je výhodné předem určit ve směru postupu možné prostory palebných postavení a možnosti rychlého zařazení do bojové sestavy bráněného objektu při pronásledování nepřítel.

Během útoku přemísťujeme prostředky PVO organizované podle postupu vojsk do celé hloubky jejich úkolu v sestavě bráněných jednotek buď po komunikacích nebo v terénu s neustálou pohotovostí k palbě především proti nízkoletícím cílům z chodu nebo krátkých zastávek. Při překonávání vodní překážky postupují prostředky PVO v sestavě čelních jednotek k hlavnímu přechodu msp a zaujímají bojovou sestavu co nejbližší přechodu. Palebná postavení musí umožňovat palbu s důrazem na směry po řece a k nepříteli. Po získání protilehlého břehu přemísťuje se i část prostředků pl. baterie na protější břeh (zpravidla jedna četa) a plní úkoly do přechodu hlavních sil msp (tp), někdy až do převzetí obrany přepraviště prostředky PVO svazku.

Při PVO jednotek odrážejících protizteč nepřítel, zaujímá palebná postavení pl. baterie ve vzdálenosti 1 až 1,5 km od bojujících jednotek pokud možno za protitankovou překážkou, poblíž komunikací umožňujících čelní nebo rokádní manévry.

c) V obranném boji

Činnost nepřátelského letectva bude zaměřena na úspěšně se bránící opěrné body a rájony obrany, na dělostřelectvo v palebných postaveních, přisunované 2. sledy, zálohy k protizteči a při rozvinování k protizteči na jednotky provádějící protizteč, velitelská stanoviště a důležité komunikační uzly.

Objekty PVO budou:

- jednotky prvního sledu na nejdůležitějším úseku obrany,
- palebná postavení dělostřelectva,
- jednotky provádějící protizteč,
- velitelská stanoviště.

V obranném boji msp (tp) budou pl baterie 30 mm PLdvK bránit ty objekty, které budou ze vševojskového hlediska nejdůležitější a je tedy předpoklad, že na ně bude soustředěna pozornost vzdušného nepřítele. Důležitost jednotlivých objektů se bude v průběhu boje měnit.

Protiletadlové jednotky msp (tp) určené k obraně hlavních sil se rozmísťují v práporních rajónech obrany nebo i v bojových sestavách jednotek bránících před-sunuté postavení, ne však blíže než 1—2 km od předního okraje obrany. Palebná postavení volíme v protitankovém rajónu

(případně za příčným postavením). K zabezpečení manévru během boje připravujeme záložní palebná postavení (do 500 metrů od hlavních pal. postavení), osy přesunu a upravujeme výjezdové a příjezdové cesty k rychlému manévru v různých směrech. Před zahájením boje píní prostředky PVO úkol ze záložních palebných postavení a do hlavního palebného postavení se přemísťují těsně před zahájením útoku nepřítele. Podle úkolu můžeme pl baterii dělit i na čtyř. PVO dělostřeleckých jednotek je obdobná jako v útočném boji.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат военных наук, генерал-майор Земсков В. И.	
Передовой характер социалистической военной доктрины	3
Подполковник Владимир Новак	
Системные науки в военном деле – мода или необходимость?	11

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед	
Противотанковая оборона	17
Подполковник Ян Петро	
Бой против десантов противника на территории страны	26
Подполковник Зденек Грон	
Параютный десант в бою на больших размерах	33
Подполковник Ярослав Юга	
Артиллерия в наступательном бою	39
Подполковник Станислав Тешински	
Оптимализация мест переправы с применением понтоно-мостовых парков	48

ИНФОРМАЦИЯ

Ввод армии в сражение без применения ядерного оружия	55
Разведка ядерных мин и заграждений	59
Подполковник Йиржи Йогн, Мария Поерова	
Характер и структура оружейной промышленности ФРГ и Франции	65
Полковник Йосиф Дворжачек	
Сотрудничество стран – участниц Совета Экономической Взаимопомощи в области исследования и развития военной техники	70
25-я годовщина журнала «Мысль войскова»	74

ОПЫТ – ПРАКТИКА

Подполковник Карел Бэм	
ПВО в мотострелковом полку	78